

USTAWA
Z DNIA 5 STYCZNIA 2011 R.

**KODEKS
WYBORCZY**

(stan prawny na dzień 7 maja 2024 r.)

(wyciąg)

tekst ujednolicony w Krajowym Biurze Wyborczym

U S T A W A

z dnia 5 stycznia 2011 r.

Kodeks wyborczy

(Dziennik Ustaw z 2023 r. poz.2408)

DZIAŁ I

Przepisy wstępne

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Kodeks wyborczy określa zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz warunki ważności wyborów:

- 1) do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;
- 5) wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Art. 2. W wyborach głosować można tylko osobiście, chyba że kodeks stanowi inaczej.

Art. 3. W tych samych wyborach głosować można tylko jeden raz.

Art. 4. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.

Art. 5. Ilekroć w kodeksie jest mowa o:

- 1) wyborach – należy przez to rozumieć wybory do Sejmu i do Senatu, wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, wybory do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast;
- 2) referendach – należy przez to rozumieć referenda ogólnokrajowe i referenda lokalne;
- 3) organach stanowiących jednostek samorządu terytorialnego – należy przez to rozumieć, odpowiednio, rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw;
- 4) radzie gminy – należy przez to rozumieć także radę miasta na prawach powiatu;
- 5) radzie – należy przez to rozumieć także sejmik województwa;
- 6) wójcie – należy przez to rozumieć także burmistrza i prezydenta miasta;
- 7) zakładzie leczniczym – należy przez to rozumieć zakład leczniczy, w którym podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne lub stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne inne niż świadczenia szpitalne, w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2016 r. poz./ 1638, 1948 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 2110 i 2217);

- 8) domu pomocy społecznej – należy przez to rozumieć także placówkę zapewniającą całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, o której mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 i 1583);
- 9) stałym zamieszkaniu – należy przez to rozumieć zamieszkanie w określonej miejscowości pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego pobytu;
- 10) numerze ewidencyjnym PESEL – należy przez to rozumieć numer PESEL nadawany w trybie ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191);
- 11) wyborcy niepełnosprawnym – należy przez to rozumieć wyborcę o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach;
- 12) znaku „x” – rozumie się przez to co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki;
- 13) (uchylony);
- 14) adresie zamieszkania – należy przez to rozumieć adres, pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania.

Art. 6. Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych są wolne od opłat administracyjnych i kosztów sądowych.

Art. 7. Dokumenty wymagane na podstawie przepisów kodeksu niesporządzone w języku polskim są składane wraz z tłumaczeniem przysięgłym na język polski.

Art. 8. § 1. Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane.

§ 1a. Dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

§ 2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów, ze szczególnym uwzględnieniem okresu, po jakim muszą być one przekazywane do archiwów państwowych, potrzeby ochrony przekazywanych, przechowywanych materiałów i zawartych w nich danych oraz podmiotów, którym dokumenty mogą być udostępniane.

Art. 8a. § 1. W przypadku niedokonania zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w wyborach albo niedokonania zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata w wyborach pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego dokonuje protokolarnego zniszczenia kart wykazu podpisów obywateli popierających utworzenie komitetu wyborczego albo zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata.

§ 2. Zniszczenie kart, o których mowa w § 1, powinno nastąpić nie później niż w ciągu 3 dni po upływie terminu na dokonanie zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego albo zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata.

§ 3. Z czynności, o której mowa w § 1, sporządzany jest protokół potwierdzający zniszczenie, który pełnomocnik wyborczy niezwłocznie przekazuje organowi wyborczemu właściwemu do przyjęcia zawiadomienia

o utworzeniu komitetu wyborczego albo komisji właściwej do przyjęcia zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata.

Art. 9. § 1. Ilekcóć w kodeksie jest mowa o upływie terminu do wniesienia skargi, odwołania lub innego dokumentu do sądu, organu wyborczego, urzędu gminy, konsula albo kapitana statku, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi, odwołania lub innego dokumentu w sądzie, organowi wyborczemu, w urzędzie gminy, w konsulacie lub kapitanowi statku.

§ 2. Jeżeli koniec terminu wykonania czynności określonej w kodeksie przypada na sobotę albo na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.

§ 3. Jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, czynności wyborcze określone kalendarzem wyborczym oraz czynności, o których mowa w § 1, są dokonywane w godzinach urzędowania sądów, organów wyborczych, urzędów gmin oraz konsulatów.

Rozdział 2

Prawa wyborcze

Art. 10. § 1. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;
- 2) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego:
  - a) rady gminy – obywatel polski, obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim oraz obywatel Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy,
  - b) rady powiatu i sejmiku województwa – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa;
- 4) w wyborach wójta w danej gminie – osoba mająca prawo wybierania do rady tej gminy.

§ 2. Nie ma prawa wybierania osoba:

- 1) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- 2) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- 3) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 11. § 1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;

- 2) w wyborach do Senatu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat;
- 3) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu;
- 4) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – osoba mająca prawo wybierania w tych wyborach, która najpóźniej w dniu głosowania kończy 21 lat, i od co najmniej 5 lat stale zamieszkuje w Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego – osoba mająca prawo wybierania tych organów;
- 6) w wyborach wójta – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

§ 2. Nie ma prawa wybieralności w wyborach osoba:

- 1) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z tym że w przypadku wyborów, o których mowa w § 1 pkt 6, skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 2) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1721).

§ 3. Prawa wybieralności nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim oraz obywatel Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, pozbawiony prawa wybieralności odpowiednio w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem, albo w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

§ 4. Nie ma prawa wybieralności w wyborach wójta w danej gminie osoba, która została uprzednio dwukrotnie wybrana na wójta w tej gminie w wyborach wójta zarządzonych na podstawie art. 474 § 1.

Rozdział 3

Obwody głosowania

Art. 12. § 1. W wyborach głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy, z zastrzeżeniem art. 14 § 1 i art. 15 § 1.

§ 2. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje komisarz wyborczy.

§ 3. Stały obwód głosowania obejmuje od 200 do 4000 mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.

§ 4. Komisarz wyborczy tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką.

§ 5. W wyborach do rady gminy lub w wyborach wójta odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, położonej na obszarze gminy, w której są przeprowadzane wybory, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałych obwodach głosowania na obszarze gminy, na terenie której położona jest dana jednostka.

§ 5a. W wyborach do rady powiatu odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, położonej na obszarze powiatu, w którym są przeprowadzane wybory, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałych obwodach głosowania gmin położonych na terenie tego powiatu.

§ 5b. W wyborach do sejmiku województwa odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, położonej na obszarze województwa, w którym są przeprowadzane wybory, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałych obwodach głosowania gmin położonych na terenie tego województwa.

§ 6. Jeżeli w dniu wyborów w jednostce, o której mowa w § 4, będzie przebywać mniej niż 15 wyborców, można w niej utworzyć odrębny obwód głosowania po zasięgnięciu opinii osoby kierującej daną jednostką.

§ 7. Można utworzyć odrębny obwód głosowania w domu studenckim lub zespołach domów studenckich prowadzonych przez uczelnie lub inne podmioty na podstawie umów zawartych z uczelniami, jeżeli co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w wyborach poinformuje na piśmie rektora uczelni prowadzącej dom studencki, lub uczelni z którą inny podmiot zawarł umowę o prowadzenie domu studenckiego, o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu głosowania.

§ 8. Przepisu § 7 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.

§ 9. Komisarz wyborczy po uzyskaniu zgody rektora uczelni, tworzy obwody głosowania, o których mowa w § 7.

§ 10. Utworzenie odrębnych obwodów głosowania następuje najpóźniej w 34 dniu przed dniem wyborów.

§ 11. Komisarz wyborczy, tworząc obwody głosowania, ustala ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych. Granice obwodów głosowania ustala się z uwzględnieniem krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju, o którym mowa w art. 47 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 459 i 830).

§ 12. Postanowienie komisarza wyborczego o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu postanowienia przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 13. Na postanowienia komisarza wyborczego, o których mowa w § 2, 4 i 9, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego, w terminie 3 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Skargę wnosi się za pośrednictwem komisarza wyborczego. Komisarz wyborczy w terminie 2 dni przekazuje skargę Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu wraz z kompletnymi i uporządkowanymi aktami sprawy i odpowiedzią na skargę oraz informacją o posiadaniu praw wyborczych przez wnoszących skargę, w postaci papierowej lub elektronicznej. Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje sprawę na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów nie później niż w ciągu 5 dni od dnia jej wpływu i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz komisarzowi wyborczemu. Od orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego nie przysługuje środek prawny. Przepis art. 420 § 3 stosuje się.

§ 14. (uchylony).

§ 15. Postanowienie komisarza wyborczego o utworzeniu obwodów głosowania jest podstawą dla właściwego dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego do wprowadzenia danych o obwodach głosowania, o których mowa w § 11, do Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 12a. (uchylony)

Art. 13. § 1. Komisarz wyborczy dokonuje zmian w podziale na stałe obwody głosowania, jeżeli jest to konieczne ze względu na zmianę granic gminy, zmianę liczby wybieranych radnych gminy lub zmianę liczby mieszkańców w obwodzie głosowania w stosunku do określonej w art. 12 § 3, zmianę granic okręgów wyborczych.

§ 1a. Zmiana w podziale na stałe obwody głosowania dokonywana z powodu zmiany granic gminy może nastąpić wyłącznie w odniesieniu do obszaru, którego dotyczy nowy przebieg granicy gminy.

§ 1aa. Komisarz wyborczy może dokonać podziału stałego obwodu głosowania z urzędu, na wniosek co najmniej 5% wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w tym obwodzie głosowania lub na wniosek wójta, jeżeli na obszarze stałego obwodu głosowania utworzonego w wyniku podziału jest możliwość zorganizowania lokalu obwodowej komisji wyborczej. Przepis art. 12 § 3 stosuje się.

§ 1b. O wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 1 i § 1aa, wójt informuje niezwłocznie komisarza wyborczego.

§ 2. Zmian w podziale na stałe obwody głosowania dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

§ 3. Do zmian w podziale na stałe obwody głosowania przepisy art. 12 § 11–15 stosuje się odpowiednio.

Art. 13a. § 1. Wójt lub rada gminy może przedłożyć komisarzowi wyborczemu wnioski w sprawie zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

§ 2a. Jeżeli po terminie, o którym mowa w § 2, wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie w ustalonej przez komisarza wyborczego siedzibie obwodowej komisji wyborczej byłoby niemożliwe, może on zarządzić, na czas określonych wyborów, zmianę siedziby obwodowej komisji wyborczej.

§ 3. Do zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych przepisy art. 12 § 11–13 i 15 stosuje się odpowiednio, przy czym w przypadku, o którym mowa w § 2a, nie stosuje się przepisu art. 12 § 13.

§ 4. Propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych, w tym siedzib znajdujących się w lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, zainteresowani mogą przedkładać komisarzowi wyborczemu na piśmie na co najmniej 55 dni przed dniem wyborów. Przedłożone propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych komisarz wyborczy niezwłocznie umieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1764 oraz z 2017 r. poz. 933).

Art. 13b. Jeżeli w lokalu, w którym w ostatnich wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej albo wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzanych w związku z zakończeniem kadencji rad przeprowadzono głosowanie, w dniu wyborów nie przeprowadza się głosowania lub ma w nim siedzibę obwodowa komisja wyborcza właściwa dla obwodu głosowania o zmienionych granicach, w dniu wyborów wójt umieszcza w miejscu łatwo dostępnym przy wejściu do tego lokalu informację umożliwiającą wyborcom dotarcie do właściwego lokalu wyborczego.

Art. 14. § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą, jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.

§ 2. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określając ich liczbę oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.

§ 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

§ 4. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie § 2, są podstawą dla ministra właściwego do spraw zagranicznych do wprowadzenia danych o obwodach głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą do Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 15. § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w

okresie obejmującym dzień wyborów, jeżeli przebywa na nich co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.

§ 2. W rozumieniu kodeksu polskim statkiem morskim jest statek podnoszący polską banderę i dowodzony przez polskiego kapitana.

§ 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, na wniosek kapitana statku zgłoszony najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

§ 4. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

§ 5. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie § 3, są podstawą dla ministra właściwego do spraw informatyzacji do wprowadzenia danych o obwodach głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich do Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 16. § 1. Wójt podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów informację przekazaną przez komisarza wyborczego o:

- 1) numerach oraz granicach stałych i odrębnych obwodów głosowania;
- 2) wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów;
- 3) lokalach obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;
- 4) możliwości głosowania korespondencyjnego i głosowania przez pełnomocnika.

Jeden egzemplarz obwieszczenia przekazywany jest niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

§ 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, wójt zamieszcza najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 2a. Jeżeli po wydaniu obwieszczenia, o którym mowa w § 1, nastąpiła zmiana siedziby obwodowej komisji wyborczej, o której mowa w art. 13a § 2a, wójt niezwłocznie podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców informacje, o których mowa w § 1, uwzględniające dokonane zmiany oraz zamieszcza je w Biuletynie Informacji Publicznej. Przepis § 1 zdanie drugie stosuje się.

§ 3. Obowiązek, o którym mowa w § 1, w odniesieniu do obwodów głosowania utworzonych za granicą ciąży na konsulach. Wykonanie tego obowiązku powinno nastąpić najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów.

§ 4. O utworzeniu obwodu głosowania na polskim statku morskim kapitan statku niezwłocznie zawiadamia wyborców.

Art. 17. § 1. Jeżeli właściwi komisarze wyborczy nie wykonują w terminie lub w sposób zgodny z prawem, zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji terytorialnych i obwodowych, Państwowa Komisja Wyborcza wzywa ich do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego upływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli właściwy komisarz wyborczy nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze w terminie lub w sposób zgodny z prawem.

Rozdział 4

Centralny Rejestr Wyborców

Art. 18. § 1. Centralny Rejestr Wyborców obejmuje:

- 1) osoby, którym przysługuje prawo wybierania;
- 2) osoby, które ukończyły 17 lat;
- 3) osoby niemające prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2;
- 4) informacje o stałych obwodach głosowania i okręgach wyborczych.

§ 2. Centralny Rejestr Wyborców potwierdza prawo wybierania.

§ 3. Centralny Rejestr Wyborców służy do:

- 1) sporządzania spisów wyborców;
- 2) sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w referendum;
- 3) ustalania liczby wyborców;
- 4) sprawdzania posiadania prawa wybierania lub prawa udziału w referendum w związku z weryfikacją podpisów złożonych właściwemu organowi w związku z zamiarem przeprowadzenia referendum lub zgłoszeniem inicjatywy ustawodawczej przez obywateli lub obywatelskiej inicjatywy uchwalodawczej przez mieszkańców gminy, powiatu lub województwa;
- 5) ustalania liczby mieszkańców dla potrzeb określonych w art. 12 § 3, art. 182 § 1a, art. 202 § 1, art. 203 § 4, art. 260 § 3, art. 261 § 1 i 2, art. 373 § 2, art. 375 § 1, art. 378 § 3, art. 419 § 2, art. 463 § 1, art. 476 § 4 i art. 478 § 4;
- 6) realizacji innych zadań wynikających z przepisów kodeksu, ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 741), ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851) i ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz. U. z 2018 r. poz. 2120).

§ 4. Minister właściwy do spraw informatyzacji prowadzi w systemie teleinformatycznym Centralny Rejestr Wyborców, a także zapewnia jego utrzymanie i rozwój w celu realizacji zadań określonych w kodeksie, w tym:

- 1) zapewnia ochronę przed nieuprawnionym dostępem do Centralnego Rejestru Wyborców;
- 2) zapewnia integralność danych w Centralnym Rejestrze Wyborców;
- 3) zapewnia dostępność systemu teleinformatycznego, w którym Centralny Rejestr Wyborców jest prowadzony, dla podmiotów przetwarzających dane w tym rejestrze;
- 4) przeciwdziała uszkodzeniom systemu teleinformatycznego, w którym Centralny Rejestr Wyborców jest prowadzony;
- 5) określa zasady bezpieczeństwa przetwarzanych danych, w tym danych osobowych;
- 6) określa zasady zgłaszania naruszenia ochrony danych osobowych;

- 7) zapewnia rozliczalność działań dokonywanych na danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców;
- 8) zapewnia poprawność danych przetwarzanych w Centralnym Rejestrze Wyborców.

§ 5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych zapewnia funkcjonowanie wydzielonej sieci umożliwiającej dostęp do Centralnego Rejestru Wyborców organom, o których mowa w § 8 pkt 1–4.

§ 6. Minister właściwy do spraw zagranicznych zapewnia funkcjonowanie wydzielonej sieci umożliwiającej konsulom dostęp do Centralnego Rejestru Wyborczego.

§ 7. Minister właściwy do spraw informatyzacji wykonuje obowiązki, o których mowa w art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.).

§ 8. W celu realizacji zadań określonych w kodeksie dostęp do Centralnego Rejestru Wyborców posiadają:

- 1) wójtowie;
- 2) Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy, za pośrednictwem Krajowego Biura Wyborczego;
- 3) minister właściwy do spraw informatyzacji;
- 4) minister właściwy do spraw zagranicznych;
- 5) konsulowie.

§ 9. Sprawdzenia posiadania prawa wybierania przez mieszkańców powiatu lub województwa, w przypadku zadań wykonywanych przez powiatową lub wojewódzką komisję wyborczą oraz przez organy powiatu lub województwa, dokonuje się za pośrednictwem wójta.

§ 10. Aktualizacja danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców przez gminę jest zadaniem zleconym gminie.

§ 11. Zapisy w dziennikach systemów (logach) Centralnego Rejestru Wyborców przechowywane są przez 5 lat od dnia ich utworzenia.

Art. 18a. § 1. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części A gromadzi się dane obywateli polskich, o których mowa w art. 18 § 1 pkt 1–3, w zakresie obejmującym:

- 1) imię (imiona);
- 2) nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny PESEL;
- 4) datę urodzenia;
- 5) adres zameldowania na pobyt stały;
- 6) adres stałego zamieszkania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 19;

- 7) adres przebywania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 28, art. 28a, art. 30, art. 34, art. 35 lub w związku z ujęciem danego wyborcy w wykazie sporządzanym na podstawie art. 29;
- 8) informację o pozbawieniu prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2, okres pozbawienia prawa wybierania, oznaczenie sądu lub Trybunału Stanu, sygnaturę akt, datę wydania oraz datę uprawomocnienia się orzeczenia, na podstawie którego nastąpiło pozbawienie prawa wybierania;
- 9) informację o okręgu wyborczym właściwym w wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej i w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;
- 10) informację o obwodzie głosowania właściwym ze względu na adres, o którym mowa w pkt 5 albo 6;
- 11) informację o obwodzie głosowania, w którym wyborca ma zostać ujęty w spisie wyborców sporządzonym dla danych wyborów, jeżeli jest to obwód inny niż wskazany w pkt 10;
- 12) informację o zgłoszeniu chęci głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzanych przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej.

§ 2. Dane, o których mowa w § 1 pkt 1–5, są przekazywane do Centralnego Rejestru Wyborców z rejestru PESEL, po ukończeniu przez osobę 17 lat.

§ 3. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części B gromadzi się dane obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi oraz dane obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie obejmującym:

- 1) imię (imiona);
- 2) nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny PESEL;
- 4) datę urodzenia;
- 5) obywatelstwo;
- 6) numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość;
- 7) adres stałego zamieszkania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 19a;
- 8) adres przebywania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 28, art. 28a, art. 34, art. 35 lub w związku z ujęciem danego wyborcy w wykazie sporządzanym na podstawie art. 29;
- 9) informację o pozbawieniu prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2, okres pozbawienia prawa wybierania, oznaczenie sądu, sygnaturę akt, datę wydania oraz datę uprawomocnienia się orzeczenia, na podstawie którego nastąpiło pozbawienie prawa wybierania;

- 10) informację o okręgu wyborczym właściwym w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej i w wyborach do rad gmin;
- 11) informację o obwodzie głosowania właściwym zgodnie z adresem stałego zamieszkania wskazanym we wniosku, o którym mowa w § 19a;
- 12) informację o obwodzie głosowania, w którym wyborca ma zostać ujęty w spisie wyborców sporządzonym dla danych wyborów, jeżeli jest to obwód inny niż wskazany w pkt 11;
- 13) informację o zgłoszeniu chęci głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzanych przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej.

§ 4. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części dotyczącej mieszkańców przetwarza się dane obywateli polskich, którzy nie ukończyli 17 lat, oraz obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi i obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej nieujętych w części B rejestru, w zakresie obejmującym adres zameldowania na pobyt stały.

§ 5. Adres zameldowania, o którym mowa w § 4, jest przekazywany do Centralnego Rejestru Wyborców z rejestru PESEL.

Art. 18b. § 1. Dane, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 6 oraz § 3 pkt 1–7, są wprowadzane do Centralnego Rejestru Wyborców przez wójta bezpośrednio w systemie teleinformatycznym.

§ 2. Dane, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 7 i § 3 pkt 8, są wprowadzane do Centralnego Rejestru Wyborców przez organ sporządzający spis wyborców lub burmistrza dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy w przypadku, o którym mowa w art. 34, bezpośrednio w systemie teleinformatycznym.

§ 3. Dane, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 12 i § 3 pkt 13, są wprowadzane do Centralnego Rejestru Wyborców przez ministra właściwego do spraw informatyzacji bezpośrednio w systemie teleinformatycznym.

Art. 18c. § 1. Dane, o których mowa w art. 18a § 1, usuwa się niezwłocznie w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) utraty obywatelstwa polskiego.

§ 2. Usunięcie danych w przypadkach, o których mowa w § 1, następuje na podstawie przekazanej przez rejestr PESEL informacji o zarejestrowaniu zdarzenia zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.

§ 3. W przypadku zmiany danych, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 1–5, w rejestrze PESEL następuje ich automatyczna aktualizacja w Centralnym Rejestrze Wyborców.

Art. 18d. § 1. Dane, o których mowa w art. 18a § 3, usuwa się niezwłocznie w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) utraty obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej innego niż Rzeczpospolita Polska lub obywatelstwa Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;

3) złożenia wniosku o skreślenie z Centralnego Rejestru Wyborców.

§ 2. Usunięcie danych w przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 1 lub 2, następuje na podstawie przekazanej przez rejestr PESEL informacji o zarejestrowaniu zdarzenia zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.

§ 3. W przypadku zmiany danych, o których mowa w art. 18a § 3 pkt 1–6, w rejestrze PESEL następuje ich automatyczna aktualizacja w Centralnym Rejestrze Wyborców.

Art. 18e. Do weryfikacji prawidłowości danych osobowych zawartych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz stwierdzania niezgodności tych danych ze stanem faktycznym stosuje się art. 11 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.

Art. 19. § 1. W Centralnym Rejestrze Wyborców można być ujętym tylko w jednym stałym obwodzie głosowania.

§ 2. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części A wyborcy zameldowani na pobyt stały na obszarze danej gminy są z urzędu ujmowani w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały.

§ 3. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części A wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy bez zameldowania na pobyt stały w tej gminie są ujmowani w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu stałego zamieszkania, jeżeli złożą w tej sprawie wniosek do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio do wyborcy stale zamieszkałego na obszarze gminy pod innym adresem aniżeli adres zameldowania na pobyt stały w tej gminie.

§ 5. We wniosku, o którym mowa w § 3, zamieszcza się: nazwisko, imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy oraz oświadczenie co do adresu stałego zamieszkania.

§ 6. Wyborca, we wniosku, o którym mowa w § 3, może zamieścić adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 7. Wniosek, o którym mowa w § 3, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 57).

§ 8. Wyborca ujęty w stałym obwodzie głosowania na swój wniosek, który zostanie następnie zameldowany na pobyt stały pod innym adresem, jest z urzędu ujmowany w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały.

§ 9. Przepisy § 1–8 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego stale na obszarze gminy, z zastrzeżeniem, że wyborca ten w miejsce adresu stałego zamieszkania podaje adres, pod którym będzie możliwe skontaktowanie się z nim przez pracowników urzędu gminy.

Art. 19a. § 1. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części B wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy są ujmowani w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu stałego zamieszkania, jeżeli złożą w tej sprawie wnioski do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania.

§ 2. We wniosku, o którym mowa w § 1, zamieszcza się: nazwisko, imię (imiona), obywatelstwo, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość wnioskodawcy, numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy oraz oświadczenie co do adresu stałego zamieszkania.

§ 3. Wyborca, we wniosku, o którym mowa w § 1, może zamieścić adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 4. Jeżeli w chwili złożenia wniosku, o którym mowa w § 1, wnioskodawca nie ma nadanego numeru ewidencyjnego PESEL, w celu nadania numeru ewidencyjnego PESEL wniosek zawiera dodatkowo dane, o których mowa w art. 8 pkt 9 i 24a ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, oraz, jeżeli są dostępne, dane, o których mowa w art. 8 pkt 3–5, 7, 8, 12 i 13 tej ustawy.

§ 5. Wniosek, o którym mowa w § 1, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem zaufanym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 6. Wyborca, którego dane są zamieszczone w Centralnym Rejestrze Wyborców w części B, może na swój wniosek złożony do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania zostać skreślony z Centralnego Rejestru Wyborców.

§ 7. We wniosku, o którym mowa w § 6, zamieszcza się: nazwisko, imię (imiona) oraz numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy.

§ 8. Wniosek, o którym mowa w § 6, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem zaufanym, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 9. W przypadku rozbieżności danych we wniosku, o którym mowa w § 1, z danymi w rejestrze PESEL wójt wyjaśnia rozbieżności w terminie 7 dni.

§ 10. Przepisy § 1–9 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego stale na obszarze gminy, z zastrzeżeniem, że wyborca ten w miejsce adresu stałego zamieszkania podaje adres, pod którym będzie możliwe skontaktowanie się z nim przez pracowników urzędu gminy.

Art. 20. § 1. Decyzję o ujęciu lub o odmowie ujęcia w stałym obwodzie głosowania wydaje wójt w terminie 5 dni od dnia wniesienia wniosku, o którym mowa w art. 19 § 3 i art. 19a § 1, lub w terminie 5 dni od dnia wyjaśnienia rozbieżności w trybie określonym w art. 19a § 9.

§ 2. Wójt przed wydaniem decyzji, o której mowa w § 1, jest obowiązany sprawdzić, czy osoba wnosząca wniosek o ujęcie w stałym obwodzie głosowania spełnia warunki stałego zamieszkania pod adresem wskazanym we wniosku.

§ 3. Decyzja uwzględniająca wniosek skutkuje ujęciem wyborcy w stałym obwodzie głosowania. Decyzję o odmowie ujęcia w stałym obwodzie głosowania, wraz z uzasadnieniem, niezwłocznie doręcza się wnioskodawcy.

§ 4. Od decyzji w sprawie odmowy ujęcia w stałym obwodzie głosowania przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Skargę wnosi się za pośrednictwem wójta w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji. Wójt przekazuje sądowi niezwłocznie skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt może też niezwłocznie zmienić albo uchylić swoją decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za zasadną.

§ 5. Sąd rozpoznaje skargę, o której mowa w § 4, w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 3 dni od dnia jej doręczenia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi. Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

Art. 21. § 1. Informacje o pozbawieniu prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2 wprowadza się do Centralnego Rejestru Wyborców na podstawie przekazywanych gminom zawiadomień sądu albo Trybunału Stanu.

§ 2. Wprowadzenia informacji, o której mowa w § 1, dokonuje wójt właściwy ze względu na siedzibę sądu wydającego orzeczenie skutkujące pozbawieniem prawa wybierania albo burmistrz dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy w odniesieniu do orzeczenia Trybunału Stanu.

§ 3. W przypadku czasowego pozbawienia prawa wybierania wyborcy nie są ujmowani w spisach wyborców do czasu wygaśnięcia przyczyny pozbawienia prawa wybierania.

§ 4. Wprowadzenia informacji do Centralnego Rejestru Wyborców o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania dokonuje wójt właściwy ze względu na siedzibę sądu przekazującego tę informację albo burmistrz dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy w odniesieniu do orzeczenia Trybunału Stanu.

§ 5. Wprowadzenie informacji, o której mowa w § 4, powoduje usunięcie z Centralnego Rejestru Wyborców informacji o pozbawieniu prawa wybierania.

§ 6. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy przekazywania zawiadomień o pozbawieniu prawa wybierania i okresie pozbawienia prawa wybierania danej osoby oraz o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania, oraz

ich wzory, tak aby zapewnić bieżącą aktualizację informacji w Centralnym Rejestrze Wyborców danych o osobach pozbawionych prawa wybierania i posiadających prawo wybierania.

Art. 22. § 1. Wyborca może wnieść do właściwego miejscowo wójta reklamację na nieprawidłowości w Centralnym Rejestrze Wyborców, jeżeli nie został on ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców lub nie ujęto go w żadnym obwodzie głosowania albo został on nieprawidłowo ujęty w obwodzie głosowania.

§ 2. Reklamację wnosi się:

- 1) ustnie do protokołu,
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
  - a) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
  - b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne

- do urzędu gminy właściwego ze względu na miejsce zameldowania na pobyt stały lub zamieszkania.

§ 3. Wójt jest obowiązany rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od dnia jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.

§ 4. W celu rozpatrzenia reklamacji dane wyborcy wnoszącego reklamację mogą być sprawdzane w rejestrze PESEL.

§ 5. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wyborcy wnoszącemu reklamację.

§ 6. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z obwodu głosowania wyborca wnoszący reklamację może wnieść, w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Przepisy art. 20 § 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 23. § 1. Dane o obywatelach Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, korzystających z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej w związku ze zgłoszeniem wniosku, o którym mowa w art. 19a § 1, minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej nie później niż na 5 dni przed dniem wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Dane przekazywane w trybie § 1 obejmują dane, o których mowa w art. 18a § 3 pkt 1, 2 i 4–6.

§ 3. Minister właściwy do spraw informatyzacji przesyła właściwemu organowi państwa członkowskiego Unii Europejskiej informację o skreśleniu z Centralnego Rejestru Wyborców osoby, o ile przesłał uprzednio do tego organu informację, o której mowa w § 1.

§ 4. Minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej, na ich wniosek, dane dotyczące obywateli polskich chcących korzystać z praw wyborczych na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w zakresie niezbędnym do korzystania z tych praw.

§ 5. Informacje, o których mowa w § 1–4, przesyła się przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

Art. 24. (uchylony).

Art. 25. (uchylony).

Art. 25a. § 1. W celu organizacji wyborów do organów jednostek pomocniczych i jednostek niższego rzędu, o których mowa w art. 35 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40), przed organizacją tych wyborów z Centralnego Rejestru Wyborców mogą być przekazywane do systemu teleinformatycznego prowadzonego przez gminę:

- 1) dane, o których mowa w art. 18a § 1 i 3, dotyczące osób, które wykonały obowiązek meldunkowy na terenie danej gminy lub posiadają adres stałego zamieszkania w tej gminie;
- 2) numery i granice stałych obwodów głosowania ustalone dla tej gminy oraz numery i granice okręgów wyborczych ustalone na potrzeby wyborów do rady gminy.

§ 2. Dane, o których mowa w § 1, są udostępniane w trybie teletransmisji danych, po złożeniu wniosku przez wójta do ministra właściwego do spraw informatyzacji. Do wniosku wójt załącza oświadczenie o posiadaniu przez gminę zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych właściwych dla przetwarzania danych osobowych, w szczególności uniemożliwiających dostęp osób nieuprawnionych do przetwarzania danych osobowych i wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania oraz dokumenty, z których wynika data planowanego przeprowadzenia wyborów.

§ 3. Dane, o których mowa w § 1, po przeprowadzeniu wyborów do organów jednostek pomocniczych i jednostek niższego rzędu gmina usuwa z systemu teleinformatycznego.

Rozdział 5

Spis wyborców

Art. 26. § 1. Wyborcę, któremu przysługuje prawo wybierania, ujmuje się w spisie wyborców sporządzanym w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania, w którym dana osoba jest ujęta z urzędu lub na wniosek.

§ 2. Spis wyborców jest sporządzany i aktualizowany przez gminę jako zadanie zlecone odrębnie na każde zarządzone wybory, z zastrzeżeniem art. 34 § 1 i art. 35 § 1.

§ 3. Spis wyborców służy do przeprowadzania głosowania w wyborach, które zostały zarządzane.

§ 4. Wyborca może być ujęty tylko w jednym spisie wyborców.

§ 5. Spis wyborców składa się z:

- 1) części A – w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do rad powiatów i sejmików województw;
- 2) części A i części B – w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do rad gmin oraz w wyborach wójtów.

§ 6. W spisie wyborców, w części A, zamieszcza się dane obywateli polskich w zakresie:

- 1) nazwiska;
- 2) imienia (imion);
- 3) numeru ewidencyjnego PESEL;
- 4) adresu zamieszkania.

§ 7. W spisie wyborców, w części B, zamieszcza się dane obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w wyborach, które zostały zarządzone w Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie:

- 1) nazwiska;
- 2) imienia (imion);
- 3) numeru ewidencyjnego PESEL;
- 4) obywatelstwa;
- 5) adresu zamieszkania.

§ 8. W wyborach do rad gmin i w wyborach wójtów przepis § 7 stosuje się odpowiednio również do obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 9. Spis wyborców sporządza się nie później niż w drugim dniu przed dniem wyborów w dwóch egzemplarzach w formie wydruku, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania. Po upływie trzeciego dnia przed dniem wyborów spis sporządzany w Centralnym Rejestrze Wyborców sporządza się według stanu na trzeci dzień przed dniem wyborów.

§ 10. Od 44 dnia przed dniem wyborów w Centralnym Rejestrze Wyborców generuje się w sposób automatyczny, jednak nie częściej niż raz na dobę, spisy wyborców dla każdego obwodu głosowania w formie elektronicznej, które są udostępniane gminom przez ministra właściwego do spraw informatyzacji.

§ 11. W przypadku gdy z przyczyn technicznych gmina nie ma możliwości sporządzenia spisu wyborców zgodnie z § 9 do przeprowadzania głosowania w wyborach, które zostały zarządzone, wykorzystuje się ostatnio udostępniony spis zgodnie z § 10.

§ 12. Jeden egzemplarz spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej.

Art. 27. (uchylony)

Art. 28. § 1. Wyborca może zmienić miejsce głosowania w danych wyborach. Wniosek w sprawie zmiany miejsca głosowania składa w okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do 3 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów.

§ 3. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

§ 4. Wniosek, o którym mowa w § 1, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem do urzędu gminy właściwego dla wybranego stałego obwodu głosowania na obszarze gminy, w której wyborca przebywać będzie w dniu wyborów;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 5. Wniosek, o którym mowa w § 1, zawiera nazwisko, imię (imiona), obywatelstwo, numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy i adres przebywania w dniu wyborów.

§ 6. Złożenie wniosku o zmianę miejsca głosowania skutkuje ujęciem wyborcy w spisie w obwodzie głosowania właściwym dla adresu przebywania i skreśleniem ze spisu w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania.

§ 7. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, w których przeprowadza się głosowanie ponowne, w okresie między 13 a 3 dniem przed ponownym głosowaniem, wyborca może zmienić miejsce głosowania na swój wniosek złożony w sposób określony w § 4. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 28a. § 1. Wyborca niepełnosprawny ujmowany jest, po złożeniu wniosku o zmianę miejsca głosowania, w spisie wyborców w wybranym przez wyborcę stałym obwodzie głosowania gminy właściwej dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania, w którym lokal obwodowej komisji wyborczej dostosowany jest do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, jeżeli lokal obwodowej komisji wyborczej właściwej dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania wyborcy nie spełnia tych warunków. Przepisy art. 28 § 1 i 4–7 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego wniosek, o którym mowa w § 1, może dotyczyć wyłącznie lokalu obwodowej komisji wyborczej dostosowanego do potrzeb wyborców niepełnosprawnych położonego w okręgu wyborczym właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania wyborcy. Jedynie w przypadku gdy w tym okręgu wyborczym nie ma takiego lokalu wyborczego, wniosek może dotyczyć lokalu obwodowej komisji wyborczej dostosowanego do potrzeb wyborców niepełnosprawnych położonego w innym okręgu wyborczym.

§ 3. W wyborach wójta, w których przeprowadza się ponowne głosowanie, przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio, z tym że wniosek o zmianę miejsca głosowania składa się w okresie między 13 a 3 dniem przed ponownym głosowaniem.

Art. 29. § 1. Spis wyborców w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów, z zastrzeżeniem § 2. W wykazie zamieszcza się imię (imiona), nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL każdej z osób ujętych w wykazie. Adres zamieszkania w spisie wyborców zamieszcza się, jeżeli wyborca jest ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania.

§ 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.

§ 3. Wykazy osób, o których mowa w § 1, osoba kierująca daną jednostką przekazuje do urzędu gminy najpóźniej w 3 dniu przed dniem wyborów.

§ 4. W wykazie osób, które będą przebywały w zakładzie karnym, areszcie śledczym oraz oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, nie umieszcza się osób pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 29a. Wyborcy ujęci w spisie sporządzonym przez gminę dla obwodu odrębnego, wyborcy, o których mowa w art. 30, oraz wyborcy ujęci w spisach sporządzanych na podstawie art. 34 i art. 35 zostają skreśleni ze spisu w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania.

Art. 30. § 1. Żołnierze pełniący zasadniczą służbę wojskową albo odbywający ćwiczenia wojskowe, a także ratownicy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania na wniosek o zmianę miejsca głosowania są ujmowani w spisie wyborców gminy, w której odbywają służbę. Przepisy art. 28 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do policjantów z jednostek skoszarowanych, funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej pełniących służbę w systemie skoszarowanym.

§ 4. Dowódcy jednostek wojskowych, komendanci oddziałów obrony cywilnej i dowódcy jednostek policyjnych oraz przełożeni funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej są obowiązani zapewnić żołnierzom, ratownikom, policjantom oraz funkcjonariuszom możliwość wykonania uprawnień wynikających z przepisu § 1.

§ 5. Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Minister Sprawiedliwości, każdy w zakresie swojej właściwości, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określą sposób realizacji obowiązków, o których mowa w § 4, uwzględniając konieczność zapewnienia wyborcom, o których mowa w § 1 i 3, możliwości wykonywania funkcji członków obwodowych komisji wyborczych i mężów zaufania.

Art. 31. (uchylony).

Art. 32. § 1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu przed dniem wyborów otrzymuje, na wniosek złożony do dowolnie wybranego urzędu gminy, zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów.

§ 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, składa się na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem w okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do 3 dnia przed dniem wyborów.

§ 3. Odbiór zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego przez wójta wybranej gminy następuje przez wyborcę lub upoważnioną przez niego osobę w urzędzie gminy, do którego złożono wniosek.

§ 4. Wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, jest skreślany ze spisu wyborców, w którym został on ujęty.

§ 5. Zaświadczenie o prawie do głosowania zawiera dane wyborcy:

- 1) imię (imiona);
- 2) nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny PESEL;
- 4) adres zamieszkania;
- 5) wskazanie, w jakich wyborach wyborca jest uprawniony do głosowania;
- 6) obywatelstwo, jeżeli zaświadczenie jest wydawane obywatelowi Unii Europejskiej niebędącemu obywatelem polskim uprawnionym do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

§ 6. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów.

§ 7. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

§ 8. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej wyborca zmieniający miejsce pobytu przed dniem wyborów otrzymuje na swoje żądanie dwa zaświadczenia o prawie do głosowania: jedno z oznaczeniem prawa do głosowania w dniu pierwszego głosowania oraz drugie z oznaczeniem prawa do głosowania w dniu ponownego głosowania.

§ 9. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej wyborca zmieniający miejsce pobytu po dniu pierwszego głosowania, a przed ponownym głosowaniem, otrzymuje na swoje żądanie zaświadczenie o prawie do głosowania z oznaczeniem prawa do głosowania w dniu ponownego głosowania.

Art. 32a. Minister właściwy do spraw informatyzacji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór spisu wyborców,
- 2) sposób i tryb sporządzania spisu wyborców oraz jego aktualizacji,
- 3) wzór wykazu wyborców przebywających w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, a także domach studenckich i zespołach domów studenckich, w których utworzono obwody głosowania

– uwzględniając zakres danych wymaganych w spisie wyborców oraz konieczność zapewnienia ochrony danych osobowych.

Art. 32b. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór wniosku o ujęcie w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 19 § 3,
  - 2) wzór wniosku o ujęcie w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 19a § 1,
  - 3) wzór wniosku o skreślenie wyborcy z Centralnego Rejestru Wyborców, o którym mowa w art. 19a § 6,
  - 4) wzór wniosku o zmianę miejsca głosowania, o którym mowa w art. 28 § 1,
  - 5) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób ewidencjonowania tych zaświadczeń
- uwzględniając zakres danych wymaganych we wnioskach i w zaświadczeniu oraz konieczność zabezpieczenia zaświadczenia przed sfalszowaniem.

Art. 33. (uchylony).

Art. 34. § 1. Wyborcy przebywający na polskich statkach morskich znajdujących się w podróży w dniu wyborów są ujmowani w spisie wyborców sporządzanym i aktualizowanym przez kapitana statku.

§ 2. Wniosek o ujęcie w spisie wyborców sporządzanym przez kapitana statku składa się do 5 dnia przed dniem wyborów. We wniosku zamieszcza się nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania.

§ 3. Przepisy art. 32 § 1, 4, 5, 8 i 9 stosuje się odpowiednio do wyborców przebywających na polskich statkach morskich, z tym że zaświadczenie wydaje kapitan statku, który sporządził spis wyborców.

§ 3a. Kapitan statku powiadamia o ujęciu wyborcy w spisie wyborców burmistrza dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy. Powiadomienie zawiera nazwisko i imię (imiona) oraz numer ewidencyjny PESEL wyborcy.

§ 3b. Burmistrz dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy niezwłocznie zamieszcza w Centralnym Rejestrze Wyborców informację o ujęciu wyborcy w spisie wyborców sporządzonym przez kapitana statku.

§ 4. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór spisu wyborców, o którym mowa w § 1, oraz sposób jego sporządzania i aktualizacji,
- 2) wzór powiadomienia, o którym mowa w § 3a,
- 3) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób wydawania i ewidencjonowania tych zaświadczeń

– mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i odbioru, zabezpieczenia zaświadczenia przed sfalszowaniem oraz zasadę, zgodnie z którą można być ujętym tylko w jednym spisie wyborców.

Art. 35. § 1. Wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty lub w przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi posiadający ważny paszport lub inny dokument

stwierdzający tożsamość są ujmowani w spisie wyborców sporządzanym i aktualizowanym przez właściwego terytorialnie konsula.

§ 2. Ujęcie wyborcy w spisie wyborców sporządzanym przez konsula następuje na podstawie wniosku wyborcy wniesionego do 5 dnia przed dniem wyborów:

- 1) na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw zagranicznych;
- 3) na adres poczty elektronicznej konsula jako odwzorowanie cyfrowe wniosku opatzonego własnoręcznym podpisem.

§ 2a. Wniosek, o którym mowa w § 2, zawiera nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL, numer ważnego polskiego paszportu, adres pobytu wyborcy za granicą oraz dane kontaktowe w zakresie adresu poczty elektronicznej lub numeru telefonu komórkowego. W przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zgłoszenie zawiera numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania.

§ 2b. W celu weryfikacji danych wyborcy konsul posiada dostęp do danych zawartych w rejestrze PESEL, o którym mowa w ustawie z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, oraz w rejestrze dokumentów paszportowych, o którym mowa w ustawie z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 410).

§ 3. Przepisy art. 32 § 1, 4, 5, 8 i 9 stosuje się odpowiednio do wyborców, o których mowa w § 1, z tym że zaświadczenie wydaje konsul, który sporządził spis wyborców.

§ 4. Minister właściwy do spraw zagranicznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór spisu wyborców, o którym mowa w § 1, oraz sposób jego sporządzania i aktualizacji,
- 2) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania, sposób wydawania, odbioru i ewidencjonowania tych zaświadczeń

– mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, zabezpieczenia zaświadczenia przed sfalszowaniem, określenia sposobów bezpiecznego odbioru zaświadczenia oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisanym tylko do jednego spisu wyborców.

§ 5. Na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw, na terytorium których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego za dokument równorzędny z ważnym polskim paszportem uważa się ważny dowód osobisty Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 36. § 1. Osobie, której dane są przetwarzane w Centralnym Rejestrze Wyborców, umożliwia się wgląd do rejestru w zakresie danych, o których mowa w art. 18a § 1 i 3, dotyczących tej osoby, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby

w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, z zastrzeżeniem § 2.

§ 2. Zakres udostępnianych danych o osobie, o której mowa w § 1, w okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do dnia wyborów ulega rozszerzeniu o dane przetwarzane w spisie wyborców, ze wskazaniem obwodu, w którym spis został sporządzony.

§ 3. Osobie, której dane są przetwarzane w Centralnym Rejestrze Wyborców, umożliwia się pobranie z Centralnego Rejestru Wyborców informacji o danych przetwarzanych w tym rejestrze, zawierającej dane określone w § 1 lub 2. Pobranie informacji następuje przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 4. Informacja pobrana przy użyciu usługi, o której mowa w § 3, jest opatrywana zaawansowaną pieczęcią elektroniczną ministra właściwego do spraw informatyzacji opartą na kwalifikowanym certyfikacie pieczęci elektronicznej.

§ 5. Osobie, której dane są przetwarzane w Centralnym Rejestrze Wyborców, na wniosek tej osoby złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
  - 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne
- wójt obowiązany jest udostępnić informację zawierającą dane określone w § 1 lub 2, zwaną dalej „informacją o danych”.

§ 6. W przypadku zarządzonych wyborów wnioski o udostępnienie informacji o danych może być złożony nie później niż do 5 dnia przed dniem wyborów.

§ 7. Informacja o danych jest udostępniana, w zależności od żądania wnioskodawcy, na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem lub w postaci elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

§ 8. Informacja o danych może mieć postać wydruku z systemu teleinformatycznego.

§ 9. W okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do 5 dnia przed dniem wyborów każdy wyborca może złożyć pisemny wniosek utrwalony w postaci papierowej i opatrzony własnoręcznym podpisem w urzędzie gminy, w której spis wyborców został sporządzony, o udzielenie informacji, czy został w spisie ujęty.

§ 10. Udostępnianie informacji, o której mowa w § 9, następuje przez udzielenie informacji, że osoba wskazana we wniosku jest ujęta w spisie wyborców lub nie figuruje w spisie. Na żądanie wnioskodawcy udzielona informacja jest potwierdzana przez wójta na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem.

§ 11. Przepisy § 9 i 10 stosuje się odpowiednio do innych organów, które sporządziły spis wyborców.

Art. 37. § 1. Każdy może wnieść odpowiednio do wójta albo do organu, który sporządził spis wyborców, reklamację w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 22, z tym że terminy rozpatrzenia reklamacji i wniesienia skargi do sądu rejonowego wynoszą 2 dni, z zastrzeżeniem § 3.

§ 3. Reklamacje w sprawach spisu wyborców dotyczącego osób, o których mowa w art. 34 § 1 i art. 35 § 1, rozpatrują niezwłocznie odpowiednio kapitan statku albo konsul. Od decyzji podjętych w tych sprawach nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 5a

Działania na rzecz zwiększenia frekwencji

Art. 37a. § 1. Wyborca niepełnosprawny oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, (wpisany do rejestru wyborców w danej gminie ma) ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania w danej gminie właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania mają prawo do uzyskiwania informacji o:

- 1) właściwym dla siebie okręgu wyborczym i obwodzie głosowania;
- 2) lokalach obwodowych komisji wyborczych znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania wyborcy, w tym o lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3;
- 3) warunkach dopisania wyborcy do spisu wyborców w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 28 § 1;
- 3) warunkach ujęcia wyborcy w spisie wyborców w obwodzie głosowania, w którym znajduje się lokal, o którym mowa w art. 16 § 1 pkt 3;
- 3a) warunkach bezpłatnego transportu, o którym mowa w art. 37e § 1;
- 4) terminie wyborów oraz godzinach głosowania;
- 5) komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatach i listach kandydatów;
- 6) warunkach oraz formach głosowania.

§ 2. Informacje, o których mowa w § 1, przekazuje wójt lub upoważniony przez niego pracownik urzędu gminy w godzinach pracy urzędu, w tym telefonicznie, lub w drukowanych materiałach informacyjnych przesyłanych na wniosek wyborcy, w tym w formie elektronicznej.

§ 3. Informacje, o których mowa w § 1, są przekazywane wyborcy po podaniu przez wyborcę jego nazwiska, imienia (imion) oraz adresu stałego zamieszkania.

§ 4. Informacje, o których mowa w § 1, wójt podaje również niezwłocznie do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie.

Art. 37b. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza zamieszcza na stronie internetowej portalu, o którym mowa w art. 160 § 2 pkt 1, informacje o uprawnieniach przysługujących wyborcom, o których mowa w art. 37a § 1, na podstawie kodeksu, w tym w formie uwzględniającej różne rodzaje niepełnosprawności w odniesieniu do wyborców niepełnosprawnych.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza sporządza w alfabecie Braille'a materiał informacyjny o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym na podstawie kodeksu i przekazuje go zainteresowanym na żądanie.

Art. 37c. § 1. Obwieszczenia wyborcze umieszczane w lokalu wyborczym jak i poza nim oraz wyniki głosowania w obwodach głosowania i okręgach wyborczych powinny być zamieszczane w miejscach łatwo dostępnych dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

§ 2. Na prośbę wyborcy, o którym mowa w art. 37a § 1, członek obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany przekazać ustnie treść obwieszczeń wyborczych w zakresie informacji o komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatach i listach kandydatów.

Art. 37d. (uchylony).

Art. 37e. § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, mają prawo do bezpłatnego transportu z:

- 1) miejsca zamieszkania, pod którym dany wyborca ujęty jest w spisie wyborców, albo miejsca podanego we wniosku o dopisanie do spisu wyborców w danej gminie, o którym mowa w art. 28 § 1, do lokalu wyborczego właściwego dla obwodu głosowania, w którego spisie wyborców ujęty jest ten wyborca, albo
- 2) miejsca pobytu do najbliższego lokalu wyborczego w dniu głosowania, w przypadku, o którym mowa w art. 32 § 1

– zwanego dalej „transportem do lokalu”;

- 3) lokalu wyborczego, o którym mowa w pkt 1 i 2, do miejsca, w którym dany wyborca rozpoczął podróż, zwanego dalej „transportem powrotnym”.

§ 2. Transport do lokalu i transport powrotny zapewnia wójt gminy, w której w dniu wyborów nie funkcjonuje gminny przewóz pasażerski, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1343 i 2666), poza przewozem, o którym mowa w art. 37f § 1.

§ 3. Wyborcy, o którym mowa w § 1, którego stan zdrowia nie pozwala na samodzielną podróż, może towarzyszyć opiekun.

§ 4. Zamiar skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego wyborca, o którym mowa w § 1, zgłasza właściwemu wójtowi do 13 dnia przed dniem wyborów.

§ 5. W przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów wójta zgłoszenie zamiaru skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego dotyczy również ponownego głosowania. W przypadku gdy zgłoszenie zamiaru skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego ma dotyczyć tylko ponownego głosowania, zamiar można zgłosić do 5 dnia przed dniem ponownego głosowania.

§ 6. Zgłoszenie, o którym mowa w § 4 i 5, może być dokonane ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej. W zgłoszeniu podaje się nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wyborcy oraz opiekuna, jeśli ma towarzyszyć wyborcy, oznaczenie miejsca zamieszkania, lub innego miejsca, o którym mowa w § 1 pkt 1 i 2, wskazanie, czy wyborca ma zamiar skorzystać z transportu powrotnego, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, oraz numer telefonu lub adres poczty elektronicznej wyborcy, o ile posiada.

§ 7. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 4 i 5, wyborca, którego stan zdrowia nie pozwala na samodzielną podróż, oświadcza o tym fakcie, a wyborca niepełnosprawny oświadcza o orzeczonym stopniu niepełnosprawności i ważności orzeczenia.

§ 8. Wójt informuje wyborcę, który zgłosił zamiar skorzystania z prawa transportu do lokalu, o godzinie transportu do lokalu w dniu głosowania, najpóźniej na 3 dni przed dniem głosowania.

§ 9. Wyborca, który zgłosił zamiar skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego, może wycofać swoje zgłoszenie albo zrezygnować tylko z transportu powrotnego nie później niż na 2 dni przed dniem głosowania. Wycofanie zgłoszenia albo zrezygnowanie z transportu powrotnego może być dokonane ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej.

Art. 37f. § 1. Wójt gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej w rozumieniu art. 21a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2267) w dniu wyborów organizuje bezpłatny gminny przewóz pasażerski dla wyborców ujętych w spisie wyborców w stałym obwodzie głosowania położonym na obszarze danej gminy, jeżeli w ramach tej gminy:

- 1) nie funkcjonuje w dniu wyborów publiczny transport zbiorowy, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, albo
- 2) najbliższy przystanek komunikacyjny, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, oddalony jest o ponad 1,5 km od lokalu wyborczego.

§ 2. Linia komunikacyjna gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, ustalana jest w sposób uwzględniający wszystkie miasta, osiedla, wsie, osady, kolonie i przysiółki w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1443) położone w obrębie stałego obwodu głosowania.

§ 3. Przystanki komunikacyjne gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, ustalane są w każdym mieście, osiedlu, wsi, osadzie, kolonii i przysiółku, w których mieszka co najmniej 5 wyborców ujętych w spisie wyborców w danym stałym obwodzie głosowania.

§ 4. W ramach gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, w godzinach głosowania odbywają się co najmniej dwa pełne kursy. Kursy te muszą odbyć się w odstępach co najmniej 4 godzin, liczonych od momentu zakończenia kursu.

§ 5. Wójt najpóźniej do 10 dnia przed wyborami podaje do publicznej wiadomości przez umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie informację o organizacji gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, wskazuje linię komunikacyjną tego transportu, ze

szczególnym uwzględnieniem przystanków komunikacyjnych, oraz godziny odjazdów z poszczególnych przystanków komunikacyjnych.

§ 6. Zadanie, o którym mowa w § 1, może być realizowane przez więcej niż jednego wójta w ramach porozumień międzygminnych. Przepisy § 1–5 stosuje się odpowiednio. W porozumieniu międzygminnym określa się w szczególności podział zadań między organami gmin będących stroną porozumienia oraz zasady rozliczania kosztów poniesionych przez każdą z gmin.

Art. 37g. Zadania określone w art. 37e § 1 oraz art. 37f § 1 są zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie, a środki przeznaczone na ich realizację zapewnia wojewoda. Przepisów art. 123 i art. 124 nie stosuje się.

Rozdział 6

Przepisy wspólne dla głosowania

Art. 38. § 1. Głosować można osobiście, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 7.

§ 2. Głosowaniem osobistym jest również głosowanie korespondencyjne.

Art. 39. § 1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej „lokałem wyborczym”.

§ 2. Głosowanie odbywa się bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do godziny 21⁰⁰.

§ 2a. W jednym pomieszczeniu może znajdować się jeden lokal wyborczy.

§ 3. (uchylony)

§ 4. O godzinie zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania.

§ 5. Głosowanie w odrębnych obwodach głosowania oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich może się rozpocząć później niż o godzinie określonej w § 2, o ile nie będzie to miało wpływu na możliwość sprawnego oddania głosu przez wszystkich uprawnionych wyborców.

§ 6. Głosowanie w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą odbywa się między godziną 7⁰⁰ a 21⁰⁰ czasu miejscowego w każdym dniu głosowania. Jeżeli głosowanie miałoby być zakończone w dniu następnym po dniu głosowania w kraju, głosowanie przeprowadza się w dniu poprzedzającym.

§ 7. Obwodowa komisja wyborcza może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania w odrębnych obwodach głosowania oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich, jeżeli wszyscy wyborcy wpisani do spisu wyborców oddali swe głosy. Zarządzenie wcześniejszego zakończenia głosowania może nastąpić nie wcześniej niż o godzinie 18⁰⁰. O zarządzeniu zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie zawiadamia osobę kierującą jednostką, o której mowa w art. 12 § 4 i 7, wójta oraz właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia.

Art. 39a. W lokalu wyborczym umieszcza się w miejscu widocznym dla wyborców godło państwowe.

Art. 40. § 1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania.

§ 2. Na karcie do głosowania zamieszcza się informację o sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu.

§ 3. Karta do głosowania jest jedną kartką zadrukowaną jednostronnie. Wielkość i rodzaj czcionek oraz wielkość krutek przeznaczonych na postawienie znaku „x” są jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.

§ 3a. Karta do głosowania w wyborach do Sejmu, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach do rady gminy w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców, wyborach do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborach do rady powiatu, wyborach do sejmiku województwa może w razie potrzeby składać się z odpowiedniej liczby zadrukowanych jednostronnie, trwale połączonych kartek przy czym:

- 1) na pierwszej kartce karty do głosowania umieszcza się odpowiedni tytuł („Karta do głosowania w wyborach...”) oraz czytelną informację o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu;
- 2) na drugiej kartce karty do głosowania umieszcza się spis treści zawierający nazwy zarejestrowanych komitetów wyborczych w kolejności wylosowanych numerów, ze wskazaniem numeru kartki karty do głosowania, na której znajduje się lista kandydatów danego komitetu wyborczego, oraz symbol graficzny komitetu wyborczego;
- 3) na trzeciej i kolejnych kartkach karty do głosowania umieszcza się poszczególne listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych, z uwzględnieniem wymagań określonych w § 3 zdanie drugie oraz symbol graficzny komitetu wyborczego.

§ 3b. (uchylony)

§ 4. Na karcie do głosowania oznacza się miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oraz drukuje się, w przypadku wyborów:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej – odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej;
- 2) do Sejmu, do Senatu i do Parlamentu Europejskiego – odcisk pieczęci okręgowej komisji wyborczej;
- 3) do rad i wyborów wójta – odcisk pieczęci terytorialnej komisji wyborczej.

§ 5. Wzór kart do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 6. Karty do głosowania są dokumentami z wyborów w rozumieniu art. 8.

Art. 40a. § 1. Wyborca niepełnosprawny może głosować przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze uchwały, wzory nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a, kierując się możliwością praktycznego zastosowania tych nakładek przez wyborców niepełnosprawnych.

Art. 41. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych znaków lub dopisków na karcie do głosowania, w tym w kratce lub poza nią, nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Art. 41a. § 1. Urna wyborcza jest wykonana z przezroczystego materiału.

§ 2. Urna wyborcza jest wykonana w taki sposób, aby:

- 1) w czasie głosowania nie było możliwe wrzucenie kart do urny w inny sposób niż przez przeznaczony do tego otwór;
- 2) nie było możliwe wyjęcie kart z urny przed otwarciem urny, o którym mowa w art. 71 § 1, ani wysypanie się kart z urny.

§ 3. Wzory urn wyborczych ustala Państwowa Komisja Wyborcza uwzględniając rodzaj i wielkość obwodów głosowania.

Art. 42. § 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji oraz sprawdza, czy na miejscu znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów, jak również czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.

§ 2. Od chwili opieczętowania do końca głosowania urny wyborczej nie wolno otwierać.

§ 3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecni członkowie obwodowej komisji wyborczej w liczbie stanowiącej co najmniej 1/2 jej pełnego składu, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.

§ 4. (uchylony)

§ 5. Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w § 1, do podpisania protokołu, o którym mowa w art. 75 § 1, czynności obwodowej komisji wyborczej na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących.

§ 6. Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, na wniosek męża zaufania, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8.

§ 6a. Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, mogą być przekazywane przez męża zaufania do ministra właściwego do spraw informatyzacji przy użyciu:

- 1) usługi elektronicznej udostępnionej przez tego ministra, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów;
- 2) usługi elektronicznej udostępnionej w publicznej aplikacji mobilnej, o której mowa w art. 19e ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, po uwierzytelnieniu męża zaufania z wykorzystaniem certyfikatu, o którym mowa w art. 19e ust. 2a tej ustawy,

wydanego użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 tej ustawy, który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów.

§ 6b. W celu realizacji zadania, o którym mowa w § 6a, minister właściwy do spraw informatyzacji przetwarza wizerunki osób widocznych w materiale zawierającym zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5.

§ 6c. Mąż zaufania przetwarza materiał zawierający zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, wyłącznie w celu, o którym mowa w § 6 lub 6a, i usuwa go niezwłocznie, po przekazaniu zgodnie z § 6a, z urzędnika rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, a których mąż zaufania pozostaje posiadaczem.

§ 6d. Materiał zawierający zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, nieprzekazany zgodnie z § 6 lub 6a podlega usunięciu z urzędnika rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, nie później niż do końca dnia następującego po dniu, w którym obwodowa komisja wyborcza przekazała protokół głosowania w obwodzie komisji wyborczej wyższego stopnia zgodnie z art. 77 § 1.

§ 7. (uchylony)

Art. 43. (uchylony)

Art. 44. § 1. Obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z właściwą komisją wyborczą wyższego stopnia, może zarządzić stosowanie w głosowaniu drugiej urny wyborczej.

§ 2. Urna, o której mowa w § 1, jest urną pomocniczą przeznaczoną wyłącznie do wrzucania kart do głosowania przez wyborców w obwodach głosowania w zakładach leczniczych i w domach pomocy społecznej.

§ 3. W przypadku wyrażenia przez wyborcę woli skorzystania z urny pomocniczej wrzucenie do niej karty do głosowania wymaga obecności przy tej czynności co najmniej dwóch osób wchodzących w skład obwodowej komisji wyborczej, zgłoszonych przez różne komitety wyborcze.

§ 4. Do postępowania z urną pomocniczą i głosowania przy jej użyciu mają zastosowanie przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 45. (uchylony)

Art. 46. Zabroniony jest wstęp do lokalu wyborczego osobom uzbrojonym.

Art. 47. § 1. Głosowania nie wolno przerywać. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwałę w sprawie przedłużenia albo odroczenia do dnia następnego głosowania obwodowa komisja wyborcza podejmuje po uzyskaniu zgody właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości, przekazana właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, wójtowi oraz przesłana Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. Jeżeli wskutek nadzwyczajnych wydarzeń zachodzi konieczność zamknięcia lokalu wyborczego obwodowa komisja wyborcza:

- 1) zapieczętowanie otwór urny wyborczej i oddaje urnę wraz z zapieczętowanym spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji;
- 2) ustala protokolarnie:
  - a) liczbę niewykorzystanych kart do głosowania i umieszcza je w opieczętowanym pakiecie oraz oddaje je na przechowanie przewodniczącemu komisji,
  - b) liczbę osób uprawnionych do głosowania, czyli liczbę osób ujętych w spisie wyborców,
  - c) liczbę kart wydanych – na podstawie podpisów osób w spisie wyborców.

§ 3. Po wykonaniu czynności, o których mowa w § 2, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zamyka lokal wyborczy i opieczętowanie wejście do lokalu pieczęcią komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim przypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. Wójt zapewnia ochronę lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu.

§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 2, przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na wejściu do lokalu wyborczym, na urnie, a także na pakietach z kartami do głosowania oraz ze spisem wyborców są nienaruszone.

§ 5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania w zakresie ochrony lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania przez Policję pomocy wójtom w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

§ 6. Szczegółowy sposób wykonywania przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w § 1–4, określa, w drodze uchwały, Państwowa Komisja Wyborcza, zapewniając poszanowanie zasad przeprowadzania wyborów oraz ochronę urny, a także kopert zwrotnych i innych dokumentów związanych z wyborami.

§ 7. Przepisy § 1–4 i przepisy wydane na podstawie § 6 stosuje się do obwodów głosowania utworzonych na polskim statku morskim i za granicą, z tym że obowiązek zapewnienia ochrony lokalu wyborczego, o którym mowa w § 3, spoczywa odpowiednio na kapitanie statku i konsulu.

§ 8. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania oraz obowiązki kapitana polskiego statku morskiego w zakresie ochrony lokalu wyborczego w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania pomocy w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

§ 9. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania oraz obowiązki konsula w zakresie ochrony lokalu wyborczego w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania pomocy w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

Art. 48. § 1. (uchylony)

§ 2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania zwięzłej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Art. 49. § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.

§ 2. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma prawo zażądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.

§ 3. Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant właściwego miejscowo komisariatu Policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.

§ 4. W przypadku naruszenia porządku w lokalu wyborczym nie stosuje się przepisu art. 46.

Art. 50. § 1. Międzynarodowi obserwatorzy wyborów, zaproszeni przez Państwową Komisję Wyborczą po porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, mają prawo obserwować przebieg wyborów oraz pracę organów wyborczych, w tym obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Obserwatorzy, o których mowa w § 1, posiadają uprawnienia mężów zaufania, z wyjątkiem prawa do wnoszenia uwag do protokołów, prawa do diety oraz prawa do urlopu.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje zaświadczenia obserwatorom, o których mowa w § 1.

Art. 51. § 1. Głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, jego pełnomocnik, a także wyborca dopisany do spisu zgodnie z przepisami § 2–4.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców:

- 1) osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, załączając zaświadczenie do spisu, jeżeli przepisy dotyczące danych wyborów przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia;
- 2) osobę pominiętą w spisie, jeżeli wójt potwierdzi, że pominięcie w spisie jest wynikiem omyłki;
- 3) osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem tej osoby do spisu wyborców w jednostce, o której mowa w art. 12 § 4, jeżeli udokumentuje, iż opuściła tę jednostkę przed dniem wyborów.

§ 3. (uchylony).

§ 4. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku przyjęcia wyborcy do jednostki, o której mowa w art. 12 § 4, przed dniem wyborów.

Art. 52. § 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

§ 2. Po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu wyborców.

§ 2a. Jeżeli otrzymujący kartę do głosowania, o której mowa w § 2, będący osobą niepełnosprawną o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 777, 935, 1428 i 2494) nie może w związku z tym potwierdzić otrzymania karty do głosowania członek obwodowej komisji wyborczej wydający kartę do głosowania wraz z przewodniczącym lub zastępcą przewodniczącego stwierdza fakt wydania oraz przyczynę braku podpisu osoby otrzymującej kartę.

§ 3. Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego polskiego paszportu lub w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość. Na terenie państw Unii Europejskiej oraz państw, do których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego stosuje się przepisy art. 35 § 5.

§ 4. Wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.

§ 5. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca w lokalu wyborczym zapewniającego tajność głosowania.

§ 5a. Tajność głosowania zapewnia się w szczególności przez przygotowanie w lokalu wyborczym odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc umożliwiających każdemu wyborcy nieskrępowane zapoznanie się z kartą do głosowania oraz jej wypełnienie w sposób niewidoczny dla innych osób.

§ 6. Wyborca wrzuca kartę do urny znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego, w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

§ 6a. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny zapewnia jej nienaruszalność oraz przestrzeganie przez wyborców zasad, o których mowa w § 6.

§ 7. (uchylony)

§ 7a. (uchylony)

§ 8. (Uchylony)

§ 9. (uchylony)

§ 10. (uchylony)

Art. 53. Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

Rozdział 6a

Głosowanie korespondencyjne

Art. 53a. § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może głosować korespondencyjnie.

§ 1a. Głosować korespondencyjnie może również wyborca:

- 1) podlegający w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 284 i 374);
- 2) który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat.

§ 2. (uchylony)

§ 3. (uchylony)

§ 4. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego oraz wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 53b. § 1. Zamiar głosowania korespondencyjnego wyborca zgłasza komisarzowi wyborczemu do 13 dnia przed dniem wyborów, z wyjątkiem wyborcy podlegającego w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, który zamiar głosowania komisarzowi wyborczemu zgłasza do 5 dnia przed dniem wyborów.

§ 1a. Wyborca, który rozpoczął podleganie obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych po terminie określonym w § 1, może zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego do 2 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1 i 1a, może być dokonane:

- 1) ustnie;
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
  - a) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
  - b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne;
- 3) telefonicznie – w przypadku wyborcy niepełnosprawnego oraz wyborcy podlegającego w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych.

§ 2a. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1 i 1a, komisarz wyborczy niezwłocznie przekazuje właściwemu urzędnikowi wyborczemu w gminie, w której wyborca jest ujęty w obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały lub adresem stałego zamieszkania.

§ 3. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 1 i 1a, zamieszcza się lub podaje nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wyborcy, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, oraz adres, na który ma być wysłany pakiet wyborczy.

§ 3a. Do zgłoszenia, o którym mowa w § 1, wyborca niepełnosprawny dołącza kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

§ 3b. Główny Inspektor Sanitarny lub działający z jego upoważnienia inny organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej przekazuje informację o wyborcach podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych właściwemu urzędnikowi wyborczemu, za pośrednictwem obsługującej go gminy.

§ 4. (uchylony)

§ 5. (uchylony)

§ 6. (uchylony)

§ 7. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 1, wyborca niepełnosprawny może zażądać dołączenia do pakietu wyborczego nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a oraz może zamieścić lub podać adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 8. Jeżeli głosowanie korespondencyjne ma dotyczyć wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej albo wyborów wójta zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dotyczy również ponownego głosowania.

§ 9. W przypadkach, o których mowa w art. 295 § 1 i 2, zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego jest wspólne dla wszystkich przeprowadzanych w danym dniu wyborów.

§ 10. W przypadku gdy wyborca zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów nie wydaje się po wysłaniu do wyborcy pakietu wyborczego, chyba że wyborca zwrócił pakiet wyborczy w stanie nienaruszonym.

Art. 53c. § 1. Jeżeli zgłoszenie, o którym mowa w art. 53b § 1, nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 53b § 2–3a, urzędnik wyborczy wzywa wyborcę do uzupełnienia zgłoszenia w terminie 1 dnia od dnia doręczenia wezwania.

§ 2. Zgłoszenie złożone po terminie, o którym mowa w art. 53b § 1, niespełniające wymogów, o których mowa w art. 53b § 2–3a, lub nieuzupełnione w terminie, o którym mowa w § 1, a także złożone przez wyborcę niepełnosprawnego lub wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, który wystąpił z wnioskiem o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania lub otrzymał zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, pozostawia się bez rozpoznania, o czym informuje się wyborcę.

Art. 53d. § 1. (uchylony)

§ 2. (uchylony)

Art. 53e. § 1. Wyborca, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, otrzymuje, nie później niż 6 dni przed dniem wyborów, pakiet wyborczy, z wyjątkiem wyborcy podlegającego w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, który pakiet wyborczy otrzymuje nie później niż 2 dni przed dniem wyborców.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w art. 295 § 1 i 2, wyborca, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, otrzymuje pakiety wyborcze odrębne dla danych wyborów.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Pakiet wyborczy doręcza wyborcy urzędnik wyborczy za pośrednictwem operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe. Do przesyłki pakietu wyborczego w zakresie nieuregulowanym stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe dotyczące przesyłki poleconej.

§ 5. (uchylony)

§ 6. Pakiet wyborczy doręcza się wyłącznie do rąk własnych wyborcy, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru.

§ 7. Jeżeli odbierający nie może potwierdzić odbioru, osoba doręczająca pakiet wyborczy sama stwierdza datę doręczenia oraz wskazuje odbierającego i przyczynę braku jego podpisu.

§ 8. W przypadku nieobecności wyborcy pod wskazanym adresem doręczający umieszcza zawiadomienie o terminie powtórnego doręczenia w oddawczej skrzynce pocztowej lub, gdy nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania wyborcy. Termin powtórnego doręczenia nie może być dłuższy niż 1 dzień od dnia pierwszego doręczenia.

§ 9. Pakiety wyborcze niedoręczone w trybie określonym w § 4 i 6–8 są przekazywane obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania. Jeżeli przekazanie pakietów wyborczych obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania nie było możliwe pakiety takie przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 9a. Urzędnik wyborczy niezwłocznie informuje wójta o wysłanych pakietach wyborczych.

§ 10. Informację o wysłaniu pakietu wyborczego umieszcza się w rubryce spisu wyborców „uwagi” odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego.

§ 11. Urzędnik wyborczy prowadzi wykaz pakietów wyborczych, w którym odnotowuje się fakt przygotowania oraz wysłania danego pakietu wyborczego.

§ 12. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu pakietów wyborczych, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania.

Art. 53f. (uchylony)

Art. 53g. § 1. W skład pakietu wyborczego wchodzi:

- 1) koperta zwrotna;
- 2) karta lub karty do głosowania;
- 3) koperta na kartę do głosowania;
- 4) instrukcja głosowania korespondencyjnego;
- 5) nakładka lub nakładki na kartę lub karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a – jeżeli wyborca niepełnosprawny zażądał ich przesłania;
- 6) oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.

§ 1a. Obwodowa komisja wyborcza opieczętowuje karty do głosowania swoją pieczęcią.

§ 2. Na formularzu oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6, umieszcza się imię (imiona), nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL wyborcy.

§ 3. Na kopercie na pakiet wyborczy oraz na kopercie zwrotnej umieszcza się oznaczenie „przesyłka wyborcza”.

§ 4. Na kopercie zwrotnej umieszcza się adres właściwej obwodowej komisji wyborczej.

§ 5. Na kopercie na kartę do głosowania umieszcza się oznaczenie „koperta na kartę do głosowania”.

§ 6. Na kopercie zwrotnej i kopercie na kartę do głosowania nie można umieszczać żadnych innych oznaczeń poza wymienionymi w § 3–5 oraz art. 53k § 3.

§ 6a. Czynności, o których mowa w § 1a–6, wykonuje obwodowa komisja wyborcza w obecności urzędnika wyborczego.

§ 7. Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, wzór i rozmiar koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6 oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego, uwzględniając konieczność zapewnienia tajności głosowania oraz zwięzłości i komunikatywności instrukcji.

Art. 53h. § 1. Wyborca głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, i przesyła ją do właściwej obwodowej komisji wyborczej, z wyjątkiem wyborcy podlegającemu w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie lub izolacji w warunkach domowych, który kopertę zwrotną przekazuje przedstawicielowi operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.

§ 2. Wyborca niepełnosprawny oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, może także przekazać kopertę zwrotną przedstawicielowi operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Koperty zwrotne dostarczane są do właściwych obwodowych komisji wyborczych w godzinach głosowania.

§ 5. Wyborca niepełnosprawny oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, może w godzinach głosowania osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej, w obwodzie głosowania, w którym jest wpisany do spisu wyborców.

§ 6. Koperty na kartę do głosowania wyjęte z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej wrzucane są do urny wyborczej.

Art. 53i. § 1. Koperty zwrotne niedostarczone do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. (uchylony)

Art. 53j. § 1. Minister właściwy do spraw łączności, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw administracji publicznej, ministra właściwego do spraw zdrowia oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy sposób doręczania pakietów wyborczych wyborcom podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych,
- 2) szczegółowy sposób i tryb odbierania kopert zwrotnych od wyborców niepełnosprawnych, wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, oraz wyborców podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, oraz dostarczania ich do obwodowych komisji wyborczych,
- 3) tryb przekazywania pakietów wyborczych właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego, w sytuacji, o której mowa w art. 53e § 9 zdanie drugie,
- 4) tryb przekazywania kopert zwrotnych właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego, w sytuacji, o której mowa w art. 53i § 1

– mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów, zapewnienie bezpieczeństwa tych przesyłek, a także ochrony zdrowia osobom odbierającym i przekazującym te przesyłki.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, sposób postępowania z:

- 1) kopertami zwrotnymi dostarczonymi do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania,
- 2) kopertami zwrotnymi dostarczonymi do obwodowej komisji wyborczej po zakończeniu głosowania,
- 3) kopertami zwrotnymi zawierającymi niezaklejone koperty na kartę do głosowania,
- 4) kopertami zwrotnymi niezawierającymi podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6,
- 5) pakietami wyborczymi nieodebranymi przez wyborców niepełnosprawnych, wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, oraz wyborców podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych

– mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz konieczność zabezpieczenia pakietów wyborczych, a w szczególności kopert zwrotnych i kart do głosowania.

§ 4. (uchylony)

§ 5. (uchylony)

Art. 53k. § 1. Zadania polegające na przyjmowaniu, przemieszczaniu i doręczaniu przesyłek pakietów wyborczych oraz przesyłek kopert zwrotnych wykonuje, z wyjątkiem określonym w art. 53h § 5, operator wyznaczony w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe.

§ 2. Przesyłki, o których mowa w § 1, są przesyłkami listowymi w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe.

§ 3. Przesyłki, o których mowa w § 1, są zwolnione z opłat pocztowych. Informację o zwolnieniu z opłat pocztowych umieszcza się na kopercie, w której znajduje się pakiet wyborczy, oraz na kopercie zwrotnej.

Art. 53l. W ponownym głosowaniu w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej i wyborach wójta oraz ponownych wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej termin, o którym mowa w art. 53b § 1, ulega skróceniu do 10 dnia przed dniem wyborów, a w przypadku głosowania korespondencyjnego przez wyborców podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, termin ten ulega skróceniu do 5 dnia przed dniem wyborów.

Rozdział 7

Głosowanie przez pełnomocnika

Art. 54. § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach, zwanego dalej „pełnomocnictwem do głosowania”.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Przepis § 1 stosuje się również do wyborcy, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat.

§ 4. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego oraz wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat zamiaru głosowania korespondencyjnego.

§ 5. (uchylony)

Art. 55. § 1. Pełnomocnikiem może być osoba posiadająca prawo wybierania, z zastrzeżeniem § 4.

§ 2. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby, z zastrzeżeniem § 3.

§ 3. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny, zstępny, małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

§ 4. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład obwodowej komisji wyborczej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania, jak również kandydaci w danych wyborach.

Art. 56. § 1. Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania.

§ 2. Akt pełnomocnictwa do głosowania sporządza się na wniosek wyborcy wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest ujęty w obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania, najpóźniej w 9 dniu przed dniem wyborów. We wniosku zamieszcza się nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania zarówno wyborcy, jak i osoby, której ma być udzielone pełnomocnictwo do głosowania, oraz oznaczenie wyborów, których dotyczy pełnomocnictwo do głosowania.

§ 2a. Wyborca we wniosku, o którym mowa w § 2, może zamieścić adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 2b. Wniosek może być złożony:

- 1) ustnie;
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
  - a) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
  - b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.”,

§ 3. Do wniosku, o którym mowa w § 2, załącza się:

- 1) kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania;
- 2) pisemną zgodę osoby mającej być pełnomocnikiem, zawierającą jej nazwisko i imię (imiona) oraz adres zamieszkania, a także nazwisko i imię (imiona) osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania;
- 3) (uchylony).

3a. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach wójta akt pełnomocnictwa sporządza się na pierwsze oraz ponowne głosowanie odrębnie.

§ 4. Akt pełnomocnictwa do głosowania po sprawdzeniu, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, danych zawartych we wniosku niezwłocznie sporządza się w trzech egzemplarzach, z których po jednym otrzymują udzielający pełnomocnictwa do głosowania i pełnomocnik, a trzeci egzemplarz pozostaje w urzędzie gminy.

§ 5. Akt pełnomocnictwa do głosowania jest sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania wskazanym we wniosku, o którym mowa w § 2, z zastrzeżeniem § 6.

§ 6. Akt pełnomocnictwa do głosowania może być sporządzony na obszarze gminy poza miejscem zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania, jeżeli wyborca zwróci się o to we wniosku, o którym mowa w § 2.

§ 7. Gmina prowadzi wykaz sporządzonych aktów pełnomocnictwa do głosowania, w którym odnotowuje się fakt sporządzenia danego aktu.

Art. 57. § 1. Jeżeli wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania nie spełnia warunków, o których mowa w art. 54, art. 55 lub art. 56 § 2 i 3, wójt, w terminie 3 dni od dnia otrzymania wniosku, wzywa wyborcę do usunięcia wad wniosku w terminie 3 dni.

§ 2. Jeżeli wad nie można usunąć albo nie zostały one usunięte w terminie wójt odmawia sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania. Odmowę sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wyborcy.

§ 3. (uchylony)

Art. 58. § 1. Wyborca ma prawo do cofnięcia udzielonego pełnomocnictwa do głosowania. Cofnięcie pełnomocnictwa do głosowania następuje przez złożenie najpóźniej na 2 dni przed dniem wyborów stosownego oświadczenia wójtowi gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa do głosowania, lub doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.

§ 2. Pełnomocnictwo do głosowania wygasa z mocy prawa w przypadku:

- 1) śmierci lub utraty prawa wybierania przez udzielającego pełnomocnictwa do głosowania lub pełnomocnika;
- 2) wystąpienia przesłanki, o której mowa w art. 55 § 4;
- 3) wcześniejszego głosowania osobistego przez osobę udzielającą pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Fakt cofnięcia lub wygaśnięcia pełnomocnictwa do głosowania przed przekazaniem spisu wyborców przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej odnotowuje w spisie wyborców wójt, a po przekazaniu spisu – obwodowa komisja wyborcza właściwa dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 59. § 1. Do głosowania przez pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 52 § 2–6 oraz art. 53, z zastrzeżeniem § 3–5.

§ 2. Przed przystąpieniem do głosowania pełnomocnik okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości oraz akt pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza odnotowuje nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców w rubryce „uwagi” odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, wraz z oznaczeniem „pełnomocnik”, a akt pełnomocnictwa do głosowania załącza do spisu wyborców.

§ 4. Pełnomocnik potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym czytelnym podpisem w rubryce spisu przeznaczonej na potwierdzenie otrzymania karty do głosowania przez wyborcę udzielającego pełnomocnictwa do głosowania.

§ 5. Jeżeli pełnomocnictwo do głosowania zostało cofnięte lub wygasło obwodowa komisja wyborcza odmawia wydania pełnomocnikowi karty do głosowania i zatrzymuje akt pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 60. § 1. Czynności związane ze sporządzeniem aktu pełnomocnictwa do głosowania są zadaniem zleconym gminy i są wolne od opłat.

§ 2. Pełnomocnik nie może pobierać od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania żadnych opłat za głosowanie w jego imieniu w wyborach.

§ 3. Zakazane jest udzielanie pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą.

Art. 61. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania, wzory: wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania, zgody na przyjęcie pełnomocnictwa do głosowania i aktu pełnomocnictwa do głosowania, a także wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu sporządzanych aktów pełnomocnictwa do głosowania, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania oraz wiarygodność aktu pełnomocnictwa do głosowania.

(...)

Rozdział 9

Ustalanie wyników głosowania w obwodzie

Art. 69. § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie odpowiednio do przeprowadzanych wyborów.

§ 2. (uchylony).

§ 3. (uchylony).

§ 3a. Czynności obwodowej komisji wyborczej związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji.

§ 3b. Niedopuszczalne jest wykonywanie czynności, o których mowa w § 3a, przez grupy członków obwodowych komisji wyborczych lub przez pojedynczych ich członków oddzielnie lub tworzenie z członków obwodowych komisji wyborczych grup roboczych, które wykonywałyby oddzielnie czynności po zakończeniu głosowania.

§ 3c. Szczegółowy tryb wykonywania czynności, o których mowa w § 3a i 3b, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 4. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 70. § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zabezpiecza otwór urny wyborczej.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala na podstawie spisu wyborców liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza ustala liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zapieczętowanych pakietach.

Art. 71. § 1. Po wykonaniu przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w art. 70, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy wyjęte z urny karty do głosowania i ustala liczbę kart ważnych i liczbę kart nieważnych oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list, a także liczbę głosów nieważnych.

§ 1a. Wszystkie czynności obwodowej komisji wyborczej wykonywane są wspólnie przez członków komisji w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy.

§ 1b. Przed ustaleniem przez obwodową komisję wyborczą ważności karty do głosowania, ważności głosu, oddania głosu na daną listę lub na danego kandydata każda z kart do głosowania jest okazywana wszystkim obecnym członkom obwodowej komisji wyborczej.

§ 2. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 71a. (uchylony)

Art. 72. § 1. (uchylony)

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala również liczbę wysłanych pakietów wyborczych, a także liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania i podaje je w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

§ 3. Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona, koperty na kartę do głosowania nie wrzuca się do urny, a karty nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie.

§ 4. (uchylony)

Art. 73. Karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej są nieważne.

Art. 74. Liczba kart ważnych do głosowania stanowi liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu w danym obwodzie.

Art. 75. § 1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół głosowania w obwodzie właściwy dla przeprowadzanych wyborów.

§ 2. W protokole, o którym mowa w § 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 70 § 2, oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów nieważnych z wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn, liczbę głosów ważnych ogółem z

wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list.

§ 2a. Protokół, o którym mowa w § 1, sporządza się przed wprowadzeniem danych do sieci elektronicznego przekazywania danych. Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.

§ 3. W protokole wymienia się ponadto liczby, o których mowa w art. 70 § 3 i art. 71 § 1, a także liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika.

§ 4. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i inne podjęte decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.

§ 5. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 6. (uchylony)

§ 7. Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów, z tym że nie zwalnia to ich z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.

§ 8. Wzory protokołów, o których mowa w § 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 76. § 1. Protokół głosowania przekazuje się:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 173, wyznaczonemu przez właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia;
- 2) w wyborach do rady gminy oraz w wyborach wójta – gminnej komisji wyborczej;
- 3) w wyborach do rady powiatu i do sejmiku województwa – powiatowej komisji wyborczej.

§ 2. Pełnomocnik, o którym mowa w § 1 pkt 1, sprawdza pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie i potwierdza obwodowej komisji wyborczej poprawność ustalonych wyników bądź wskazuje na niezgodność arytmetyczną danych w protokole, którą obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 77 skorygowane wyniki głosowania.

§ 3. Komisje wyborcze, o których mowa w § 1 pkt 2 i 3, sprawdzają pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W przypadku stwierdzenia niezgodności arytmetycznych danych w protokole obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest ją wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 77 skorygowane wyniki głosowania.

§ 4. Tryb przekazywania i przyjmowania oraz sposób postępowania z protokołem, o którym mowa w § 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 77. § 1. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii tego protokołu. Kopię protokołu otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym, umieszcza się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. Dane o wynikach głosowania w obwodzie wprowadza się do sieci elektronicznego przekazywania danych dopiero po sporządzeniu protokołu zgodnie z wymaganiami art. 75.

§ 3. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca przekazuje niezwłocznie wójtowi kopię protokołu głosowania w obwodzie. Wyborcom, w ciągu 30 dni od dnia przekazania, przysługuje wgląd do kopii protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, w siedzibie gminy, do której przekazano kopię protokołu.

Art. 78. § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca niezwłocznie po dokonaniu czynności określonych w art. 77 przekazuje właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 75 § 7 i art. 103b § 1 pkt 3. W tym celu przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca osobiście transportuje te dokumenty do siedziby właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia albo wydaje je w siedzibie obwodowej komisji wyborczej osobie upoważnionej w formie pisemnej do odbioru protokołów przez przewodniczącego właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. Osoba przekazująca kopertę z dokumentami, o których mowa w § 1, oraz osoba upoważniona do jej odebrania sporządzają protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, od której pochodzą te dokumenty, oraz miejsce, datę i godzinę wydania.

§ 3. Koperta nie może zostać otwarta na żadnym etapie czynności określonych w § 2 ani nie może być przetrzymywana w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 4. Wyniki głosowania z obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich są przekazywane okręgowej komisji wyborczej właściwej dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

§ 5. Zasady i tryb przekazywania komisji wyborczej wyższego stopnia wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w § 4, określa Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii odpowiednio ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.

Art. 79. § 1. Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania. Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze zapieczętowuje się, przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.

§ 2. Po dokonaniu czynności, o których mowa w art. 78, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w § 1, oraz pieczęć komisji. Należyte przechowanie dokumentów z głosowania, opakowań zbiorczych zawierających karty do głosowania, o których mowa w § 1, oraz pieczęć komisji, gwarantujące właściwe ich zabezpieczenie, zapewnia odpowiednio urzędnik wyborczy, konsul, kapitan statku w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 3. Dokumenty, o których mowa w § 2, oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w § 1, są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.

§ 4. Otwarcie opakowania zbiorczego, o którym mowa w § 1, i wyjęcie z niego kart do głosowania może nastąpić jedynie w przypadku, gdy jest to konieczne w związku ze stosowaniem niniejszego kodeksu lub innej ustawy, a o otwarciu postanowił właściwy organ wyborczy, sąd lub prokurator. Z czynności otwarcia opakowania zbiorczego i wyjęcia z niego kart do głosowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę, miejsce i podstawę tej czynności oraz osoby biorące w niej udział; osoby te podpisują protokół.

Art. 80. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza oraz obwodowe komisje wyborcze podają w trakcie głosowania liczbę osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 2. Obwodowe komisje wyborcze przekazują Państwowej Komisji Wyborczej w trakcie głosowania dane liczbowe, o których mowa w art. 70 § 2.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala tryb i sposób udostępniania oraz przekazywania danych, o których mowa w § 1 i 2.

Art. 81. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza może po zakończeniu głosowania, a przed ustaleniem wyników wyborów podawać do publicznej wiadomości częściowe nieoficjalne wyniki głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustalone na podstawie otrzymanych drogą elektroniczną informacji o wynikach głosowania w obwodach.

§ 2. Tryb i sposób podawania wyników, o których mowa w § 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Rozdział 10

Protesty wyborcze

Art. 82. § 1. Przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby może być wniesiony protest z powodu:

- 1) dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub
- 2) naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów.

§ 2. Protest przeciwko ważności wyborów z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, o którym mowa w § 1, lub naruszenia przez właściwy organ wyborczy przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.

§ 3. Protest przeciwko ważności wyborów w okręgu wyborczym lub przeciwko wyborowi posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego, radnego lub wójta może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

§ 4. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.

§ 5. Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu.

Art. 83. § 1. Protest wyborczy wnosi się do sądu wskazanego w przepisach szczególnych kodeksu.

§ 2. Zasady wnoszenia protestów i tryb ich rozpatrywania, a także orzekania o ważności wyborów określają przepisy szczególne kodeksu.

Rozdział 11

Komitety wyborcze

Art. 84. § 1. Prawo zgłaszania kandydatów w wyborach przysługuje komitetom wyborczym. Komitety wyborcze wykonują również inne czynności wyborcze, a w szczególności prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz kandydatów.

§ 2. W wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz przez wyborców.

§ 3. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej komitety wyborcze mogą być tworzone wyłącznie przez wyborców.

§ 4. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne, zwane dalej „organizacjami”, oraz przez wyborców.

Art. 85. § 1. Czynności określone w kodeksie, związane z utworzeniem komitetu wyborczego mogą być wykonywane od dnia ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów do dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 2. Czynności podjęte przed dniem ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów są nieważne.

Art. 86. § 1. Funkcję komitetu wyborczego partii politycznej pełni organ partii upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

§ 2. Organ partii politycznej, o którym mowa w § 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu i o zamiarze samodzielnego zgłaszania kandydatów oraz o powołaniu:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 3. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 2, podaje się również:

- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym partia polityczna jest wpisana do ewidencji partii politycznych;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 87. § 1. Partie polityczne mogą tworzyć koalicje wyborcze w celu wspólnego zgłaszania kandydatów. Partia polityczna może wchodzić w skład tylko jednej koalicji wyborczej.

§ 2. Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej wykonuje koalicyjny komitet wyborczy utworzony przez organy partii politycznych upoważnione do reprezentowania partii na zewnątrz.

§ 3. W skład koalicyjnego komitetu wyborczego wchodzi co najmniej 10 osób wskazanych przez organy partii politycznych, o których mowa w § 2.

§ 4. Koalicyjny komitet wyborczy powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 5. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 4 pkt 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego oraz o powołaniu pełnomocników, o których mowa w § 4.

§ 6. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 5, podaje się również:

- 1) nazwę koalicyjnego komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu i numery ewidencyjne, pod którymi partie polityczne tworzące koalicję wyborczą są wpisane do ewidencji partii politycznych;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 4 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 4 pkt 2.

Art. 88. § 1. Funkcję komitetu wyborczego organizacji pełni organ organizacji upoważniony do reprezentowania jej na zewnątrz.

§ 2. Organ, o którym mowa w § 1, powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 3. Organ, o którym mowa w § 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu wyborczego oraz o powołaniu pełnomocników, o których mowa w § 2.

§ 4. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 3, podaje się również:

- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym organizacja jest wpisana do rejestru organizacji;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 89. § 1. Obywatele, w liczbie co najmniej 15, mający prawo wybierania mogą tworzyć komitet wyborczy wyborców.

§ 2. Komitet wyborczy wyborców powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 3. (uchylony).

§ 4. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 2 pkt 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców. W zawiadomieniu podaje się imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL obywateli tworzących komitet wyborczy wyborców.

§ 5. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 4, podaje się również:

- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 90. § 1. W celu zgłoszenia kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej obywatele w liczbie co najmniej 15, mający prawo wybierania, tworzą komitet wyborczy. Komitet ten na zasadzie wyłączności prowadzi kampanię wyborczą na rzecz zgłoszonego kandydata.

§ 2. Zgłoszenie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej musi być poparte podpisami co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

§ 3. Komitet wyborczy powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz komitetu i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 4. Pełnomocnikiem wyborczym lub pełnomocnikiem finansowym nie może być kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 5. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 3 pkt 1, zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców. W zawiadomieniu podaje się imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL obywateli tworzących komitet wyborczy.

§ 6. W zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego podaje się:

- 1) nazwę komitetu wyborczego oraz adres jego siedziby;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego.

Art. 91. Szczegółowe zasady tworzenia komitetów wyborczych oraz zgłaszania ich właściwym organom wyborczym określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 92. § 1. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy” oraz nazwę partii politycznej albo skrót nazwy tej partii wynikające z wpisu do ewidencji partii politycznych.

§ 2. Nazwa koalicyjnego komitetu wyborczego zawiera wyrazy „Koalicyjny Komitet Wyborczy” oraz nazwę koalicji wyborczej albo skrót nazwy tej koalicji wyborczej. Nazwą koalicji wyborczej mogą być również nazwy partii politycznych tworzących koalicję wyborczą albo skróty nazw tych partii wynikające z wpisu tych partii do ewidencji partii politycznych.

§ 3. Nazwa komitetu wyborczego organizacji zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy” oraz nazwę organizacji albo skrót nazwy tej organizacji wynikające z wpisu do rejestru organizacji prowadzonego przez właściwy organ.

§ 4. Nazwa komitetu wyborczego wyborców zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy Wyborców” oraz nazwę komitetu wyborczego albo skrót jego nazwy odróżniające się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

§ 5. Nazwa komitetu wyborczego wyborców utworzonego w celu udziału w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej” oraz imię i nazwisko kandydata.

§ 6. Nazwa komitetu wyborczego musi odróżniać się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

Art. 92a. § 1. Skrót nazwy komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy „KW” albo „Komitet Wyborczy” oraz nazwę albo skrót nazwy tej partii wynikające z wpisu do ewidencji partii politycznych.

§ 2. Skrót nazwy koalicyjnego komitetu wyborczego zawiera wyrazy „KKW” albo „Koalicyjny Komitet Wyborczy” oraz nazwę koalicji wyborczej albo skrót nazwy tej koalicji wyborczej. Skrótem nazwy koalicji

wyborczej mogą być również nazwy partii politycznych tworzących koalicję wyborczą lub skróty nazw tych partii wynikające z wpisu tych partii do ewidencji partii politycznych.

§ 3. Skrót nazwy komitetu wyborczego organizacji zawiera wyrazy „KW” albo „Komitet Wyborczy” oraz nazwę organizacji albo skrót nazwy tej organizacji wynikające z wpisu do rejestru organizacji prowadzonego przez właściwy organ.

§ 4. Skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców zawiera wyrazy „KWW” lub „Komitet Wyborczy Wyborców” oraz nazwę komitetu wyborczego albo skrót jego nazwy odróżniające się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

§ 5. Skrót nazwy komitetu wyborczego musi umożliwiać jego identyfikację przez nawiązanie do pełnej nazwy komitetu.

§ 6. Skrót nazwy komitetu wyborczego może składać się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.

§ 7. Skrót nazwy komitetu wyborczego może być taki sam jak nazwa tego komitetu, pod warunkiem że nazwa komitetu składa się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.

§ 8. Skrót nazwy komitetu wyborczego musi odróżniać się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

Art. 93. § 1. Wzorcem symbolu graficznego komitetu wyborczego partii politycznej może być wzorec symbolu graficznego tej partii, wynikający z wpisu do ewidencji partii politycznych.

§ 2. Wzorcem symbolu graficznego koalicyjnego komitetu wyborczego mogą być wzorce symboli graficznych partii politycznych tworzących koalicję wyborczą lub wzorec symbolu graficznego jednej z tych partii, wynikające z wpisów tych partii do ewidencji partii politycznych.

§ 3. Wzorec symbolu graficznego komitetu wyborczego wyborców musi odróżniać się wyraźnie od wzorców symboli graficznych innych komitetów wyborczych.

Art. 94. Nazwa, skrót nazwy i wzorec symbolu graficznego komitetu wyborczego korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Art. 95. § 1. Nie stanowi wady zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego partii politycznej lub komitetu wyborczego organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru prowadzonych przez właściwy organ, określenie w nim nazwy lub skrótu nazwy tych samych lub niedostatecznie różniących się od nazw lub skrótów nazw innych komitetów wyborczych. Organ, który wydał wcześniej postanowienie o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, w którym podano tę samą lub niedostatecznie różniącą się nazwę lub skrót nazwy, po porozumieniu z pełnomocnikiem wyborczym tego komitetu zmienia postanowienie, określając w nim nową nazwę lub skrót nazwy komitetu. W razie braku porozumienia organ, który wydał postanowienie, uchyla je i wzywa pełnomocnika wyborczego do usunięcia wady w terminie 3 dni. Przepisy art. 97 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą być tożsame z nazwą i skróttem nazwy tej organizacji. Do zawiadomienia o utworzeniu takiego komitetu dołącza się dokument właściwego organu statutowego organizacji mniejszości narodowej potwierdzający utworzenie komitetu wyborczego przez wyborców będących członkami tej organizacji.

§ 3. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców muszą być różne od nazw lub skrótów nazw partii politycznych lub organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru, prowadzonych przez właściwy organ.

Art. 96. Można być pełnomocnikiem wyborczym lub pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 97. § 1. Jeżeli zawiadomienie, o którym mowa w art. 86 § 2, art. 87 § 5, art. 88 § 3, art. 89 § 4 i art. 90 § 5 spełnia warunki określone w kodeksie, właściwy organ wyborczy, w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia, postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

§ 2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, właściwy organ wyborczy w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia wzywa pełnomocnika wyborczego do ich usunięcia w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości informacji o wadach zawiadomienia. W przypadku nieusunięcia wad w terminie właściwy organ wyborczy odmawia przyjęcia zawiadomienia. Postanowienie o odmowie przyjęcia zawiadomienia, wraz z uzasadnieniem, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości oraz doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu.

§ 3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do właściwego organu na postanowienie o odmowie przyjęcia zawiadomienia.

Art. 98. Komitet wyborczy może wykonywać czynności wyborcze po wydaniu przez właściwy organ wyborczy postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa w art. 97.

Art. 99. Właściwy organ wyborczy podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej informację o przyjęciu zawiadomień, o których mowa w art. 97.

Art. 100. § 1. Komitet wyborczy, z zastrzeżeniem § 2 i 3, ulega rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 60 dni od dnia:

- 1) przyjęcia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez właściwy organ wyborczy albo
- 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi albo odwołania, o których mowa w art. 145 § 1 i 5, albo
- 3) wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 145 § 2 albo 5, uwzględniającego skargę albo odwołanie na postanowienie właściwego organu wyborczego w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.

§ 2. Komitet wyborczy, któremu przysługuje prawo do dotacji podmiotowej, o której mowa w art. 150 lub art. 151, ulega rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 6 miesięcy od dnia otrzymania dotacji.

§ 3. Jeżeli wniesiono protest przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu wyborczym lub ważności wyboru określonej osoby, komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów lub kandydata, nie ulega rozwiązaniu przed uprawomocnieniem się orzeczenia sądu.

Art. 101. § 1. Komitet wyborczy może ulec rozwiązaniu przed dniem wyborów w trybie przepisów o jego utworzeniu, z zastrzeżeniem § 3. O rozwiązaniu komitetu zawiadamia się niezwłocznie organ wyborczy, który przyjął zawiadomienie o utworzeniu komitetu, a jeżeli rozwiązanie komitetu nastąpiło po zarejestrowaniu listy kandydatów lub kandydata, także właściwą komisję wyborczą.

§ 2. Po przyjęciu przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego zmiany składu koalicji wyborczej są niedopuszczalne. Oświadczenie jednostronne uczestnika koalicji wyborczej o wystąpieniu z koalicji wyborczej nie rodzi skutków prawnych.

§ 3. Komitet wyborczy wyborców ulega rozwiązaniu z mocy prawa, jeżeli liczba osób, które utworzyły komitet wyborczy będzie mniejsza od określonej w kodeksie minimalnej liczby wymaganej dla utworzenia danego komitetu wyborczego wyborców.

Art. 102. § 1. Pełnomocnik wyborczy w terminie 3 dni od dnia upływu terminu na zgłoszenie do rejestracji list kandydatów lub kandydata zawiadamia organ wyborczy, który przyjął zawiadomienie o utworzeniu komitetu, o adresie strony internetowej, na której komitet wyborczy umieszcza informacje określone w kodeksie.

§ 2. Właściwy organ wyborczy podaje informację o adresach stron internetowych, o których mowa w § 1, w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 3. Obowiązek, o którym mowa w § 1, nie dotyczy komitetów wyborczych, które zgłaszają wyłącznie listę lub listy kandydatów na radnych do rady gminy w jednej gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, a w przypadku wyborów, o których mowa w art. 474 § 2 – kandydata na wójta w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców.

Art. 103. (uchylony)

Rozdział 11a

Mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni

Art. 103a. § 1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wyznaczyć po jednym mężu zaufania do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 § 2. Jeżeli jednak komitet wyborczy nie zarejestrował kandydatów lub list kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, mężów zaufania reprezentujących ten komitet można wyznaczyć tylko do obwodowych komisji wyborczych na obszarze okręgu, w którym komitet ten zarejestrował kandydata lub listę kandydatów.

§ 2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć jednego męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2a. Pełnomocnik wyborczy przekazuje do ministra właściwego do spraw informatyzacji informację o osobach, które będą pełniły funkcję męża zaufania, podając ich imię, nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL, o ile mają oni realizować czynności, o których mowa w art. 42 § 6a.

§ 2b. Informacja, o której mowa w § 2a, może być przekazana na formularzu opatrzonym:

- 1) kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, wysyłanym przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, w okresie od dnia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego przez właściwy organ do dnia wyborów;
- 2) zaawansowaną pieczęcią elektroniczną ministra właściwego do spraw informatyzacji, wysyłanym przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez tego ministra w publicznej aplikacji mobilnej, o której mowa w art. 19e ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy z wykorzystaniem certyfikatu, o którym mowa w art. 19e ust. 2a tej ustawy, wydanego użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 tej ustawy, w okresie od dnia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego przez właściwy organ do dnia wyborów.

§ 3. Mężem zaufania może być osoba mająca czynne prawo wyborcze do Sejmu, która nie kandyduje w wyborach ani nie jest komisarzem wyborczym, pełnomocnikiem wyborczym, pełnomocnikiem finansowym, urzędnikiem wyborczym lub członkiem komisji wyborczej.

§ 4. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężowi zaufania zaświadczenie, którego wzór określa Państwowa Komisja Wyborcza. Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym za granicą zaświadczenie może być także przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.

§ 5. Funkcja męża zaufania wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcie funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, urzędnika wyborczego;
- 4) odwołania.

Art. 103aa. § 1. Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej przysługuje dieta w wysokości 40% zryczałtowanej diety członków obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Dieta wypłacana jest wyłącznie tym mężom zaufania, którzy obserwowali głosowanie przez co najmniej 5 godzin i obserwowali cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu głosowania zgodnie z art. 75 § 5.

§ 3. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej prowadzi ewidencję czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym oraz wydaje zaświadczenie, którego wzór w drodze uchwały określa Państwowa Komisja Wyborcza, mężom zaufania, którzy spełnili warunki, o których mowa w § 2.

§ 4. Zaświadczenie, o którym mowa w § 3, zawiera:

- 1) imię i nazwisko męża zaufania;

- 2) oznaczenie obwodowej komisji wyborczej, której przewodniczący wydaje zaświadczenie;
- 3) stwierdzenie, iż mąż zaufania spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety.

§ 5. Zaświadczenie, o którym mowa w § 3, opatrzone pieczęcią komisji wyborczej podpisuje przewodniczący danej komisji.

§ 6. Zaświadczenie, o którym mowa w § 3, jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów w rozumieniu art. 8.

§ 7. Należności, o których mowa w § 1, wypłaca mężom zaufania wójt po złożeniu przez nich we właściwym urzędzie gminy wniosku o wypłatę diety wraz z zaświadczeniem, o którym mowa w § 3, albo jego uwierzytelnioną kopią w terminie 30 dni roboczych od dnia złożenia wniosku.

§ 8. We wniosku, o którym mowa w § 7, zamieszcza się:

- 1) imię i nazwisko wnioskodawcy;
- 2) adres zameldowania oraz adres do korespondencji, jeśli jest inny niż adres zameldowania;
- 3) numer konta bankowego, na które przelana ma być dieta, albo wskazanie, że wnioskuje się o wypłatę diety w gotówce;
- 4) numer ewidencyjny PESEL;
- 5) oznaczenie obwodowej komisji wyborczej, przy której wnioskodawca wykonywał obowiązki męża zaufania;
- 6) oznaczenie właściwego urzędu skarbowego.

Art. 103b. § 1. Mąż zaufania ma prawo:

- 1) być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności być obecny przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą, przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą, sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania przez pełnomocników, o których mowa w art. 173, oraz sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
- 2) być obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu;
- 3) wnosić do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów;
- 4) być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. O wniesieniu uwag, o których mowa w § 1 pkt 3, zamieszcza się w protokole adnotację.

Art. 103ba. § 1. Mężowi zaufania w związku z wykonywaniem zadań przysługuje zwolnienie od pracy na dzień głosowania oraz liczenia głosów, a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy.

§ 2. Mężowie zaufania w razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 1, są obowiązani, co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy, uprzedzić, w formie

pisemnej, pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania.

§ 3. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, zawiera:

- 1) imię i nazwisko męża zaufania;
- 2) wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy;
- 3) przyczynę i czas nieobecności w pracy.

§ 4. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, opatrzone pieczęcią komisji wyborczej podpisuje przewodniczący danej komisji.

§ 5. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów w rozumieniu art. 8.

§ 6. Państwowa Komisja Wyborcza, w drodze uchwały, określi wzór zaświadczenia, o którym mowa w § 2, mając na uwadze dane wymagane przez ustawę.

Art. 103c. § 1. Zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenie i fundacja, do których celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorze społecznym do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 § 2.

§ 2. Do obserwatorów społecznych stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu o mężach zaufania, z wyjątkiem art. 103aa, art. 103b § 1 pkt 3 i 4 oraz art. 103ba.

Rozdział 12

Kampania wyborcza

Art. 104. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

Art. 105. § 1. Agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego.

§ 2. Agitację wyborczą można prowadzić od dnia przyjęcia przez właściwy organ zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego na zasadach, w formach i w miejscach, określonych przepisami kodeksu.

Art. 106. § 1. Agitację wyborczą może prowadzić każdy komitet wyborczy i każdy wyborca, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego.

§ 2. Podpisy, o których mowa w § 1, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do ich wymuszenia.

§ 3. Zbieranie lub składanie podpisów w zamian za korzyść majątkową lub osobistą jest zabronione.

Art. 107. § 1. W dniu głosowania oraz na 24 godziny przed tym dniem prowadzenie agitacji wyborczej, w tym zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień oraz rozpowszechnianie materiałów wyborczych jest zabronione.

§ 2. Agitacja wyborcza w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym ten lokal się znajduje, jest zabroniona.

Art. 108. § 1. Zabrania się prowadzenia agitacji wyborczej:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;
- 2) na terenie zakładów pracy w sposób i formach zakłócających normalne funkcjonowanie;
- 3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§ 2. Zabroniona jest agitacja wyborcza na terenie szkół wobec uczniów.

§ 3. Za agitację wyborczą nie uznaje się prowadzonych przez szkołę zajęć z zakresu edukacji obywatelskiej polegającej na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów w funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawnego oraz zasadach organizacji wyborów.

§ 4. Na podmiotach wymienionych w § 1 i 3 spoczywa obowiązek właściwego oznaczenia terenu i znajdujących się na nim budynków.

Art. 108a. § 1. Zabrania się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

§ 2. Zabrania się podawania lub dostarczania, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od ceny nabycia lub kosztów wytworzenia.

§ 3. Zabrania się w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, nieodpłatnego rozdawania przedmiotów o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

Art. 109. § 1. Materiałem wyborczym jest każdy pochodzący od komitetu wyborczego upubliczniony i utwalony przekaz informacji mający związek z zarządzonymi wyborami.

§ 2. Materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą.

§ 3. Materiały wyborcze podlegają ochronie prawnej.

Art. 110. § 1. Na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia.

§ 2. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art. 109 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Plakaty i hasła wyborcze należy umieszczać w taki sposób, aby można je było usunąć bez powodowania szkód.

§ 4. (utracił moc)

§ 5. Policja lub straż gminna jest obowiązana usuwać na koszt komitetów wyborczych plakaty i hasła wyborcze, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.

§ 6. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej pełnomocnicy wyborczy obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.

§ 6a. Obowiązek, o którym mowa w § 6, nie dotyczy sytuacji, w której plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej znajdują się na nieruchomościach, obiektach lub urządzeniach niebędących własnością Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub stowarzyszeń, komunalnych osób prawnych oraz spółek, w których większość akcji lub udziałów ma Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, oraz fundacji utworzonych przez organy władzy publicznej, a pozostawienie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych po upływie terminu, o którym mowa w § 6, nastąpi za zgodą właściciela.

§ 7. Wójt postanawia o usunięciu plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych nieusuniętych przez obowiązanych do tego pełnomocników wyborczych w terminie, o którym mowa w § 6. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

Art. 111. § 1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. poz. 24, z późn. zm.), materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia:

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
- 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
- 3) nakazania sprostowania takich informacji;
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;
- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100 000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego.

§ 2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w § 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, którzy o terminie rozprawy zostali prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza wraz z uzasadnieniem osobie zainteresowanej, o której mowa w § 1, i zobowiązanemu do wykonania postanowienia sądu.

§ 3. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w ciągu 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.

§ 4. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje prasę w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, w której nastąpić ma publikacja, oraz termin publikacji.

§ 5. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin przez zobowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu sąd, na wniosek zainteresowanego, zarządza opublikowanie sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin w trybie egzekucyjnym, na koszt zobowiązanego.

§ 5a. Do sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin publikowanych w programach nadawców radiowych lub telewizyjnych stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji dotyczące działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z tym że czas przeznaczony na ich publikację nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam określonego w art. 16 tej ustawy.

§ 6. W sprawach, o których mowa w § 1, 4 i 5, przepisu art. 104 nie stosuje się.

Art. 112. Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą. Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe.

Art. 113. Wykonanie uprawnień wynikających z kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

Art. 114. Wójt niezwłocznie po rozpoczęciu kampanii wyborczej zapewni na obszarze gminy odpowiednią liczbę miejsc przeznaczonych na bezpłatne umieszczanie urzędowych obwieszczeń wyborczych i plakatów wszystkich komitetów wyborczych oraz poda wykaz tych miejsc do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 115. § 1. Na 24 godziny przed dniem głosowania aż do zakończenia głosowania zabrania się podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 13

Kampania wyborcza w programach nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 116. § 1. Komitety wyborcze mają prawo prowadzenia agitacji wyborczej w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, w formie audycji wyborczych.

§ 2. W wyborach ponownych oraz w wyborach uzupełniających agitację wyborczą, o której mowa w § 1, prowadzi się, jeżeli przeprowadza się głosowanie, a przepisy szczególne kodeksu tak stanowią.

Art. 116a. § 1. Audycją wyborczą jest część programu radiowego lub telewizyjnego, nie pochodząca od nadawcy, stanowiąca odrębną całość ze względu na treść lub formę.

§ 2. Audycje wyborcze jednego komitetu wyborczego nie mogą zawierać treści stanowiących agitację wyborczą na rzecz innego komitetu wyborczego lub jego kandydatów.

§ 3. Przez pojęcie rozpowszechniania audycji wyborczych rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.

Art. 117. § 1. Komitetom wyborczym, których kandydaci zostali zarejestrowani przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych na koszt tych nadawców.

§ 2. (uchylony)

§ 3. (uchylony)

§ 4. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.

§ 5. (uchylony)

§ 6. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz właściwych zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych oraz właściwych rad programowych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) czas przeznaczony na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w każdym z programów ogólnokrajowych i programów regionalnych,
- 2) ramowy podział czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w okresie od 15 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej,
- 3) tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych,
- 4) zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji audycji wyborczych, uwzględniając typ i rodzaj nośnika zapisu audycji wyborczej,
- 5) sposób rozpowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych

– mając na względzie rodzaj przeprowadzanych wyborów oraz konieczność zapewnienia najwyższego standardu technicznego emitowanych audycji wyborczych, a także powszechnej dostępności audycji wyborczych i informacji o terminach ich emisji.

Art. 118. § 1. Audycje wyborcze komitetu wyborczego dostarczane są do publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych nie później niż na 24 godziny przed dniem ich rozpowszechnienia.

§ 2. Czas audycji wyborczych dostarczonych przez komitety wyborcze nie może przekraczać czasu ustalonego dla nich na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 117 § 6.

§ 3. W przypadku stwierdzenia przez publicznego nadawcę radiowego lub telewizyjnego, że dostarczone przez komitet wyborczy materiały audycji wyborczych przekraczają czas ustalony dla tych audycji, wzywa bezzwłocznie komitet wyborczy do skrócenia czasu audycji. W razie bezskutecznego wezwania nadawca przerywa emisję audycji wyborczej w chwili, kiedy upłynął czas audycji przysługujący danemu komitetowi.

Art. 119. § 1. Niezależnie od prawa, o którym mowa w art. 117 § 1, każdy komitet wyborczy może od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia zakończenia kampanii wyborczej rozpowszechniać odpłatnie audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Publiczni nadawcy rozpowszechniają odpłatnie audycje wyborcze na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych.

§ 3. Niepubliczni nadawcy rozpowszechniający odpłatnie audycje wyborcze rozpowszechniają je na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych.

§ 4. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie odpłatnie audycji wyborczych nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 5. Do audycji wyborczych rozpowszechnianych odpłatnie stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji dotyczące działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z tym że czas przeznaczony na rozpowszechnianie tych audycji nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam określonego w art. 16 tej ustawy.

§ 6. Do audycji wyborczych rozpowszechnianych odpłatnie przepisów art. 118 nie stosuje się.

Art. 120. § 1. Telewizja Polska Spółka Akcyjna, zwana dalej „Telewizją Polską”, ma obowiązek przeprowadzenia debat pomiędzy przedstawicielami tych komitetów wyborczych w wyborach do Sejmu lub w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, które zarejestrowały swoje listy kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, a w przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej – pomiędzy kandydatami. Czas debat nie jest wliczany do czasu antenowego, o którym mowa w art. 117 i art. 119.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji określi w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Zarządu Telewizji Polskiej, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzenia debat, o których mowa w § 1, w tym czas trwania debat i program ogólnokrajowy, w którym debaty będą przeprowadzane, sposób przygotowania i emisji debat, oraz sposób upowszechnienia informacji o terminie emisji debat – tak, aby zapewnić poszanowanie zasady równości w prezentowaniu stanowisk i opinii uczestników debaty.

Art. 121. Szczegółowe zasady i tryb prowadzenia agitacji wyborczej w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 122. § 1. Publiczni nadawcy radiowi i telewizyjni zapewniają Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzom wyborczym, w okresie od dnia ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów do dnia głosowania włącznie, możliwość przedstawienia nieodpłatnie, odpowiednio, w programach ogólnokrajowych oraz regionalnych informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami oraz obowiązującymi w danych wyborach przepisami prawnymi.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej i zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach, o których mowa w § 1, uwzględniając konieczność zapewnienia powszechnej informacji o zarządzonych wyborach, zasadach ich przeprowadzenia oraz terminach wynikających z kalendarza wyborczego.

Rozdział 14

Finansowanie wyborów z budżetu państwa

Art. 123. Wydatki związane z organizacją i przeprowadzeniem wyborów pokrywane są z budżetu państwa w części Rezerwy celowe zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

Art. 124. § 1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

- 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego przewidzianymi w kodeksie;
- 2) zadaniami komisarzy wyborczych i komisji wyborczych niższego stopnia oraz zapewnieniem ich obsługi przez wyznaczone do tych celów organy i jednostki organizacyjne;
- 3) zadaniami organów administracji rządowej oraz podległych im urzędów centralnych i jednostek organizacyjnych, a także innych organów państwowych;
- 4) zadaniami zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego;
- 5) refundacją wydatków, o których mowa w art. 154 § 6;
- 6) zadaniami zleconymi archiwom państwowym;
- 7) zadaniami urzędników wyborczych.

§ 2. Środki finansowe na zadania zlecone wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego są przekazywane w terminach umożliwiających ich wykonywanie.

§ 3. Informację o wydatkach, o których mowa w § 1 pkt 1–4, Szef Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w terminie 5 miesięcy od dnia wyborów.

§ 4. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w § 1 i 2, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1870).

§ 5. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie w części Rezerwy celowe środki na przeprowadzenie wyborów przedterminowych i uzupełniających.

§ 6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w § 1, jest Szef Krajowego Biura Wyborczego.

Rozdział 15

Finansowanie kampanii wyborczej

Art. 125. Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne.

Art. 126. Wydatki ponoszone przez komitety wyborcze w związku z zarządzonymi wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

Art. 127. § 1. Za gospodarkę finansową komitetu wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy.

§ 2. Pełnomocnikiem finansowym nie może być:

- 1) kandydat w wyborach;
- 2) pełnomocnik wyborczy, z zastrzeżeniem art. 403 § 5 pkt 1;
- 3) funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.

§ 3. Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 128. Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 r. poz. 1047) dla jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej.

Art. 129. § 1. Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.

§ 2. Zabrania się pozyskiwania środków przez komitet wyborczy:

- 1) przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- 2) po dniu wyborów.

§ 3. Zabrania się wydatkowania środków przez komitet wyborczy:

- 1) przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- 2) po dniu złożenia sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 142 § 1.

Art. 130. § 1. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego ponosi pełnomocnik finansowy.

§ 2. Bez pisemnej zgody pełnomocnika finansowego nie można zaciągać żadnych zobowiązań finansowych w imieniu i na rzecz komitetu wyborczego.

§ 3. W przypadku gdy z majątku pełnomocnika finansowego nie można pokryć roszczeń wobec komitetu wyborczego, odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

- 1) komitetu wyborczego partii politycznej albo organizacji ponosi partia polityczna albo organizacja, która utworzyła komitet wyborczy;
- 2) koalicyjnego komitetu wyborczego ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej;
- 3) komitetu wyborczego wyborców ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu.

§ 4. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe, o której mowa w § 1–3, obejmuje także zobowiązania związane z rozliczeniem korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu, z wyłączeniem korzyści, o których mowa w art. 149 § 4.

Art. 131. § 1. Zabronione jest udzielanie korzyści majątkowych przez jeden komitet wyborczy innemu komitetowi wyborczemu.

§ 2. Zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.

Art. 132. § 1. Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z funduszu wyborczego tej partii, tworzono go na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. poz. 924, z 2015 r. poz. 1064 i 1485 oraz z 2016 r. poz. 1157).

§ 2. Środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić wyłącznie z funduszy wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej.

§ 3. Środki finansowe:

- 1) komitetu wyborczego organizacji,
- 2) komitetu wyborczego wyborców

– mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz kredytów bankowych zaciąganych wyłącznie na cele związane z wyborami.

§ 4. Środki finansowe komitetu wyborczego kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z funduszy wyborczych partii politycznych oraz z kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami.

§ 5. Komitetem wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem:

- 1) nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne;
- 2) pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne;
- 3) wykorzystania przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne;
- 4) nieodpłatnego udostępniania miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.

§ 6. Poręczycielem kredytu, o którym mowa w § 3 i 4, może być wyłącznie obywatel polski mający miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że zobowiązanie poręczyciela nie może przekroczyć kwoty równej sumie wpłat określonej w art. 134 § 2. Poręczenie kredytu jest niezbywalne.

Art. 133. § 1. Komitet wyborczy partii politycznej oraz koalicyjny komitet wyborczy, mogą nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokali partii politycznej, jak również z jej sprzętu biurowego.

§ 2. Komitet wyborczy wyborców może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu osoby wchodzącej w skład komitetu wyborczego, jak również z jej sprzętu biurowego.

§ 3. Komitet wyborczy organizacji może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu tej organizacji, jak również z jej sprzętu biurowego.

Art. 134. § 1. Środki finansowe komitetu wyborczego są gromadzone wyłącznie na jednym rachunku bankowym. Zawiadomienie, o którym mowa w art. 97, stanowi podstawę do otwarcia rachunku bankowego, dokonania wpisu do Rejestru Gospodarki Narodowej (REGON) oraz nadania numeru identyfikacji podatkowej (NIP) na zasadach określonych w przepisach o ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

§ 2. Suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 3. Kandydat na posła, kandydat na senatora, kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej oraz kandydat na posła do Parlamentu Europejskiego będący obywatelem polskim może wpłacić na rzecz komitetu wyborczego sumę nieprzekraczającą 45-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 4. W przypadku gdy suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego przekroczy kwoty określone odpowiednio w § 2 albo 3, wówczas nadwyżka sumy ponad dopuszczalny limit podlega przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa na zasadach określonych w art. 149.

§ 5. Środki finansowe mogą być wpłacane na rzecz komitetu wyborczego jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą.

§ 6. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego musi zawierać zastrzeżenie o wymaganym w kodeksie sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 135. § 1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami ustalonymi w przepisach szczególnych kodeksu.

§ 1a. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach wójta ograniczenie, o którym mowa w § 1, obejmuje łącznie wydatki poniesione przed pierwszym głosowaniem i przed ponownym głosowaniem.

§ 2. Wydatki komitetu wyborczego, który w danych wyborach zgłosił kandydatów do więcej niż jednego wybieranego organu, przeznaczone na agitację wyborczą, są ograniczone łącznym limitem, powstającym przez zsumowanie limitów ustalonych w przepisach szczególnych kodeksu.

Art. 136. Wydatki komitetu wyborczego na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, nie mogą przekraczać 80% limitu, o którym mowa w art. 135.

Art. 137. (uchylony)

Art. 138. § 1. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami komitet wyborczy partii politycznej przekazuje ją na fundusz wyborczy tej partii.

§ 2. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami koalicyjny komitet wyborczy przekazuje ją na fundusze wyborcze partii wchodzących w skład koalicji wyborczej w proporcji odpowiadającej proporcji wpłat środków finansowych dokonanych przez poszczególne partie, które zawiązały koalicję wyborczą, na rzecz komitetu wyborczego tworzonego przez tę koalicję. O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy informuje właściwy organ wyborczy w terminie 7 dni od dnia jej przekazania.

§ 3. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami przez komitety wyborcze, o których mowa w art. 88–90, komitety te przekazują ją na rzecz organizacji pożytku publicznego. O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy informuje właściwy organ wyborczy.

§ 4. Wysokość nadwyżki ustala się po wydaniu przez właściwy organ wyborczy ostatecznego postanowienia o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania finansowego, z uwzględnieniem zobowiązań majątkowych, o których mowa w art. 130 § 2.

§ 5. Przekazanie nadwyżki następuje w terminie 14 dni od dnia:

- 1) doręczenia postanowienia o przyjęciu sprawozdania finansowego albo
- 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 145, albo
- 3) uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez sąd – w przypadku złożenia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 145, albo
- 4) uprawomocnienia się wydanego przez sąd orzeczenia w sprawie przypadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu – w przypadku, o którym mowa w art. 149 § 5.

Art. 139. Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez komitet wyborczy wyborców oraz komitet wyborczy organizacji, mające na celu pozyskanie środków na wybory, muszą zawierać informację o treści przepisów art. 132 § 3–5, art. 134 § 3, art. 149 § 1 i art. 506.

Art. 140. § 1. Komitet jest obowiązany prowadzić rejestry:

- 1) zaciągniętych kredytów, zawierający nazwę banku udzielającego kredytu i wszystkie istotne warunki jego uzyskania, w szczególności: datę udzielenia kredytu, jego wysokość, oprocentowanie i inne koszty uzyskania, zobowiązania poręczycieli oraz ustalony termin spłaty;
- 2) wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów, ze wskazaniem imienia, nazwiska oraz miejscowości zamieszkania takiej osoby.

§ 2. Rejestry, o których mowa w § 1, komitet jest obowiązany umieszczać na swojej stronie internetowej i uaktualniać w taki sposób, aby informacje o kredytach i wpłatach ujawniane były w terminie 7 dni od dnia udzielenia kredytu lub dokonania wpłaty.

§ 3. Rejestry, o których mowa w § 1, powinny być umieszczone na stronie internetowej komitetu co najmniej do dnia:

- 1) podania sprawozdania finansowego przez Państwową Komisję Wyborczą do publicznej wiadomości albo
- 2) przedłożenia sprawozdania finansowego komisarzowi wyborczemu.

§ 4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia wzory rejestrów, o których mowa w § 1, sposób ich prowadzenia, a także sposób ich przekazania organom wyborczym, w szczególności:

- 1) zakres danych zawartych w rejestrach,
- 2) metody aktualizacji rejestrów,
- 3) sposób prezentacji informacji zawartych w rejestrach na stronie internetowej komitetu

– mając na względzie przejrzystość i czytelność danych zawartych w rejestrach.

§ 5. Obowiązek, o którym mowa w § 1, nie dotyczy komitetów wyborczych, które zgłaszają wyłącznie listę lub listy kandydatów na radnych do rady gminy w jednej gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, a w przypadku wyborów, o których mowa w art. 474 § 2 – kandydata na wójta w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców.

Art. 141. § 1. Do finansowania komitetów wyborczych partii politycznych w sprawach nieuregulowanych w kodeksie stosuje się przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

§ 2. Od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia, o którym mowa odpowiednio w art. 86 § 2 albo art. 87 § 5, do dnia wyborów partia polityczna, która samodzielnie utworzyła komitet wyborczy lub wchodzi w skład koalicji wyborczej, nie może prowadzić i finansować działalności na rzecz upowszechniania celów programowych partii politycznej.

Art. 142. § 1. Pełnomocnik finansowy, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, przedkłada organowi wyborczemu, któremu komitet wyborczy złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu, sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, zwane dalej „sprawozdaniem finansowym”.

§ 2. Jeżeli sprawozdanie finansowe przedkładane jest Państwowej Komisji Wyborczej, do sprawozdania dołącza się sprawozdanie biegłego rewidenta.

§ 3. Sprawozdania biegłego rewidenta nie sporządza się, jeżeli pełnomocnik finansowy, w terminie 30 dni od dnia wyborów, zawiadomi właściwy organ wyborczy, że komitet wyborczy nie miał przychodów, nie poniósł wydatków ani nie ma zobowiązań finansowych.

§ 4. Biegłego rewidenta, o którym mowa w § 2, wybiera Państwowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą.

§ 5. Komisarz wyborczy, badając sprawozdanie finansowe, może zlecać sporządzenie przez biegłego rewidenta ekspertyzy lub sprawozdania biegłego rewidenta.

§ 6. Koszty sporządzenia sprawozdania biegłego rewidenta, o którym mowa w § 2 i 5, pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 7. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania finansowego, wykaz rodzajów dokumentów, jakie należy załączyć do sprawozdania finansowego, sposób przekazania, w tym również w formie elektronicznej, organom wyborczym tego sprawozdania oraz dokumentów do niego załączonych, w szczególności:

- 1) zakres danych zawartych w sprawozdaniu,
- 2) sposób prezentacji danych zawartych w sprawozdaniu,
- 3) sposób sporządzania sprawozdania, w tym wykazów, o których mowa w tym sprawozdaniu – mając na względzie ich przejrzystość i czytelność.

Art. 143. § 1. W wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

§ 2. Sprawozdania finansowe, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” po upływie terminu, o którym mowa w § 1.

§ 3. Sprawozdania finansowe przedkładane komisarzowi wyborczemu są udostępniane przez niego na wniosek zainteresowanych podmiotów. Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, w Biuletynie Informacji Publicznej, informację o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu.

§ 4. Wykaz wpłat obywateli polskich na rzecz komitetu wyborczego organizacji i komitetu wyborczego wyborców Państwowa Komisja Wyborcza i komisarz wyborczy udostępniają do wglądu na wniosek, w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych.

§ 5. Pozostałe rodzaje dokumentów załączone do sprawozdań finansowych udostępniane są do wglądu podmiotom wymienionym w art. 144 § 7 w okresie przewidzianym na złożenie zastrzeżeń do sprawozdań finansowych, a pozostałym podmiotom udostępniane są po tym okresie na podstawie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Art. 144. § 1. Organ wyborczy, któremu złożono sprawozdanie finansowe, w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia sprawozdania finansowego:

- 1) przyjmuje sprawozdanie bez zastrzeżeń;
- 2) przyjmuje sprawozdanie, wskazując na jego uchybienia, w szczególności w przypadku gdy pozyskane, przyjęte lub wydatkowane z naruszeniem przepisów, o których mowa w pkt 3 lit. a, d i e środki finansowe nie przekraczają 1% ogólnej kwoty przychodów komitetu wyborczego, albo
- 3) odrzuca sprawozdanie w przypadku stwierdzenia:

- a) pozyskania lub wydatkowania środków komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów art. 129 albo limitu, o którym mowa w art. 135,
- b) przeprowadzania zbiórek publicznych wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 131 § 2,
- c) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy środków finansowych pochodzących z innego źródła niż Fundusz Wyborczy,
- d) przyjęcia przez komitet wyborczy wyborców albo komitet wyborczy organizacji korzyści majątkowych z naruszeniem przepisów art. 132 § 3–6,
- e) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym z naruszeniem przepisu art. 132 § 5.

§ 2. Odrzucenie sprawozdania finansowego następuje również w przypadku poręczenia kredytu z naruszeniem przepisów art. 132 § 6, a także dokonania czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu przez inną osobę aniżeli wymieniona w art. 132 § 6 lub dokonanej z naruszeniem limitu wpłat, o którym mowa w art. 134 § 2.

§ 3. W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości sprawozdania finansowego właściwy organ wyborczy wzywa komitet wyborczy do usunięcia wad sprawozdania lub udzielenia wyjaśnień w określonym terminie.

§ 4. Organ wyborczy, badając sprawozdanie finansowe, może zlecać sporządzenie ekspertyz lub opinii.

§ 5. Organy administracji publicznej udzielają Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarzom wyborczym, na ich żądanie, pomocy niezbędnej w badaniu sprawozdania finansowego.

§ 6. Organy kontroli, rewizji i inspekcji działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym współpracują z Państwową Komisją Wyborczą oraz komisarzami wyborczymi i są obowiązane do udostępniania Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzom wyborczym, na ich wniosek, wyników postępowań kontrolnych prowadzonych przez te organy.

§ 7. W terminie 30 dni, odpowiednio, od dnia ogłoszenia sprawozdania finansowego albo od dnia ogłoszenia komunikatu, o którym mowa w art. 143 § 3 zdanie drugie:

- 1) partie polityczne,
- 2) komitety wyborcze, które brały udział w danych wyborach,
- 3) stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania kampanii wyborczych

– mogą zgłaszać Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarzom wyborczym umotywowane pisemne zastrzeżenia do sprawozdań finansowych komitetów wyborczych.

§ 8. Organ wyborczy, w terminie 60 dni od dnia zgłoszenia zastrzeżenia, o którym mowa w § 7, udziela pisemnej odpowiedzi na zastrzeżenie.

Art. 145. § 1. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia

postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę i wydaje w tej sprawie orzeczenie w terminie 60 dni od dnia doręczenia skargi. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi finansowemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Rozpatrzenie skargi przez Sąd Najwyższy następuje w składzie 7 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym.

§ 4. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

§ 5. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez komisarza wyborczego pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do sądu okręgowego odwołanie od postanowienia. Rozpoznanie odwołania przez sąd okręgowy następuje w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 30 dni od dnia doręczenia odwołania. Od orzeczenia sądu okręgowego nie przysługuje środek prawny.

§ 6. Jeżeli Sąd Najwyższy albo sąd okręgowy uzna skargę, o której mowa w § 1, lub odwołanie, o którym mowa w § 5, pełnomocnika finansowego za zasadne, odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza albo komisarz wyborczy niezwłocznie postanawia o przyjęciu sprawozdania finansowego.

§ 7. Po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia skargi, o której mowa w § 1, lub odwołania, o którym mowa w § 5, albo po wydaniu orzeczenia, o którym mowa w § 2 lub 5, uznającego odwołanie lub skargę pełnomocnika finansowego za niezasadne, organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, przekazuje postanowienie o jego odrzuceniu naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu miejscowo ze względu na siedzibę komitetu wyborczego.

Art. 146. Organ wyborczy, któremu złożono sprawozdanie finansowe, podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej, w formie komunikatu, informację o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach finansowych komitetów wyborczych.

Art. 147. § 1. W razie niezłożenia w terminie sprawozdania finansowego przez:

- 1) komitet wyborczy partii politycznej – partii politycznej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 150 lub art. 151, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
- 2) koalicyjny komitet wyborczy – partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 150 lub art. 151, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
- 3) komitet wyborczy wyborców – nie przysługuje mu prawo do dotacji, o której mowa w art. 150 lub art. 151.

§ 2. Do sprawozdania finansowego złożonego po terminie stosuje się odpowiednio przepisy art. 142–145.

Art. 148. § 1. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 145 § 1, przysługująca partii politycznej lub komitetowi wyborczemu wyborców dotacja, o której mowa w art. 150 lub art. 151, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą

równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 144 § 1 pkt 3.

§ 2. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 145 § 1, przysługująca partii politycznej subwencja, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 144 § 1 pkt 3.

§ 3. Pomniejszenie wysokości dotacji lub subwencji, o którym mowa w § 1 i 2, nie może przekraczać 75% wysokości dotacji, o której mowa w art. 150 § 1 albo art. 151 § 1, lub 75% wysokości subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Art. 149. § 1. Korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli korzyść majątkowa została zużyta lub utracona, przepadkowi podlega jej równowartość.

§ 2. Korzyścią majątkową, która podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa, jest również wartość dokonanej czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu wyborczego przez inną osobę aniżeli wymieniona w art. 132 § 6 lub dokonanej z naruszeniem zasad, o których mowa w art. 132 § 6 lub art. 134 § 2.

§ 3. Przepis § 1 nie dotyczy korzyści majątkowych udzielonych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów kodeksu, które komitet wyborczy zwrócił w terminie 30 dni od dnia udzielenia.

§ 4. Przepis § 1 nie dotyczy korzyści majątkowych udzielonych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów kodeksu, które to korzyści lub ich równowartość zostały, w terminie 14 dni od dnia doręczenia komitetowi wyborczemu postanowienia o przyjęciu lub o odrzuceniu jego sprawozdania finansowego, a w przypadku złożenia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 145 § 1 i 5 – w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez właściwy sąd, dobrowolnie wpłacone na rachunek bankowy urzędu skarbowego właściwego dla siedziby komitetu. Korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym komitet wyborczy przekazuje temu urzędowi skarbowemu. Potwierdzenie wpłacenia albo przekazania korzyści majątkowej lub jej równowartości komitet wyborczy przedstawia właściwemu organowi wyborczemu.

§ 5. Przyjęcie korzyści majątkowych z naruszeniem przepisów kodeksu stwierdza właściwy organ wyborczy w postanowieniu o przyjęciu lub o odrzuceniu sprawozdania finansowego.

§ 6. W przypadku niewykonania czynności, o których mowa w § 4 zdanie pierwsze i drugie, albo jednej z tych czynności naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo dla siedziby komitetu wyborczego, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarza wyborczego, występuje do sądu przeciwko podmiotom, o których mowa w art. 130 § 1, o orzeczenie przepadku korzyści majątkowej lub jej równowartości oraz wydanie tej korzyści majątkowej lub zapłatę jej równowartości.

§ 7. Sądem właściwym do orzekania w sprawach, o których mowa w § 1, jest sąd okręgowy właściwy ze względu na siedzibę organu skarbowego, o którym mowa w § 6.

§ 8. Sąd okręgowy rozpatruje sprawy, o których mowa w § 6, w postępowaniu nieprocesowym.

§ 9. Egzekucja korzyści majątkowej lub jej równowartości następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Organem egzekucyjnym jest naczelnik urzędu skarbowego, o którym mowa w § 6.

§ 10. Przejęte rzeczy ruchome, wierzytelności i inne prawa majątkowe naczelnik urzędu skarbowego spienięża według przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2016 r. poz. 599, 868, 1228, 1244, 1579 i 1860), dotyczących egzekucji należności pieniężnych.

Art. 150. § 1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców uczestniczących w wyborach do Sejmu i do Senatu przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej „dotacją podmiotową”, za każdy uzyskany mandat posła i senatora. Wydatki związane z dotacją podmiotową pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 2. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$D_p = \frac{W}{560} \times M,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p – wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W – sumę wydatków na kampanię wyborczą komitetów wyborczych (do wysokości przysługujących komitetom wyborczym limitów wydatków przewidzianych w wyborach do Sejmu i do Senatu), które uzyskały co najmniej 1 mandat,

M – liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

§ 3. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu finansowym.

§ 4. Dotacja podmiotowa przysługuje w wysokości, o której mowa w § 2 i 3, także za każdy mandat posła i senatora uzyskany w wyborach ponownych do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach uzupełniających do Senatu.

§ 5. Wysokość dotacji podmiotowej przysługującej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej ustala się, dzieląc kwotę obliczoną zgodnie z § 2 między partie wchodzące w skład koalicji w proporcjach odpowiadających proporcji wpłat środków finansowych dokonanych przez poszczególne partie, które zawiązały koalicję wyborczą, na rzecz komitetu wyborczego tworzonego przez tę koalicję.

§ 6. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w § 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej

Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.

§ 7. W przypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Art. 151. § 1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców uczestniczącym w wyborach do Parlamentu Europejskiego przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej „dotacją podmiotową”, za każdy uzyskany mandat posła do Parlamentu Europejskiego. Wydatki związane z dotacją podmiotową są pokrywane z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 2. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$D_p = \frac{W}{L} \times M,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p – wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W – kwotę złotych równą liczbie wyborców, którzy oddali głosy,

L – liczbę wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej posłów do Parlamentu Europejskiego,

M – liczbę mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

§ 3. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu finansowym przyjętym przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 4. Wysokość dotacji podmiotowej przysługującej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej ustala się, dzieląc kwotę obliczoną zgodnie z § 2 między partie wchodzące w skład koalicji w proporcjach odpowiadających proporcji wpłat środków finansowych dokonanych przez poszczególne partie, które zawiązały koalicję wyborczą, na rzecz komitetu wyborczego tworzonego przez tę koalicję.

§ 5. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w § 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.

§ 6. W przypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

DZIAŁ II

Organy wyborcze

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 152. § 1. Stałymi organami wyborczymi są Państwowa Komisja Wyborcza oraz komisarze wyborczy.

§ 2. Organami wyborczymi powoływanymi w związku z zarządzonymi wyborami są odpowiednio okręgowe, rejonowe i terytorialne komisje wyborcze oraz obwodowe komisje wyborcze.

§ 3. Terytorialnymi komisjami wyborczymi są wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze.

§ 4. Właściwość rzeczową oraz miejscową komisji wyborczych, o których mowa w § 2 i 3, określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 153. § 1. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej. Nie mogą być członkami komisji kandydaci w wyborach, komisarze wyborczy, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, urzędnicy wyborczy oraz mężowie zaufania.

§ 1a. Przepisy § 1 nie mają zastosowania do komisarzy wyborczych pełniących z urzędu funkcje przewodniczących okręgowych lub rejonowych komisji wyborczych albo ich członków.

§ 2. Członkostwo w komisji wyborczej wygasa z dniem podpisania zgody na kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji komisarza wyborczego, pełnomocnika, urzędnika wyborczego lub męża zaufania, o których mowa w § 1.

§ 3. Komisarze wyborczy, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów lub list kandydatów. Urzędnicy wyborczy nie mogą prowadzić agitacji wyborczej, o której mowa w zdaniu pierwszym, z wyjątkiem agitacji na rzecz własnej kandydatury.

§ 4. Członkowie obwodowej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów:

- 1) w lokalu wyborczym;
- 2) w trakcie czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- 3) w trakcie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej.

Art. 154. § 1. Członkom komisji wyborczych przysługują:

- 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów;
- 2) zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. W przypadku gdy członek okręgowej, rejonowej lub terytorialnej komisji wyborczej nie brał udziału we wszystkich posiedzeniach komisji, przysługująca mu dieta, o której mowa w § 1 pkt 2, ulega obniżeniu proporcjonalnie do liczby posiedzeń komisji, w których nie brał udziału.

§ 3. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako komisarze wyborczy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w § 1 pkt 2.

§ 3a. Przepis § 1 pkt 1 stosuje się odpowiednio do członków Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzy wyborczych.

§ 4. Członkowi obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej w związku z wykonywaniem zadań przysługuje:

- 1) zwolnienie od pracy na dzień głosowania oraz liczenia głosów, a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy,
- 2) do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

§ 4a. Członkowie obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej w razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 4, są obowiązani, co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy, uprzedzić, w formie pisemnej, pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań komisji.

§ 4b. Zaświadczenie, o którym mowa w § 4a, zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby wchodzącej w skład danej komisji;
- 2) wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy;
- 3) przyczynę i czas nieobecności w pracy.

§ 4c. Zaświadczenie opatrzone pieczęcią obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej podpisuje przewodniczący danej komisji, a dla przewodniczącego komisji – jego zastępca.

§ 4d. Zaświadczenie jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje zainteresowany członek komisji, a drugi pozostaje w dokumentacji komisji.

§ 5. Komisarze wyborczy, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz urzędnicy wyborczy korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

§ 5a. Członkowie obwodowych komisji wyborczych w trakcie:

- 1) przebywania w lokalu wyborczym,
- 2) czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą,
- 3) przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej

– korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

§ 6. Członkom komisji wyborczych przysługuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. z 2013 r. poz. 737) zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu zadań tych komisji.

§ 7. Państwowa Komisja Wyborcza, określi, w drodze uchwały:

- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zwrot kosztów podróży i noclegów oraz zryczałtowane diety, o których mowa w § 1,
- 2) warunki obniżania wysokości diet członków komisji wyborczych w przypadku nieuczestniczenia w wykonywaniu części zadań komisji,
- 3) (uchylony)

– biorąc pod uwagę zakres obowiązków członków komisji wyborczych.

Art. 155. (uchylony)

Art. 156. § 1. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu lub województwa, zapewnia odpowiednio wójt, starosta lub marszałek województwa. Zadania wykonywane w tym zakresie są zadaniami zleconymi jednostek samorządu terytorialnego.

§ 2. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałą zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić bezpłatnie pomieszczenia:

- 1) na wniosek dyrektora właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego – z przeznaczeniem na siedziby okręgowych i terytorialnych komisji wyborczych;
- 2) na wniosek wójta – z przeznaczeniem na siedziby obwodowych komisji wyborczych.

§ 3. Pomieszczenia przeznaczone na siedziby organów wyborczych powinny być łatwo dostępne dla osób niepełnosprawnych.

§ 4. Na siedziby komisji wyborczych można również wyznaczyć pomieszczenia innych podmiotów niż wymienione w § 2, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.

§ 5. Przepisy § 1–4 stosuje się odpowiednio do kapitanów polskich statków morskich oraz konsulów.

Rozdział 2

Państwowa Komisja Wyborcza

Art. 157. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendum.

§ 2. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:

- 1) jeden sędzia Trybunału Konstytucyjnego, wskazany przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;
- 2) jeden sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, wskazany przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 3) 7 osób mających kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego, wskazanych przez Sejm.

§ 2a. Wymaganie, o którym mowa w § 2 pkt 3, nie dotyczy osoby, która:

- 1) ma co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku prokuratora, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa lub radcy albo wykonywania w Polsce zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza;

2) pracowała w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej, mając tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

§ 2b. Kadencja członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 1 i 2, wynosi 9 lat.

§ 2c. Kadencja członka Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w § 2 pkt 3, odpowiada kadencji Sejmu, z zastrzeżeniem art. 158 § 1a.

§ 3. Członków Państwowej Komisji Wyborczej powołuje Prezydent Rzeczypospolitej w drodze postanowienia.

§ 4. W skład Państwowej Komisji Wyborczej może wchodzić lub zostać powołany także sędzia w stanie spoczynku.

§ 4a. Kandydatów na członków Państwowej Komisji Wyborczej powoływanych na podstawie § 2 pkt 3 wskazują kluby parlamentarne lub poselskie, z tym że liczba tych członków musi odzwierciedlać proporcjonalnie reprezentację w Sejmie klubów parlamentarnych lub poselskich.

§ 4b. Liczba członków powołanych w skład Państwowej Komisji Wyborczej, spośród wskazanych przez jeden klub parlamentarny lub poselski, nie może być większa niż 3, z zastrzeżeniem § 4c.

§ 4c. W przypadku gdy w danej kadencji Sejmu są dwa kluby parlamentarne lub poselskie, pozostałego kandydata do części Państwowej Komisji Wyborczej, o której mowa w § 2 pkt 3, wyłania się w drodze losowania przeprowadzonego przez Prezydium Sejmu spośród osób zgłoszonych przez kluby parlamentarne lub poselskie; każdy z nich może zgłosić do losowania jedną osobę.

§ 4d. Po powołaniu członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, zmiany w liczbie i składzie klubów parlamentarnych lub poselskich zachodzące w trakcie tej samej kadencji Sejmu nie mają wpływu na skład Komisji.

§ 4e. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 5. Państwowa Komisja Wyborcza wybiera ze swojego składu i odwołuje przewodniczącego oraz dwóch zastępców przewodniczącego. Funkcję przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej może pełnić wyłącznie osoba powołana w trybie § 2 pkt 1 lub 2.

§ 6. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni Szef Krajowego Biura Wyborczego, który uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

§ 7. Postanowienie, o którym mowa w § 3, podaje się do publicznej wiadomości oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 158. § 1. Wygaśnięcie członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej przed upływem kadencji następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;

- 3) śmierci członka Komisji;
- 4) ukończenia 70 lat przez członka Komisji;
- 5) odwołania członka Komisji przez Prezydenta Rzeczypospolitej na uzasadniony wniosek podmiotu wskazującego.

§ 1a. Członkostwo osób powołanych w myśl art. 157 § 2 pkt 3 wygasa z mocy prawa po upływie 150 dni od dnia wyborów do Sejmu.

§ 2. Uzupelnienie składu Państwowej Komisji Wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu, jednak nie później niż w terminie 5 dni od dnia wygaśnięcia członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej. Przepis art. 157 § 7 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Jeżeli członkostwo osoby powołanej w myśl art. 157 § 2 pkt 3 wygasło przed upływem kadencji Sejmu, pierwszeństwo wskazania innej osoby na jej miejsce przysługuje temu samemu klubowi parlamentarnemu lub poselskiemu.

Art. 158a. § 1. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:

- 1) reprezentuje Komisję;
- 2) organizuje pracę Komisji;
- 3) zwołuje, co najmniej raz na dwa miesiące, posiedzenia Komisji, przewodniczy obradom i czuwa nad ich przebiegiem;
- 4) nadzoruje wykonanie uchwał Komisji;
- 5) zleca wykonanie określonych zadań Krajowemu Biuru Wyborczemu i nadzoruje ich wykonanie;
- 6) wykonuje czynności zlecone przez Komisję.

§ 2. W czasie nieobecności przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej czynności wymienione w § 1 wykonują zastępcy przewodniczącego. Z upoważnienia przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, zastępcy przewodniczącego mogą wykonywać również inne czynności.

§ 3. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej ustala podział czynności między zastępcami i informuje o tym pozostałych członków Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 159. § 1. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej pełnią swoje funkcje w Komisji niezależnie od swoich obowiązków służbowych.

§ 2. Osobom wchodzącym w skład Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożników:

- 1) dla przewodniczącego – 4,9;
- 2) dla zastępcy przewodniczącego – 4,48;
- 3) dla członków Komisji – 4,2.

§ 3. Wynagrodzenie, o którym mowa w § 2, przysługuje niezależnie od uposażenia lub wynagrodzenia wypłacanego z innego tytułu.

Art. 160. § 1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z przeprowadzaniem wyborów należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) sprawowanie nadzoru nad aktualizowaniem danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców;
- 2a) prowadzenie wykazu osób, wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i udostępnianie danych tych osób komisjom wyborczym rejestrujących listy kandydatów i kandydatów;
- 3) powoływanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 3a) rozwiązywanie w wyborach do Sejmu i Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, wyborach do Parlamentu Europejskiego obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 4) powoływanie i odwoływanie komisarzy wyborczych;
- 5) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych oraz komisarzy wyborczych;
- 6) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia;
- 7) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;
- 8) przedstawianie po każdych wyborach Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacji o realizacji przepisów kodeksu i ewentualnych propozycji ich zmian;
- 8a) przeprowadzenie sprawdzenia wybranych kart do głosowania i innych dokumentów z wyborów w celu wykluczenia podejrzenia nieprawidłowości w przebiegu wyborów w razie powzięcia uzasadnionego podejrzenia o możliwości wystąpienia nieprawidłowości;
- 9) prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych zwiększających wiedzę obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania oraz warunków ważności głosu w danych wyborach;
- 9a) skierowanie, w okresie 13 dni przed dniem wyborów, przystępnej informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu do możliwie największej liczby wyborców z wykorzystaniem strony internetowej Komisji i za pośrednictwem środków masowego przekazu;
- 10) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

§ 2. Działania, o których mowa w § 1 pkt 9, Państwowa Komisja Wyborcza realizuje w szczególności poprzez:

- 1) prowadzenie internetowego portalu informacyjnego;
- 2) przygotowywanie publikacji o charakterze informacyjnym;

- 3) przygotowywanie audycji informacyjnych rozpowszechnianych przez Telewizję Polską oraz Polskie Radio Spółka Akcyjna i spółki radiofonii regionalnej w wymiarze i na zasadach określonych w przepisach o kampanii wyborczej w programach radia i telewizji.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza w ramach działalności, o której mowa w § 1 pkt 9 i § 2, współdziała z organizacjami pozarządowymi w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817), do których celów statutowych należy rozwijanie demokracji, społeczeństwa obywatelskiego, podnoszenie aktywności wyborczej i upowszechnianie praw obywatelskich.

§ 3a. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy również:

- 1) sprawdzanie wykonania przez partie polityczne obowiązku prowadzenia, aktualizacji lub udostępnienia rejestru wpłat, o którym mowa w art. 25 ust. 6 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, oraz rejestru umów, o którym mowa w art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
- 2) nakładanie kar pieniężnych, o których mowa w art. 27c ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza ustala swój regulamin, regulamin komisarzy wyborczych oraz regulaminy okręgowych, rejonowych, terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności:

- 1) zasady i tryb pracy;
- 2) sposób wykonywania zadań;
- 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

Art. 161. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisarzy wyborczych, urzędników wyborczych i komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, a także podległych im jednostek organizacyjnych wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów, jak i dla komitetów wyborczych oraz nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz postanowienia komisarzy wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpoznania bądź podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień, w szczególności w przypadkach określonych w § 1 i 2.

§ 4. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej zapadają większością głosów w obecności co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców, na posiedzeniu jawnym.

§ 5. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, w sprawach niecierpiących zwłoki, z własnej inicjatywy lub na wniosek członka Państwowej Komisji Wyborczej

albo sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej, może zdecydować o podjęciu uchwały przez Państwową Komisję Wyborczą w trybie obiegowym. Do uchwał podejmowanych w trybie obiegowym stosuje się odpowiednio przepis § 4.

§ 6. Członek Państwowej Komisji Wyborczej może złożyć sprzeciw wobec podjęcia uchwały w trybie obiegowym w terminie wyznaczonym do podjęcia uchwały.

§ 7. Uchwałę uznaje się za podjętą w trybie obiegowym, jeżeli w wyznaczonym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej terminie spełnione zostały przesłanki, o których mowa w § 4, i żaden z członków Państwowej Komisji Wyborczej nie złożył sprzeciwu wobec podjęcia uchwały w trybie obiegowym. W przypadku gdy w wyznaczonym terminie członek Państwowej Komisji Wyborczej złoży sprzeciw, projekt uchwały rozpatruje się na najbliższym posiedzeniu Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 161a. § 1. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach, o których mowa w art. 161 § 1. Skargę wnosi się w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały.

§ 2. Wniesienie skargi wstrzymuje wykonanie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie, którego dotyczy skarga, z zastrzeżeniem § 4.

§ 3. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym w terminie 7 dni.

§ 4. Jeśli do dnia wyborów pozostało mniej niż 7 dni, wniesienie skargi nie powoduje wstrzymania wykonania uchwały, chyba że Sąd Najwyższy postanowi inaczej.

§ 5. Uczestnikami postępowania są skarżący oraz Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej albo jego zastępca.

§ 6. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

§ 7. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 8. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie uchyla zaskarżoną uchwałę albo zmienia w zakresie wskazanym w orzeczeniu.

Art. 162. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza określa:

- 1) warunki i sposób pomocniczego wykorzystania techniki elektronicznej przy:
  - a) ustalaniu wyników głosowania,
  - b) sporządzaniu protokołów przez obwodowe komisje wyborcze, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą,
  - c) sprawdzaniu pod względem zgodności arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
  - d) ustalaniu wyników wyborów,
- 2) tryb pomocniczego przekazywania danych z protokołów, o których mowa w pkt 1, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych,

3) tryb przekazywania przez obwodowe komisje wyborcze w trakcie głosowania danych o liczbie osób uprawnionych do głosowania i liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania, oraz sposób podawania tych danych do publicznej wiadomości, jeżeli przepisy szczególne to przewidują – uwzględniając konieczność zapewnienia warunków bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania danych oraz ich przekazywania i odbioru.

§ 2. System teleinformatyczny służący elektronicznej obsłudze czynności, o których mowa w § 1, tworzy się zgodnie z wymaganiami ustalonymi przez Państwową Komisję Wyborczą i pod jej nadzorem.

§ 3. Do obsługi czynności, o których mowa w § 1, można stosować jedynie system teleinformatyczny, do którego prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa, oraz urządzenia techniczne, do których prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa, jednostkom samorządu terytorialnego lub podmiotom im podległym. Muszą one być usytuowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i być w wyłącznej dyspozycji Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego. Utrzymanie i rozwój systemu nie mogą być powierzane podmiotom zewnętrznym w stosunku do Krajowego Biura Wyborczego.

§ 4. Dane dotyczące numerów i granic obwodów głosowania, numerów i granic okręgów wyborczych oraz dane co do liczby mieszkańców i liczby wyborców udostępniane są do systemu teleinformatycznego, o którym mowa w § 2, z Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 163. Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów oraz udostępnia wyniki głosowania i wyborów w formie dokumentu elektronicznego.

Art. 164. Państwowa Komisja Wyborcza jest uprawniona do używania pieczęci urzędowej w rozumieniu przepisów o pieczęciach państwowych. Średnica pieczęci wynosi 35 mm.

Art. 165. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, wykonując czynności wynikające ze sprawowanego nadzoru nad aktualizowaniem danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców:

- 1) nadzoruje prawidłowość aktualizowania Centralnego Rejestru Wyborców oraz sporządzania spisów wyborców przez gminy;
- 2) występuje z urzędu do właściwych organów o wykreślenie wyborców z obwodu głosowania lub spisu wyborców osób, które zostały ujęte w obwodzie lub w spisie z naruszeniem przepisów prawa;
- 3) podaje do publicznej wiadomości, nie rzadziej niż raz na kwartał, informację o liczbie wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w podziale na gminy;
- 4) podaje do publicznej wiadomości, w podziale na gminy, informację o liczbie wyborców ujętych w spisach wyborców według stanu na dzień ich sporządzenia dla danych wyborów;
- 5) podaje do publicznej wiadomości, nie rzadziej niż raz na kwartał, informację o liczbie mieszkańców w podziale na gminy;
- 6) współpracuje z organami prowadzącymi sprawy ewidencji ludności oraz wojewodami;

7) wykonuje inne zadania wynikające z przepisów właściwych ustaw.”,

§ 1a. Organy prowadzące sprawy ewidencji ludności i wojewodowie przekazują Państwowej Komisji Wyborczej informacje i udostępniają dokumenty niezbędne do wykonywania czynności, o których mowa w § 1.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje przy pomocy Krajowego Biura Wyborczego. Szczegółowy sposób wykonywania tych czynności, w celu zapewnienia właściwego ich wykonania, określa regulamin Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki współpracy organów prowadzących sprawy ewidencji ludności i wojewodów z Krajowym Biurem Wyborczym, mając na względzie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych.

Rozdział 3

Komisarze wyborczy

Art. 166. § 1. Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza określa właściwość rzeczową komisarzy wyborczych, w tym w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojevodzkim, z uwzględnieniem zadań związanych z wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zadań, o których mowa w art. 167 § 1 pkt 8 i 9, a także właściwość terytorialną komisarzy wyborczych i ich siedzibę.

§ 3. Komisarzy wyborczych w liczbie 100, z uwzględnieniem § 2, powołuje na okres 5 lat Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza.

§ 3a. W przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów na komisarzy wyborczych, wskazanych w trybie, o którym mowa w § 3, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazuje nowych kandydatów.

§ 4. Komisarz wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją. Komisarzem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

§ 5. Nie mogą być komisarzami wyborczymi kandydaci w wyborach, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, mężowie zaufania, urzędnicy wyborczy, członkowie komisji wyborczej, z zastrzeżeniem art. 153 § 1a.

§ 6. Komisarzom wyborczym przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe z zastosowaniem mnożnika 3,45, z zastrzeżeniem § 10. Przepis art. 159 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 7. Funkcja komisarza wyborczego wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 2a) ukończenia 70 lat;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji pełnomocnika wyborczego, pełnomocnika finansowego, męża zaufania, urzędnika wyborczego;
- 4) o którym mowa w § 4;
- 5) odwołania.

§ 8. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany, w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków komisarza wyborczego.

§ 9. W przypadkach, o których mowa w § 7 i 8, powołanie komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach określonych w § 3.

§ 10. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji, na ten okres, innemu komisarzowi wyborczemu lub innej osobie zapewniającej rzetelne wykonanie czynności wyborczych. Za okres czasowej niemożności pełnienia funkcji komisarzowi wyborczemu wynagrodzenie nie przysługuje.

Art. 167. § 1. Do zadań komisarza wyborczego należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) zapewnianie, we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego oraz urzędnikami wyborczymi, organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
- 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 3a) powoływanie obwodowych komisji wyborczych oraz w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 3b) tworzenie i zmiana obwodów głosowania, w szczególności ustalenie ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych;
- 3c) zarządzanie wydrukowania kart do głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zapewnienie ich przekazania właściwym komisjom wyborczym;
- 3d) dokonywanie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze, ustalenie ich granic, numerów, liczby radnych wybieranych w każdym okręgu, w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego;
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;
- 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;

- 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
- 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym, obwodowym komisjom wyborczym oraz urzędnikom wyborczym wyjaśnień;
- 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad oraz wyborów wójtów przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w kodeksie;
- 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;
- 10) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

§ 2a. Komisarz wyborczy jest zwierzchnikiem urzędników wyborczych.

§ 3. Komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 168. § 1. Komisarz wyborczy, na podstawie protokołów z wyborów sporządzonych przez właściwe terytorialne komisje wyborcze, podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, wyniki wyborów do rad oraz wyborów wójtów na obszarze województwa.

§ 2. W obwieszczeniu, o którym mowa w § 1, zamieszcza się zbiorczą informację o wynikach głosowania i wynikach wyborów:

- 1) do rad, do których wybory zostały przeprowadzone, oraz – odrębnie dla każdej rady – w szczególności dane o liczbie mandatów uzyskanych przez listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani;
- 2) wójtów – w szczególności nazwiska i imiona wybranych wójtów z podaniem nazw komitetów wyborczych, które ich zgłosiły.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza określa wzór obwieszczenia, o którym mowa w § 1.

Art. 169. Obwieszczenie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie odpowiedniego wyciągu z obwieszczenia na obszarze każdej gminy. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie i trybie przez nią ustalonym.

Rozdział 4

Okręgowa komisja wyborcza

Art. 170. § 1. W skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi od 4 do 10 członków powołanych spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji, a także

z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy. W skład komisji nie może być powołana osoba, która ukończyła 70 lat.

§ 2. Okręgową komisję wyborczą powołuje Państwowa Komisja Wyborcza, na wniosek komisarza wyborczego właściwego dla miejscowości będącej siedzibą komisji, najpóźniej w 48 dniu przed dniem wyborów.

§ 3. Członek okręgowej komisji wyborczej nie może:

- 1) należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją;
- 2) być skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

§ 4. W razie braku możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego komisji przez komisarza wyborczego komisja wybiera przewodniczącego ze swojego grona.

§ 5. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje, z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie dwóch zastępców przewodniczącego komisji. Funkcję sekretarza okręgowej komisji wyborczej pełni dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego albo osoba przez niego wskazana. Sekretarz uczestniczy w pracach komisji z głosem doradczym.

§ 7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 8. Techniczno-materialne warunki pracy okręgowej komisji wyborczej zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

Art. 171. § 1. Wygaśnięcie członkostwa w okręgowej komisji wyborczej następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 2a) naruszenia zakazów, o których mowa w art. 170 § 3;
- 3) śmierci członka komisji;
- 4) odwołania.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje członka okręgowej komisji wyborczej:

- 1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków członka komisji;
- 2) na uzasadniony wniosek komisarza wyborczego w odniesieniu do zgłoszonego przez niego członka komisji.

§ 3. Uzupelnienie składu komisji następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 170 § 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 172. § 1. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez odpowiednio rejonowe lub obwodowe komisje wyborcze;

- 2) rejestrowanie okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora oraz list kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego;
- 3) zarządzanie drukowaniem kart do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego;
- 4) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;
- 5) rozpatrywanie skarg na działalność odpowiednio rejonowych lub obwodowych komisji wyborczych;
- 6) zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z wojewodą, urzędnikami wyborczymi i organami jednostek samorządu terytorialnego;
- 7) wykonywanie innych zadań przewidzianych w kodeksie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Okręgowa komisja wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 173. Okręgowa komisja wyborcza powołuje, w trybie i na zasadach określonych przez Państwową Komisję Wyborczą, pełnomocników do wypełniania zadań, przewidzianych w kodeksie.

Rozdział 5

Rejonowa komisja wyborcza

Art. 174. § 1. W skład rejonowej komisji wyborczej wchodzi 4 członków powołanych spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji, a także z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy. W skład komisji nie może być powołana osoba, która ukończyła 70 lat.

§ 2. Do powoływania rejonowej komisji wyborczej i wygaśnięcia członkostwa w komisji oraz organizacji jej pracy stosuje się odpowiednio art. 170 § 2–8 i art. 171, z tym że komisja wybiera jednego zastępcę przewodniczącego.

Art. 175. § 1. Do zadań rejonowej komisji wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) zapewnienie dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym;
- 3) zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z urzędnikami wyborczymi i organami jednostek samorządu terytorialnego;
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych;
- 5) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania oraz przekazywanie ich właściwej okręgowej komisji wyborczej;
- 6) wykonywanie innych zadań przewidzianych w kodeksie lub zleconych przez okręgową komisję wyborczą albo Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Rejonowa komisja wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 176. Rejonowa komisja wyborcza może powołać, w trybie i na zasadach określonych przez Państwową Komisję Wyborczą, pełnomocników do wypełniania zadań przewidzianych w kodeksie.

Art. 177. Państwowa Komisja Wyborcza określa obszar danego okręgu wyborczego, na którym okręgowa komisja wyborcza wykonuje także zadania rejonowej komisji wyborczej.

(...)

Rozdział 7

Obwodowe komisje wyborcze

Art. 181a.(uchylony).

Art. 182. § 1. Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów, komisarz wyborczy, z zastrzeżeniem przepisów art. 183.

§ 1a. W skład każdej obwodowej komisji wyborczej powołuje się:

- 1) 7 osób w obwodach głosowania do 1000 mieszkańców;
- 2) 9 osób w obwodach głosowania od 1001 do 2000 mieszkańców;
- 3) 11 osób w obwodach głosowania od 2001 do 3000 mieszkańców;
- 4) 13 osób w obwodach głosowania powyżej 3000 mieszkańców.

§ 1b. Komisarz wyborczy, jeżeli wymaga tego zachowanie sprawności przebiegu głosowania, może uzupełnić skład liczbowy obwodowych komisji wyborczych w gminie, w której można spodziewać się zwiększonej liczby wyborców w porównaniu do liczby wyborców ujętych w rejestrze wyborców, z tym że liczba członków komisji nie może przekroczyć dopuszczalnego składu komisji, o którym mowa w § 1a pkt 4.

§ 1c. Państwowa Komisja Wyborcza sporządza wykaz gmin, o których mowa w § 1b, na podstawie wniosków komisarzy wyborczych, najpóźniej do 30 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Obwodową komisję wyborczą powołuje się spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby:

- 1) w liczbie nie mniejszej niż 2/3 ustawowego składu komisji - po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa, albo wybrano posłów do Sejmu; jeżeli liczba takich komitetów wyborczych jest mniejsza niż 2/3 ustawowego składu komisji, prawo wskazania dodatkowej osoby mają pełnomocnicy komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 2,
- 2) po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących pozostałe komitety wyborcze

– z zastrzeżeniem § 7.

§ 2a. (uchylony)

§ 3. W skład obwodowych komisji wyborczych w odrębnych obwodach głosowania powołuje się:

- 1) 5 osób w obwodach głosowania do 100 osób,

- 2) 7 osób w obwodach głosowania od 101 do 300 osób,
- 3) 9 osób w obwodach głosowania od 301 do 500 osób,
- 4) 11 osób w obwodach głosowania powyżej 500 osób

– spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby.

§ 3a. Liczbę osób powoływanych w skład obwodowych komisji wyborczych w odrębnych obwodach głosowania ustala się na podstawie liczby osób przebywających w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, a także w domach studenckich lub zespołach domów studenckich, w których utworzono obwody głosowania, w dniu utworzenia w nich odrębnych obwodów głosowania.

§ 4. Osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej:

- 1) musi mieć ukończone 18 lat najpóźniej w dniu dokonania zgłoszenia;
- 2) może zostać zgłoszona do komisji na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje.

§ 5. Zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych dokonuje się najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

§ 6. Zgłoszenie do składu obwodowej komisji wyborczej następuje po uzyskaniu zgody osoby, której ma dotyczyć.

§ 7. Gdyby liczba członków komisji powołanych na podstawie § 2:

- 1) okazała się mniejsza niż ustawowy skład liczbowy komisji - pozostałych kandydatów do składu komisji wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez wszystkich pełnomocników wyborczych; każdy z nich może zgłosić do losowania tyle osób, ile brakuje do ustawowego składu liczbowego komisji;
- 2) miała być większa niż ustawowy skład liczbowy komisji - kandydatów do składu komisji, w liczbie stanowiącej różnicę między ustawowym składem liczbowym komisji a liczbą członków powoływanych na podstawie § 2 pkt 1, wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2; każdy z nich może zgłosić do losowania tylko jedną osobę.

§ 8. Losowanie, o którym mowa w § 7, przeprowadza komisarz wyborczy.

§ 8a. W przypadku niedokonania zgłoszenia kandydatów do składu komisji, w sytuacji, o której mowa w § 7 pkt 1, minimalny skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej wynosi 5 członków.

§ 8b. Komisarz wyborczy:

- 1) uzupełnia skład komisji - jeżeli liczba zgłoszonych kandydatów jest mniejsza niż minimalny skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej,
- 2) może uzupełnić skład komisji - jeżeli liczba zgłoszonych kandydatów jest mniejsza niż ustawowy skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej

– spośród wyborców spełniających warunek, o którym mowa w § 4. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.

§ 8c. Wyborcy, o których mowa w § 8b, mogą zgłaszać swoje kandydatury komisarzowi wyborczemu.

§ 9. Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej zwołuje niezwłocznie po jej powołaniu komisarz wyborczy.

§ 10. Obwodowa komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 7.

Art. 183. § 1. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych za granicą powołują konsulowie spośród wyborców mieszkających lub przebywających na obszarze właściwości terytorialnej konsula. Przepisy art. 182 § 5–10 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W skład obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą powołuje się:

- 1) od 4 do 12 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby;
- 2) jedną osobę wskazaną przez konsula.

§ 3. Konsul, jeżeli wymaga tego zachowanie sprawności przebiegu głosowania, może uzupełnić skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej spośród wyborców zamieszkałych na obszarze właściwości terytorialnej konsula, z tym że liczba członków komisji nie może przekroczyć dopuszczalnego składu komisji, o którym mowa w § 2. Przepis art. 182 § 6 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich powołują spośród wyborców kapitanowie tych statków. Przepisy art. 182 § 3 i 5–10 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, tryb i termin powołania komisji, o których mowa w § 1 i 4.

Art. 184. § 1. Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 2a) wyrażenia przez osobę będącą w stosunku do członka komisji małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem wstępnego, zstępnego lub przysposobionego albo pozostającą z nim w stosunku przysposobienia zgody na kandydowanie w:
  - a) wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej,
  - b) wyborach wójta - w przypadku obwodowej komisji wyborczej powołanej na obszarze gminy, w której kandyduje ta osoba,

c) wyborach innych niż wybory, o których mowa w lit. a i b - w przypadku obwodowej komisji wyborczej właściwej dla okręgu wyborczego, w którym kandyduje ta osoba;

- 3) śmierci członka komisji;
- 4) utraty prawa wybierania;
- 5) niespełniania warunku, o którym mowa w art. 182 § 4;
- 6) odwołania.

§ 2. Komisarz wyborczy odwołuje członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku nieuczestniczenia w pracach komisji bez usprawiedliwienia lub podejmowania działań sprzecznych z prawem lub w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków przez członka komisji.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Uzupelnienie składu obwodowej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 182 § 10 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 185. Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania;
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- 4) przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.

Art. 186. § 1. Lokale obwodowych komisji wyborczych, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, zapewnia wójt, z tym że w każdej gminie co najmniej 1/2 lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

§ 2. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Rozdział 8

Krajowe Biuro Wyborcze

Art. 187. § 1. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych, Korpusu Urzędników Wyborczych oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach, z zastrzeżeniem art. 191g.

§ 2. Do zadań Krajowego Biura Wyborczego należy zapewnienie warunków organizacyjno-administracyjnych, finansowych i technicznych, związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendum w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

§ 3. Krajowe Biuro Wyborcze wykonuje również inne zadania wynikające z kodeksu oraz innych ustaw.

Art. 188. § 1. Pracą Krajowego Biura Wyborczego kieruje Szef Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest kierownikiem urzędu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1511).

§ 3. Jednostkami organizacyjnymi Krajowego Biura Wyborczego są:

- 1) zespoły;
- 2) delegatury.

§ 4. Organizację Krajowego Biura Wyborczego oraz zakres działania i właściwość terytorialną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Szefa Krajowego Biura Wyborczego. Statut Krajowego Biura Wyborczego ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

§ 5. Szef i pracownicy Krajowego Biura Wyborczego nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności politycznej. Szefem Krajowego Biura Wyborczego nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

§ 6. Szef Krajowego Biura Wyborczego na podstawie statutu określi, w drodze zarządzenia, szczegółową organizację wewnętrzną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego oraz ich właściwość rzeczową.

Art. 189. § 1. Krajowe Biuro Wyborcze współdziała z właściwymi organami administracji rządowej oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu realizacji zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów.

§ 2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Szefa Krajowego Biura Wyborczego, określi, w drodze rozporządzenia, zasady współdziałania terenowych organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym w zakresie, o którym mowa w § 1, biorąc pod uwagę potrzeby zapewnienia sprawnej organizacji wyborów i referendów.

§ 3. Zasady współdziałania organów jednostek samorządu terytorialnego z Krajowym Biurem Wyborczym określają przepisy art. 156 § 1, 2 i 4.

Art. 190. § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest organem wykonawczym Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany przez Państwową Komisję Wyborczą spośród trzech kandydatów przedstawionych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, we wniosku złożonym po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu, Szefa Kancelarii Senatu oraz Szefa Kancelarii Prezydenta.

§ 2a. W przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów, o których mowa w § 2, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazuje nowych kandydatów w liczbie dwóch w trybie określonym w § 2.

§ 2b. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany na okres 7 lat.

§ 2c. Przed upływem okresu, o którym mowa w § 2b, Szef Krajowego Biura Wyborczego może zostać odwołany przez Państwową Komisję Wyborczą w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych.

§ 3. Do Szefa Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy dotyczące osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Wynagrodzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego odpowiada wysokości wynagrodzenia sekretarza stanu.

Art. 191. § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego dysponuje wyodrębnionymi w budżecie państwa w części dotyczącej Krajowego Biura Wyborczego środkami finansowymi.

§ 2. Ze środków finansowych, o których mowa w § 1, są pokrywane wydatki związane z bieżącą działalnością Państwowej Komisji Wyborczej i innych stałych organów wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego, a także dotacje na stałe zadania związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów, zlecone jednostkom samorządu terytorialnego.

§ 3. Szef Krajowego Biura Wyborczego dysponuje, w zakresie określonym ustawami, środkami finansowymi rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonej na wydatki związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów.

§ 4. Dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego na wykonywanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów przekazywane są tym jednostkom przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego lub działających z jego upoważnienia dyrektorów jednostek organizacyjnych Biura.

Rozdział 9

Urzędnicy wyborczy

Art. 191a. § 1. W każdej gminie działają urzędnicy wyborczy powoływani przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Urzędnicy wyborczy tworzą Korpus Urzędników Wyborczych.

Art. 191b. § 1. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba kandydująca w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla obszaru działania urzędnika wyborczego, komisarz wyborczy, pełnomocnik wyborczy, pełnomocnik finansowy, mąż zaufania lub członek komisji wyborczej. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba zatrudniona w urzędzie gminy, gminnej jednostce organizacyjnej lub osobie prawnej, w gminie, w której miałyby wykonywać swoją funkcję.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Urzędnik wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 4. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Art. 191c. § 1. Urzędników wyborczych powołuje się dla obszaru danej gminy w liczbie niezbędnej do zapewnienia prawidłowego i sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, na okres 6 lat,

spośród posiadających wykształcenie wyższe:

- 1) pracowników urzędów obsługujących: organy administracji rządowej, samorządowej lub jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych;
- 2) innych osób mających co najmniej 5-letni staż pracy w urzędach lub jednostkach, o których mowa w pkt 1.

§ 2. Urzędnicy wyborczy wykonują zadania od dnia zarządzenia właściwych wyborów do dnia rozstrzygnięcia protestów wyborczych oraz w innych sytuacjach, gdy jest to konieczne.

§ 3. Wykaz urzędników wyborczych działających na obszarze danej gminy podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały liczbę, tryb i warunki powoływania urzędników wyborczych biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia prawidłowego i sprawnego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

Art. 191ca. W przypadku zagrożenia wykonania zadań, o których mowa w art. 191e § 1, Szef Krajowego Biura Wyborczego może powierzyć, nie dłużej niż na czas danych wyborów, wykonywanie funkcji urzędnika wyborczego osobie niespełniającej wymogów określonych w art. 191b § 1 zdanie drugie.

Art. 191d. § 1. Funkcja urzędnika wyborczego wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla jego obszaru działania bądź objęcia funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, męża zaufania;
- 4) o którym mowa w art. 191b § 1 zdanie drugie, § 3 i 4;
- 5) odwołania.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego odwołuje urzędników wyborczych przed upływem kadencji w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków.

Art. 191e. § 1. Do zadań urzędników wyborczych należy zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, w szczególności:

- 1) przygotowanie i nadzór pod kierownictwem komisarza wyborczego nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych;
- 2) tworzenie i aktualizowanie systemu szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych;
- 3) organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych;
- 4) dostarczenie kart do głosowania właściwym komisjom wyborczym;
- 5) sprawowanie nadzoru nad zapewnieniem warunków pracy obwodowych komisji wyborczych, w szczególności w zakresie wymogów określonych w art. 41a § 1;
- 6) wykonywanie innych czynności zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą, komisarza wyborczego.

§ 2. W celu realizacji zadań, o których mowa w § 1, urzędnicy wyborczy współdziałają z organami

wyborczymi, o których mowa w art. 152, oraz innymi podmiotami.

§ 3. Pracodawca obowiązany jest zwolnić urzędnika wyborczego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wykonywania zadań, o których mowa w § 1. Urzędnikom wyborczym za realizację zadań, o których mowa w § 1, przysługuje wynagrodzenie proporcjonalne do czasu ich realizacji, przy założeniu że wysokość wynagrodzenia za miesiąc pracy ustalana jest na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożnika 2,5.

§ 4. Do urzędników wyborczych stosuje się odpowiednio przepisy art. 154 § 6.

Art. 191f. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały szczegółowy zakres zadań, o których mowa w art. 191e § 1, sposób ich realizacji oraz zasady wynagradzania za ich realizację, a także zasady zwolnienia od pracy zawodowej na czas wykonywania obowiązków urzędnika wyborczego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego i prawidłowego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

Art. 191g. W celu zapewnienia obsługi, o której mowa w art. 187 § 1, oraz warunków pracy umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych, Szef Krajowego Biura Wyborczego może zawrzeć z właściwym miejscowo wójtem porozumienie, określające w szczególności warunki organizacyjno-administracyjne, techniczne oraz zasady pokrywania kosztów z tym związanych. Do zapewnienia przez wójta obsługi i warunków pracy umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych przepis art. 156 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 191h. Urzędnicy wyborczy mają obowiązek doskonalenia zawodowego poprzez uczestnictwo w szkoleniach dotyczących organizacji wyborów oraz prawa wyborczego. Szczegółowy zakres przedmiotowy oraz częstotliwość szkoleń określi dla urzędników wyborczych – właściwy miejscowo komisarz wyborczy. W przypadku istotnej zmiany przepisów prawa mającej wpływ na organizację i przebieg wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządzi powszechny obowiązek szkoleń, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

DZIAŁ III

Wybory do Sejmu

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 192. Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 193. § 1. Do Sejmu wybiera się 460 posłów z list kandydatów na posłów w wielomandatowych okręgach wyborczych.

§ 2. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i do Senatu.

Art. 194. § 1. Wybory do Sejmu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej, w drodze postanowienia, nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu, wyznaczając wybory na dzień wolny

od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

§ 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy).

Art. 195. § 1. W razie skrócenia kadencji Sejmu na mocy jego uchwały lub na mocy postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Prezydent zarządza wybory, wyznaczając ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia wejścia w życie uchwały Sejmu o skróceniu swojej kadencji lub od dnia ogłoszenia postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej o skróceniu kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia jego podpisania. Przepis art. 194 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wybory, o których mowa w § 1, przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych w kodeksie, z tym że:

- 1) ustalone w kodeksie następujące terminy wykonania czynności wyborczych ulegają skróceniu:
  - a) w art. 13 § 2 oraz art. 170 § 2 – do 38 dnia przed dniem wyborów,
  - b) w art. 170 § 3, art. 204 § 2, 4 i 6 – do 34 dnia przed dniem wyborów,
  - c) w art. 202 § 3 – do 40 dnia przed dniem wyborów,
  - d) w art. 210 § 3 oraz art. 211 § 1 – do 25 dnia przed dniem wyborów;
- 2) (uchylony);
- 3) losowania jednolitych numerów dla list komitetów wyborczych, o których mowa w art. 219 § 1 i art. 220 § 1, przeprowadza się jedynie dla list komitetów wyborczych, które w poprzednich wyborach nie zarejestrowały list kandydatów. Komitety, które uczestniczyły w poprzednich wyborach i w obecnych zarejestrowały swoje listy, zachowują numery wówczas im przyznane.

Art. 196. § 1. W podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

§ 2. Listy kandydatów na posłów koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się w podziale mandatów w okręgach wyborczych, jeżeli ich listy otrzymały co najmniej 8% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Art. 197. § 1. Komitety wyborcze utworzone przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą korzystać ze zwolnienia list tych komitetów z warunku, o którym mowa w art. 196 § 1, jeżeli złożą Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie w tej sprawie najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów. Wraz z oświadczeniem, o którym mowa w zdaniu pierwszym, komitet jest obowiązany

przedłożyć dokument właściwego organu statutowego organizacji mniejszości narodowej potwierdzający utworzenie komitetu przez wyborców będących członkami tej organizacji.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdza niezwłocznie otrzymanie oświadczenia, o którym mowa w § 1. Potwierdzenie oświadczenia jest wiążące.

Art. 198. Jeżeli warunku określonego w art. 196 § 1 lub 2 nie spełnią listy kandydatów na posłów żadnego komitetu wyborczego bądź któryś z wymienionych warunków spełniony zostanie przez listy kandydatów tylko jednego komitetu wyborczego, w podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się listy kandydatów komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 3% ważnie oddanych głosów w skali kraju. Listy koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się, jeżeli otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Art. 199. § 1. W wyborach do Sejmu komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami, ustalonymi w następujący sposób:

- 1) wysokość limitu wyznaczona jest kwotą 1 złoty 17 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania;
- 2) limit wydatków dla danego komitetu oblicza się według wzoru:

$$L = (w \times k \times m)/460,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

L – limit wydatków,

w – łączną liczbę wyborców w kraju ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodach głosowania,

k – kwotę przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania, o której mowa w pkt 1,

m – łączną liczbę posłów wybieranych we wszystkich okręgach wyborczych, w których komitet zarejestrował listy kandydatów.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia zarządzenia wyborów do Sejmu, ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej łączną liczbę wyborców w kraju ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodach głosowania według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do Sejmu.

Art. 200. § 1. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwotę, o której mowa w art. 199 § 1 pkt 1, w przypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5%, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.

§ 2. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w § 1, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

Rozdział 2

Okręgi wyborcze

Art. 201. § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu tworzy się wielomandatowe okręgi wyborcze, zwane dalej „okręgami wyborczymi”.

§ 2. W okręgu wyborczym wybiera się co najmniej 7 posłów.

§ 3. Okręg wyborczy obejmuje obszar województwa lub jego część. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic wchodzących w jego skład powiatów i miast na prawach powiatu.

Art. 202. § 1. Ustalenia liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz podziału województw na okręgi wyborcze dokonuje się według jednolitej normy przedstawicielstwa, obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez ogólną liczbę posłów wybieranych w okręgach wyborczych, z uwzględnieniem przepisów art. 201 i następujących zasad:

- 1) ułamki liczby mandatów posłów wybieranych w okręgach wyborczych równe lub większe od 1/2, jakie wynikną z zastosowania jednolitej normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej;
- 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba posłów wybieranych w okręgach wyborczych przewyższa liczbę wynikającą z przepisu art. 193, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa obliczona dla okręgu wyborczego jest najmniejsza. W przypadku gdy liczba posłów jest mniejsza od wynikającej z przepisu art. 193, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa obliczona dla okręgu wyborczego jest największa.

§ 2. Podział na okręgi wyborcze, ich numery i granice oraz liczbę posłów wybieranych w każdym okręgu, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 1 do kodeksu.

§ 3. Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

§ 4. Informację o numerach i granicach okręgów wyborczych wprowadza do Centralnego Rejestru Wyborców dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby okręgowej komisji wyborczej.

Art. 203. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Sejmowi wnioski w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych i liczby posłów w nich wybieranych, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian w zasadniczym podziale terytorialnym państwa lub ze zmiany liczby mieszkańców w okręgu wyborczym lub w kraju.

§ 2. Dokonywanie zmian granic powiatów pociągających za sobą zmiany granic okręgów wyborczych jest niedopuszczalne w okresie 12 miesięcy poprzedzających upływ kadencji Sejmu, jak i w okresie od zarządzenia wyborów w razie skrócenia kadencji Sejmu aż do dnia stwierdzenia ważności wyborów.

§ 3. Sejm dokonuje, z zastrzeżeniem § 5, zmian w podziale na okręgi wyborcze z przyczyn, o których mowa w § 1, nie później niż na 3 miesiące przed dniem, w którym upływa termin zarządzenia wyborów do Sejmu.

§ 4. Ustalenie liczby mieszkańców, o której mowa w § 1, następuje na podstawie danych według stanu na koniec trzeciego kwartału roku poprzedzającego rok, w którym upływa kadencja Sejmu.

§ 5. W razie skrócenia kadencji Sejmu zmian w podziale na okręgi wyborcze nie dokonuje się.

Rozdział 3

Zgłaszanie kandydatów na posłów

Art. 204. § 1. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów przysługuje:

- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej;
- 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu;
- 3) komitetowi wyborczemu wyborców.

§ 2. Komitet wyborczy partii politycznej obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do 48 dnia przed dniem wyborów.

§ 3. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 2, załącza się:

- 1) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 2) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych;
- 3) wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący, który organ jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;
- 4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

§ 4. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do 48 dnia przed dniem wyborów. Pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą do 48 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego.

§ 5. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 4, załącza się:

- 1) umowę o zawiązaniu koalicji wyborczej, wraz z następującymi danymi: imionami, nazwiskami, adresami zamieszkania i numerami ewidencyjnymi PESEL osób wchodzących w skład komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 3) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych, partii politycznych tworzących koalicję wyborczą;
- 4) wyciągi ze statutów partii politycznych tworzących koalicję wyborczą wskazujące, który organ partii jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;

5) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

§ 6. Po zebraniu co najmniej 1000 podpisów obywateli mających prawo wybierania do Sejmu, popierających utworzenie komitetu wyborczego wyborców, pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu. Zawiadomienie może być dokonane do 48 dnia przed dniem wyborów.

§ 7. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 6, załącza się:

- 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 3) wykaz co najmniej 1000 obywateli, o których mowa w § 6, zawierający czytelnie wpisane ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania, numery ewidencyjne PESEL oraz daty udzielenia poparcia, a także własnoręcznie złożone podpisy obywateli;
- 4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

Art. 205. § 1. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 2 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie przyjmuje zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 206. Na wniosek komitetu wyborczego odpowiednie organy mają obowiązek wydać potwierdzenie nadania numeru NIP oraz decyzję o nadaniu numeru REGON, najpóźniej do końca drugiego dnia roboczego następującego po dniu zgłoszenia wniosku o nadanie numeru.

Art. 207. Państwowa Komisja Wyborcza informację o utworzonych komitetach wyborczych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 208. § 1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym jedną listę kandydatów na posłów.

§ 2. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów.

§ 3. Partie polityczne, które wchodzi w skład koalicji wyborczej, nie mogą zgłaszać list kandydatów samodzielnie.

Art. 209. § 1. Wyborca może udzielić pisemnego poparcia więcej niż jednej liście kandydatów. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.

§ 2. Wyborca udzielający poparcia liście kandydatów składa podpis obok czytelnie wpisanego swojego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL oraz daty udzielenia poparcia.

§ 3. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, oraz adnotację:

„Udzielam poparcia liście kandydatów na posłów zgłaszanej przez ..... (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym ..... (numer okręgu) w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na ..... (dzień, miesiąc, rok).”.

Art. 210. § 1. Lista kandydatów powinna być poparta, w sposób, o którym mowa w art. 209 § 2 i 3, podpisami co najmniej 5000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym.

§ 2. Komitet wyborczy, który z zachowaniem wymogów określonych w § 1, zgłosił listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych, uprawniony jest do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców. Zgłoszenia list kandydatów przez komitety wyborcze bez zachowania wymogu, o którym mowa w § 1 uznaje się za skuteczne, jeżeli listy kandydatów zgłoszone z zachowaniem wymogów określonych w § 1 zostaną zarejestrowane co najmniej w połowie okręgów wyborczych.

§ 3. Okręgowe komisje wyborcze informują niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą o zarejestrowanych listach kandydatów. Państwowa Komisja Wyborcza informuje niezwłocznie okręgowe komisje wyborcze o komitetach wyborczych, które zarejestrowały listy co najmniej w połowie okręgów wyborczych.

Art. 211. § 1. Listę kandydatów zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej najpóźniej do godziny 16⁰⁰ w 39 dniu przed dniem wyborów.

§ 2. Liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż liczba posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym i większa niż dwukrotność liczby posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym.

§ 3. Na liście kandydatów:

- 1) liczba kandydatów – kobiet nie może być mniejsza niż 35% liczby wszystkich kandydatów na liście;
- 2) liczba kandydatów – mężczyzn nie może być mniejsza niż 35% liczby wszystkich kandydatów na liście.

§ 4. Zgłoszenia listy kandydatów dokonuje osobiście, na piśmie, pełnomocnik wyborczy lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej „osobą zgłaszającą listę”. W razie zgłoszenia listy przez upoważnioną przez pełnomocnika osobę do zgłoszenia dołącza się dokument stwierdzający udzielenie upoważnienia, ze wskazaniem zakresu udzielonego upoważnienia, oraz dane upoważnionej przez pełnomocnika osoby: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL.

Art. 212. § 1. Zgłoszenie listy kandydatów powinno zawierać nazwisko, imię (imiona), zawód i miejsce zamieszkania każdego z kandydatów. Nazwiska kandydatów umieszcza się na liście w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.

§ 2. Kandydata oznacza się nazwą lub skrótem nazwy tej partii politycznej, której jest członkiem (nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje).

§ 3. Osoba zgłaszająca listę może wnosić o oznaczenie kandydata, który nie należy do żadnej partii politycznej, tylko jedną nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej danego kandydata; przepis § 2 stosuje się odpowiednio. Fakt poparcia kandydata powinien być potwierdzony pisemnie przez właściwy statutowy organ partii. Wniosek wraz z potwierdzeniem składa się ze zgłoszeniem listy.

§ 4. W zgłoszeniu osoba zgłaszająca listę wskazuje sposób oznaczenia listy na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania. Oznaczeniem może być nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 86 § 3 pkt 1, art. 87 § 6 pkt 1 i art. 89 § 5 pkt 1. Oznaczenie może składać się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.

§ 5. Do zgłoszenia każdej listy należy dołączyć:

- 1) oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających listę wraz z wykazem podpisów wyborców popierających listę bądź oświadczenie o skorzystaniu z uprawnienia, o którym mowa w art. 210 § 2;
- 2) pisemną zgodę kandydata na kandydowanie z danej listy kandydatów. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej; zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem;
- 3) w stosunku do każdego kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy;
- 4) pisemne oświadczenie kandydata o posiadaniu prawa wybieralności.

§ 6. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnianie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście bądź też zmiana oznaczenia, o którym mowa w § 3, są niedopuszczalne.

Art. 213. § 1. Okręgowa komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie listy kandydatów, bada, w obecności osoby zgłaszającej listę, czy spełnia ono wymogi, o których mowa w art. 211 § 2 i 3 oraz art. 212, i wydaje osobie zgłaszającej listę pisemne potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia. Wzór potwierdzenia określi Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 2. Arkusze wykazu podpisów komisja numeruje i opatruje każdy arkusz swoją pieczęcią.

§ 3. Po sprawdzeniu prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów przyjęte arkusze wykazu podpisów komisja przechowuje w zabezpieczonych pakietach. Udostępnienie i rozpieczętowanie pakietów może nastąpić wyłącznie na potrzeby Państwowej Komisji Wyborczej lub postępowania przed sądami i organami prokuratury, w obecności członka okręgowej komisji wyborczej; o terminie czynności zawiadamia się niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.

Art. 214. Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia listy kandydatów występuje do Ministra Sprawiedliwości z zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydatach z tej listy.

Art. 215. § 1. Okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę kandydatów zgłoszoną zgodnie z przepisami kodeksu, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej wraz z oświadczeniami kandydatów na posłów lub informacjami, o których mowa w art. 212 § 5 pkt 3.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje niezwłocznie oświadczenia lub informacje, o których mowa w art. 212 § 5 pkt 3, do Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

§ 3. Jeżeli zgłoszenie ma wady inne niż brak wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów wyborców, komisja wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów listę, z zastrzeżeniem przepisu art. 211 § 2, rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową.

§ 4. Okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata, jeżeli kandydat nie posiada prawa wybieralności; przepis § 3 zdanie trzecie stosuje się.

§ 5. Jeżeli wada zgłoszenia polega na niespełnieniu wymogu, o którym mowa w art. 211 § 3, komisja wzywa osobę zgłaszającą listę do jej usunięcia w terminie 3 dni; przepisu art. 212 § 6 nie stosuje się. W przypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji listy w całości.

Art. 216. § 1. Jeżeli liczba prawidłowo złożonych podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy kandydatów jest mniejsza niż wymagana w kodeksie, okręgowa komisja wyborcza wzywa osobę zgłaszającą listę do uzupełnienia wykazu podpisów, o ile nie upłynął termin, o którym mowa w art. 211 § 1. Uzupełnienie jest możliwe do upływu terminu, o którym mowa w art. 211 § 1.

§ 2. Jeżeli uzupełnienia nie dokonano w terminie, o którym mowa w art. 211 § 1, lub termin ten upłynął, okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji listy kandydatów.

Art. 217. § 1. W razie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź wiarygodności podpisów okręgowa komisja wyborcza dokonuje w terminie 3 dni sprawdzenia danych w oparciu o dane zawarte w Centralnym Rejestrze Wyborców lub sprawdzenia wiarygodności podpisów w oparciu o dostępne urzędowo dokumenty, a w miarę potrzeby występuje o wyjaśnienia wyborców. O wszczęciu postępowania wyjaśniającego zawiadamia się niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.

§ 2. Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania ustalone zostanie, iż zgłoszona lista nie uzyskała poparcia wymaganej w kodeksie liczby podpisów wyborców, okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji listy kandydatów.

Art. 218. § 1. Postanowienie okręgowej komisji wyborczej, o którym mowa w art. 215 § 3 - 5, art. 216 § 2 i art. 217 § 2, wraz z uzasadnieniem, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości oraz doręcza się osobie zgłaszającej listę.

§ 2. Od postanowień, o których mowa w § 1, osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości postanowienia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpoznaje sprawę i wydaje postanowienie, podając je niezwłocznie do publicznej wiadomości oraz doręczając je wnoszącemu odwołanie oraz okręgowej komisji wyborczej.

§ 3. Na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego w terminie 2 dni od daty podania tego postanowienia do publicznej wiadomości. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 2 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się osobie zgłaszającej listę, Państwowej Komisji Wyborczej oraz okręgowej komisji wyborczej.

§ 4. Jeżeli Państwowa Komisja Wyborcza lub Sąd Najwyższy uzna odpowiednio odwołanie lub skargę za zasadne, okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje listę kandydatów w zakresie wskazanym w postanowieniu Państwowej Komisji Wyborczej lub orzeczeniu Sądu Najwyższego.

Art. 219. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów rejestracji list kandydatów przyznaje w drodze losowania, najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów, jednolity numer dla list tego samego komitetu wyborczego, zarejestrowanych w więcej niż w jednym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników wyborczych; nieobecność pełnomocnika wyborczego nie wstrzymuje losowania.

§ 2. W pierwszej kolejności losowane są numery dla list tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały swoje listy we wszystkich okręgach wyborczych. W dalszej kolejności losowane są numery dla list pozostałych komitetów wyborczych.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza zawiadamia niezwłocznie okręgowe komisje wyborcze oraz pełnomocników wyborczych o wylosowanych numerach list kandydatów.

Art. 220. § 1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 219 § 3, okręgowa komisja wyborcza, uwzględniając kolejność numerów list kandydatów ustaloną w trybie art. 219, najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów przeprowadza losowanie numerów dla list komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy wyłącznie w danym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się osoby zgłaszające listy; nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania.

§ 2. Okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie osoby zgłaszające listy i Państwową Komisję Wyborczą o wylosowanych numerach list kandydatów, o których mowa w § 1.

Art. 221. § 1. Okręgowa komisja wyborcza sporządza obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów, zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list, w tym treść oświadczenia, o którym mowa w art. 7

ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, w zakresie określonym w art. 13 tej ustawy.

§ 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, przesyła się dyrektorowi właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze okręgu wyborczego najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 222. § 1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy kandydatów nazwisko kandydata na posła, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie.

§ 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z zarejestrowanej listy kandydatów nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że na liście tej pozostaje mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą listę o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 210 § 1 nie stosuje się.

§ 3. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub lista nie została uzupełniona z uwzględnieniem terminu, o którym mowa w § 2, a na liście pozostaje mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym, komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od postanowienia wydanego w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.

§ 4. W razie rozwiązania komitetu wyborczego w trybie, o którym mowa w art. 101 § 1 i 3, okręgowa komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy tego komitetu. Przepis § 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 5. O skreśleniu kandydata i postanowieniach, o których mowa w § 2–4, okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie osobę zgłaszającą listę i Państwową Komisję Wyborczą oraz wyborców, w formie obwieszczenia.

Rozdział 4

Karty do głosowania

Art. 223. Okręgowa komisja wyborcza po zarejestrowaniu list kandydatów zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 224. Na karcie do głosowania umieszcza się oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego wraz z symbolem graficznym komitetu wyborczego, w kolejności wzrastającej numerów list. Pod oznaczeniem każdej listy podaje się nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście.

Art. 225. § 1. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania okręgowa komisja wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art. 222 § 1, nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informację o skreśleniu oraz o warunkach

decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie podaje się do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakatowanie w lokalach wyborczych w dniu głosowania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli komisja unieważni rejestrację listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w art. 222 § 3 lub 4.

Art. 226. Sposób sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą ustala Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej oraz ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

Rozdział 5

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 227. § 1. Wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając na karcie do głosowania znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.

§ 2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list kandydatów albo nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem § 4.

§ 3. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata umieszczonego na liście kandydatów, której rejestracja została unieważniona.

§ 4. Jeżeli na karcie do głosowania znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy kandydatów, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone, to głos taki uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

§ 5. Jeżeli na karcie do głosowania znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z tej samej listy kandydatów, to głos taki uważa się za głos ważnie oddany na wskazaną listę kandydatów z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu kandydatowi na posła, którego nazwisko na tej liście umieszczone jest w pierwszej kolejności.

Rozdział 6

Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym

Art. 228. § 1. Ustalając wyniki głosowania w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza oblicza liczbę:

- 1) wyborców uprawnionych do głosowania;
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) kart wyjętych z urny, w tym:
  - a) kart nieważnych,
  - b) kart ważnych;

- 5) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
- 6) głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów;
- 7) głosów ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów;
- 8) głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tych list.

§ 2. Liczby, o których mowa w § 1, wymienia się w protokole głosowania w obwodzie.

Art. 229. Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 69 § 3 i 3a, art. 71, art. 73 i art. 228 stosuje się odpowiednio.

Art. 230. § 1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów, o których mowa w art. 78 § 1, ustala wyniki głosowania na poszczególne listy kandydatów i sporządza w dwóch egzemplarzach protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym.

§ 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 39 § 6, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.

§ 3. W protokole wymienia się sumy liczb, o których mowa w art. 228 § 1.

§ 4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

§ 6. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych i głosów ważnych oddanych na każdą listę kandydatów oraz liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z tych list do Państwowej Komisji Wyborczej, w sposób przez nią ustalony, za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych.

§ 7. Protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym.

§ 8. Wzór protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 9. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w § 7, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.

§ 10. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników.

Art. 231. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych z protokołów wyników głosowania w okręgu wyborczym, otrzymanych za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych, uwzględniając przepis art. 197 § 1, ustala wstępnie liczbę głosów ważnych oraz głosów ważnych oddanych na listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju i listy, które spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych. Informację o tym podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 2. Po otrzymaniu protokołów wyników głosowania w okręgach wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza protokolarnie ustala zbiorcze wyniki głosowania na listy kandydatów w skali kraju i stwierdza, uwzględniając przepis art. 197 § 1, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, oraz zawiadamia o tym pisemnie okręgowe komisje wyborcze. Informację o tym podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 232. § 1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 231 § 2, okręgowa komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów w sposób następujący:

- 1) liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z tych list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez: 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielania między te listy w okręgu;
- 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

§ 2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielania, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

Art. 233. § 1. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności otrzymanej liczby głosów.

§ 2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu z danej listy, o pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz pełnomocników wyborczych; nieobecność pełnomocnika wyborczego nie wstrzymuje losowania. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole wyników wyborów.

§ 3. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w § 2, określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 234. § 1. Po ustaleniu wyników wyborów w okręgu wyborczym okręgowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyborów posłów odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.

§ 2. W protokole wymienia się liczbę posłów wybieranych w okręgu, wykaz list kandydatów zarejestrowanych w tym okręgu, wykaz list, które uczestniczą w podziale mandatów w okręgu, sumy liczb,

o których mowa w art. 228 § 1, liczbę mandatów przypadających każdej liście kandydatów oraz nazwiska i imiona wybranych posłów z każdej listy kandydatów.

§ 3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 4. Przy ustalaniu wyników wyborów i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.

§ 5. Wzór protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 235. Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 234 § 2.

Art. 236. § 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje dane z protokołu wyborów w okręgu wyborczym do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych.

§ 2. Protokół, o którym mowa w art. 230 § 1, przewodniczący komisji przekazuje niezwłocznie w zabezpieczonej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym.

§ 3. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

Art. 237. § 1. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 234 § 1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów posłów w okręgach wyborczych.

§ 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ich ustalenie. Przepisy art. 232–236 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 7

Ogłaszanie wyników wyborów do Sejmu

Art. 238. Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia oraz podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów do Sejmu. W obwieszczeniu zamieszcza się podstawowe informacje zawarte w protokołach wyborów posłów w okręgach wyborczych.

Art. 239. Państwowa Komisja Wyborcza wręcza posłom zaświadczenia o wyborze.

Art. 240. Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów nie później niż 14 dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 238.

Rozdział 8

Ważność wyborów

Art. 241. § 1. Protest przeciwko ważności wyborów do Sejmu wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Nadanie w tym terminie protestu w polskiej placówce pocztowej operatora

wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.

§ 2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w § 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.

§ 3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 242. § 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w formie postanowienia, opinię w sprawie protestu.

§ 2. Opinia, o której mowa w § 1, powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie potwierdzenia zasadności zarzutów – ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów kodeksu miało wpływ na wynik wyborów.

§ 3. Uczestnikami postępowania są: wnoszący protest, przewodniczący właściwej komisji wyborczej albo jego zastępca i Prokurator Generalny.

Art. 243. § 1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną lub niespełniającą warunków określonych w art. 241. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia protestu.

§ 2. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w kodeksie przewiduje się możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia o tym Prokuratora Generalnego.

Art. 244. § 1. Sąd Najwyższy, na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów, rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła, przeciwko któremu wniesiono protest. W postępowaniu stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2018 r. poz. 5, z późn. zm.).

§ 1a. W sprawach, o których mowa w § 1, Sąd Najwyższy orzeka w składzie całej właściwej izby.

§ 2. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w § 1, Sąd Najwyższy podejmuje, w formie uchwały, nie później niż w 90 dniu po dniu wyborów, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Sąd Najwyższy, podejmując uchwałę o nieważności wyborów lub nieważności wyboru posła, stwierdza wygaśnięcie mandatów w zakresie unieważnienia oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów

ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

§ 4. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej oraz Marszałkowi Sejmu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 5. Uchwałę Sądu Najwyższego ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 6. Wygaśnięcie mandatów, o których mowa w § 3, następuje w dniu ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego.

Art. 245. § 1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów w okręgu lub o nieważności wyboru posła wybory ponowne lub wskazane czynności wyborcze przeprowadza się wyłącznie na terytorium kraju, na zasadach i w trybie przewidzianych w kodeksie.

§ 2. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o wyborach ponownych lub podjęciu wskazanych czynności wyborczych podaje się do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w art. 244 § 3. Przepisy art. 195 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Wyniki wyborów ponownych lub wyniki przeprowadzonych czynności wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza podaje w obwieszczeniu. W obwieszczeniu wymienia się ponadto osoby, które w wyniku wyborów ponownych lub przeprowadzonych czynności wyborczych utraciły mandat, ze wskazaniem numeru okręgu wyborczego, a w przypadku wygaśnięcia mandatu posła – także numer i nazwę listy kandydatów.

§ 4. Obwieszczenie, o którym mowa w § 3, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przesyła się niezwłocznie Marszałkowi Sejmu.

Art. 246. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów i jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadza się wybory ponowne, w zakresie unieważnienia, na zasadach i w trybie przewidzianych w kodeksie. Przepis art. 245 § 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 9

Wygaśnięcie mandatu posła i uzupełnienie składu Sejmu

Art. 247. § 1. Wygaśnięcie mandatu posła następuje w przypadku:

- 1) śmierci posła;
- 2) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów;
- 3) pozbawienia mandatu prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- 4) zrzeczenia się mandatu;
- 5) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem posła, z zastrzeżeniem przepisu § 3;
- 5a) objęcia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej;

- 6) powołania w toku kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła;
- 7) wyboru w toku kadencji na posła do Parlamentu Europejskiego.

§ 2. Odmowa złożenia ślubowania poselskiego oznacza zrzeczenie się mandatu.

§ 3. Wygaśnięcie mandatu posła zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub funkcję, o których mowa w § 1 pkt 5, następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Sejmu, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji, z zastrzeżeniem art. 383 § 2a i art. 492 § 2a.

§ 3a. Wygaśnięcie mandatu posła wskutek objęcia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej następuje z chwilą złożenia wobec Zgromadzenia Narodowego przysięgi, o której mowa w art. 130 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do posła, który od dnia wyborów do dnia rozpoczęcia kadencji Sejmu objął stanowisko lub funkcję, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem posła oraz w odniesieniu do posła, który uzyskał mandat w toku kadencji Sejmu.

§ 5. Wygaśnięcie mandatu posła powołanego lub wybranego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, o których mowa w § 1 pkt 6 i 7, następuje z dniem powołania lub wybrania.

Art. 248. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Sejmu, przekazuje niezwłocznie Ministrowi Sprawiedliwości dane posłów zawierające imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL.

§ 2. Minister Sprawiedliwości na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym przekazuje Marszałkowi Sejmu w terminie 14 dni od dnia otrzymania danych, o których mowa w § 1:

- 1) informację o posłach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe oraz o posłach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu albo
- 2) informację, o tym, że żaden z posłów nie został skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe ani nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

§ 3. Jeżeli po przekazaniu informacji, o której mowa w § 2, Minister Sprawiedliwości uzyska z Krajowego Rejestru Karnego informację o posłach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe lub o posłach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, niezwłocznie przekazuje ją Marszałkowi Sejmu.

Art. 249. § 1. Wygaśnięcie mandatu posła niezwłocznie stwierdza Marszałek Sejmu w drodze postanowienia.

§ 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, z zastrzeżeniem art. 250.

§ 3. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, z zastrzeżeniem art. 250.

Art. 250. § 1. Postanowienie Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu posła z przyczyn określonych w art. 247 § 1 pkt 2–7 wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie posłowi. Od postanowienia posłowi przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje odwołanie, o którym mowa w § 1, i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się posłowi, który wniósł odwołanie, Marszałkowi Sejmu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania przepisy art. 249 § 2 i 3 stosuje się.

Art. 251. § 1. Marszałek Sejmu zawiadamia, na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej, kolejnego kandydata z tej samej listy kandydatów, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów, o przysługującym mu pierwszeństwie do mandatu, w przypadku:

- 1) śmierci posła;
- 2) upływu terminu do wniesienia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu;
- 3) nieuwzględnienia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu przez Sąd Najwyższy.

§ 2. Jeżeli pierwszeństwo do mandatu przysługuje więcej niż jednemu kandydatowi stosuje się odpowiednio art. 233.

§ 3. Oświadczenie o przyjęciu mandatu powinno być złożone w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Niezłożenie oświadczenia w terminie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, oznacza zrzeczenie się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu.

§ 4. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie o zrzeczeniu się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu powinno być złożone Marszałkowi Sejmu w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w § 1.

§ 5. O obsadzeniu mandatu postanawia Marszałek Sejmu. Przepisy art. 249 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 6. Jeżeli obsadzenie mandatu posła w trybie określonym w § 1–3 byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów, którym mandat można przydzielić, Marszałek Sejmu, w drodze postanowienia, stwierdza, iż mandat ten do końca kadencji pozostaje nieobsadzony.

Rozdział 10

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 252. § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:

- 1) ogólnokrajowych – jeżeli zarejestrował swoje listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych;
- 2) regionalnych – jeżeli zarejestrował listę kandydatów co najmniej w jednym okręgu wyborczym.

§ 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:

- 1) w ogólnokrajowych programach – 15 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 3 godzin w TV Polonia, i 30 godzin w programach Polskiego Radia Spółki Akcyjnej i spółek radiofonii regionalnej, zwanych dalej „Polskim Radiem”, w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy;
- 2) w regionalnych programach – 10 godzin w Telewizji Polskiej i 15 godzin w Polskim Radiu.

§ 3. (uchylony)

Art. 253. § 1. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w art. 252 § 2 pkt 1, dzieli się równo pomiędzy uprawnione komitety wyborcze na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o komitetach wyborczych, które zarejestrowały swoje listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych.

§ 2. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w art. 252 § 2 pkt 2, dzieli się pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez nie list kandydatów, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych, właściwych dla obszaru objętego regionalnym programem, o zarejestrowanych listach kandydatów.

Art. 254. § 1. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, i programów regionalnych oraz programów radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności osób zgłaszających listy najpóźniej w 18 dniu przed dniem wyborów.

§ 2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o których mowa w art. 253, osobie zgłaszającej listę przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

(...)

DZIAŁ VI

Wybory do Parlamentu Europejskiego

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 328. Wybory do Parlamentu Europejskiego są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 329. § 1. W wyborach do Parlamentu Europejskiego wybiera się posłów w liczbie określonej w przepisach prawa Unii Europejskiej.

§ 2. Posłów do Parlamentu Europejskiego wybiera się na 5 lat.

Art. 330. Posłowie do Parlamentu Europejskiego są przedstawicielami narodów państw Unii Europejskiej; nie są związani żadnymi instrukcjami i nie mogą być odwołani.

Art. 331. § 1. Wybory posłów do Parlamentu Europejskiego odbywają się w okresie wyborczym ustalonym w przepisach prawa Unii Europejskiej.

§ 2. Wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej, w drodze postanowienia, nie później niż na 90 dni przed dniem wyborów, wyznaczając ich datę na dzień wolny od pracy przypadający w okresie wyborczym, o którym mowa w § 1.

Art. 332. § 1. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

§ 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy). W postanowieniu podaje się liczbę posłów do Parlamentu Europejskiego wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia, o którym mowa w § 1, podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia postanowienie, o którym mowa w § 1, wraz z informacją o okręgach wyborczych oraz siedzibach okręgowych komisji wyborczych.

Art. 333. Mandatu posła do Parlamentu Europejskiego nie można łączyć ze sprawowaniem stanowiska lub pełnieniem funkcji określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej.

Art. 334. § 1. Mandatu posła do Parlamentu Europejskiego nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła na Sejm albo senatora.

§ 2. Poseł do Parlamentu Europejskiego nie może być jednocześnie w Rzeczypospolitej Polskiej członkiem Rady Ministrów ani sekretarzem stanu oraz zajmować stanowiska lub pełnić funkcji, których, stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw, nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła na Sejm albo senatora.

Art. 335. W podziale mandatów uwzględnia się wyłącznie listy kandydatów tych komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju.

Art. 336. Do protestów wyborczych i postępowania w sprawie stwierdzenia ważności wyborów do Parlamentu Europejskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 241–246.

Art. 337. § 1. W wyborach do Parlamentu Europejskiego komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami, ustalonymi w następujący sposób:

- 1) wysokość limitu wyznaczona jest kwotą 85 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania;
- 2) limit wydatków dla danego komitetu oblicza się według wzoru:

$$L = w \times k,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

L – limit wydatków,

w – łączną liczbę wyborców w kraju ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodach głosowania położonych na obszarze okręgów wyborczych, w których komitet zarejestrował listy kandydatów,

k – kwotę przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania, o której mowa w pkt 1.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia zarządzenia wyborów, ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej łączne liczby wyborców w kraju ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodach głosowania położonych na obszarze poszczególnych okręgów wyborczych według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów.

§ 3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwotę, o której mowa w § 1 pkt 1, w przypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5%, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.

§ 4. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w § 3, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

Art. 338. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio przepisy działu III kodeksu.

Rozdział 2

Komisje wyborcze i okręgi wyborcze

Art. 339. § 1. Wybory do Parlamentu Europejskiego przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza;
- 2) okręgowe komisje wyborcze;

- 3) rejonowe komisje wyborcze;
- 4) obwodowe komisje wyborcze.

§ 2. Właściwość miejscową rejonowych komisji wyborczych, ich numery i siedziby w granicach danego okręgu wyborczego, określa Państwowa Komisja Wyborcza w drodze uchwały.

Art. 340. § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego tworzy się okręgi wyborcze, zwane dalej w niniejszym dziale „okręgami wyborczymi”.

§ 2. Okręg wyborczy obejmuje obszar jednego lub więcej województw albo część województwa. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic wchodzących w jego skład powiatów i miast na prawach powiatu.

§ 3. Podział na okręgi wyborcze, ich numery i granice, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 3 do kodeksu.

§ 4. Informację o numerach i granicach okręgów wyborczych wprowadza do Centralnego Rejestru Wyborców dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby okręgowej komisji wyborczej.

Rozdział 3

Zgłaszanie kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego

Art. 341. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego przysługuje:

- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej;
- 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu;
- 3) komitetowi wyborczemu wyborców.

Art. 342. Liczba kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego zgłaszanych na liście kandydatów nie może być mniejsza niż 5 i większa niż 10.

Art. 343. Lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 10 000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym. Przepisy art. 210 § 2 i 3 stosuje się.

Art. 344. § 1. W przypadku zgłoszenia kandydatury obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim kandydat do pisemnej zgody na kandydowanie jest obowiązany dołączyć:

- 1) oświadczenie stwierdzające, że nie kandyduje w wyborach do Parlamentu Europejskiego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 2) oświadczenie stwierdzające, że nie został pozbawiony, na mocy orzeczenia sądu lub decyzji administracyjnej podlegającej zaskarżeniu, prawa do kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia;
- 3) informację o ostatnim adresie zamieszkania w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia.

§ 2. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy kandydatów o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście bądź też zmiana oznaczenia kandydata, który nie należy do żadnej partii politycznej, nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej tego kandydata są niedopuszczalne.

Art. 344a. Organem właściwym do przyjmowania i przekazywania informacji niezbędnych do ustalania prawa wybieralności kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego, którzy kandydują w państwie członkowskim Unii Europejskiej innym niż państwo członkowskie ich pochodzenia jest minister właściwy do spraw informatyzacji.

Art. 344b. § 1. Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia listy kandydatów występuje do ministra właściwego do spraw informatyzacji z zapytaniem o udzielenie informacji w sprawie oświadczenia, o którym mowa w art. 344 § 1 pkt 2.

§ 2. Minister właściwy do spraw informatyzacji niezwłocznie występuje do państwa członkowskiego Unii Europejskiej pochodzenia kandydata, który złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 344 § 1 pkt 2, o potwierdzenie prawdziwości tego oświadczenia.

§ 3. Informację w sprawie oświadczenia, o którym mowa w art. 344 § 1 pkt 2, przekazaną przez państwo członkowskie Unii Europejskiej pochodzenia kandydata, który złożył to oświadczenie, minister właściwy do spraw informatyzacji niezwłocznie przekazuje okręgowej komisji wyborczej.

§ 4. Jeżeli z informacji, o której mowa w § 3, wynika, że kandydat złożył nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w art. 344 § 1 pkt 2, informację tę w odniesieniu do kandydatów, którzy zostali wybrani na posłów do Parlamentu Europejskiego, minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje Marszałkowi Sejmu.

Art. 344c. W przypadku otrzymania od państwa członkowskiego Unii Europejskiej zapytania w sprawie ustalenia prawa wybieralności kandydata będącego obywatelem polskim, minister właściwy do spraw informatyzacji niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania zapytania, przekazuje temu państwu informację w tym zakresie.

Art. 345. § 1. Okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę kandydatów, zgłoszoną zgodnie z przepisami kodeksu, sporządzając protokół rejestracji. Nieotrzymanie do czasu sporządzenia protokołu rejestracji informacji, o której mowa w art. 344b § 3, nie wstrzymuje rejestracji listy kandydatów. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów listę rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową, z tym że liczba kandydatów zgłoszonych na liście kandydatów nie może być mniejsza niż 5.

Art. 346. § 1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy kandydatów nazwisko kandydata na posła do Parlamentu Europejskiego, który zmarł, utracił prawo wybieralności, złożył komisji oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie lub złożył nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w art. 344 § 1 pkt 2.

§ 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z zarejestrowanej listy kandydatów nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że na liście tej pozostało mniej niż 5 kandydatów, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą

listę o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 13 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 210 nie stosuje się.

§ 3. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub lista nie została uzupełniona z uwzględnieniem terminu, o którym mowa w § 2, a na liście pozostało mniej niż 3 kandydatów, komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od postanowienia wydanego w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 4

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 347. § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:

- 1) ogólnokrajowych – jeżeli zarejestrował swoje listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych;
- 2) regionalnych – jeżeli zarejestrował listę kandydatów co najmniej w jednym okręgu wyborczym.

§ 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:

- 1) w ogólnokrajowych programach – 15 godzin w Telewizji Polskiej, w godzinach między 17⁰⁰ a 23⁰⁰, i 20 godzin w Polskim Radiu;
- 2) w regionalnych programach – 10 godzin w Telewizji Polskiej i 20 godzin w Polskim Radiu.

§ 3. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 1, dzieli się równo między uprawnione komitety wyborcze na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o komitetach wyborczych, które zarejestrowały swoje listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych.

§ 4. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2, dzieli się pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez nie list kandydatów, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych, właściwych dla obszaru objętego regionalnym programem, o zarejestrowanych listach kandydatów.

Art. 348. § 1. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, i programów regionalnych oraz programów radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności osób zgłaszających listy kandydatów najpóźniej w 18 dniu przed dniem wyborów.

§ 2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o których mowa w art. 347 § 3 i 4, osobie zgłaszającej listę kandydatów przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 5

Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów

Art. 349. § 1. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania w obwodzie nie może nastąpić przed zakończeniem głosowania w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości oraz przekazuje obwodowym komisjom wyborczym informację dotyczącą godziny, od której będzie można udostępnić wyborcom wyniki, o których mowa w § 1.

Art. 350. Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie rejonowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym właściwą okręgową komisję wyborczą. Przepisy art. 70 § 2 i 3 oraz art. 71–74 stosuje się.

Art. 351. § 1. Rejonowa komisja wyborcza na podstawie protokołów głosowania w obwodach ustala wyniki głosowania na obszarze swojej właściwości i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyników głosowania w rejonie.

§ 2. W protokole wymienia się sumy odpowiednich liczb zawartych w protokołach wyników głosowania w obwodzie.

§ 3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 4. (uchylony)

§ 5. Przewodniczący rejonowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie do właściwej okręgowej komisji wyborczej dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów i głosów ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów oraz głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 6. Protokół wyników głosowania w rejonie przewodniczący rejonowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie do okręgowej komisji wyborczej w trybie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Protokoły głosowania z obwodów głosowania oraz pozostałe dokumenty z wyborów przekazuje dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

§ 7. Wzór protokołu wyników głosowania w rejonie określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 352. § 1. Po otrzymaniu od przewodniczących rejonowych komisji wyborczych protokołów wyników głosowania w rejonie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania przez rejonowe komisje wyborcze.

§ 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania, o których mowa w § 1, okręgowa komisja wyborcza zarządza ponowne ustalenie przez rejonową komisję wyborczą tych wyników.

Art. 353. § 1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów wyników głosowania w rejonach ustala wyniki głosowania na poszczególne listy kandydatów i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym.

§ 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 39 § 6, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.

§ 3. W protokole wymienia się sumy odpowiednich liczb zawartych w protokołach wyników głosowania w rejonie.

§ 4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecni pełnomocnicy wyborczy lub osoby przez nich upoważnione, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.

§ 6. Protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

§ 7. Wzór protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 8. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w § 6, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.

§ 9. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników.

Art. 354. Po otrzymaniu protokołów wyników głosowania z wszystkich okręgów wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki głosowania w skali kraju i stwierdza, które listy kandydatów komitetów wyborczych spełniają warunek uprawniający do uczestniczenia w podziale mandatów, a następnie dokonuje podziału wszystkich mandatów między komitety wyborcze odpowiednio do łącznej liczby głosów ważnych oddanych na listy kandydatów danego komitetu wyborczego oraz przystępuje do ustalenia liczby mandatów przypadających dla poszczególnych list kandydatów każdego z komitetów wyborczych, które uzyskały mandaty, i przyznania tych mandatów konkretnym kandydatom.

Art. 355. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych z protokołów zawierających wyniki głosowania w okręgach wyborczych, sporządza zestawienie obejmujące liczbę głosów ważnych w skali kraju oraz głosów ważnych oddanych na listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych we wszystkich okręgach oraz ustala wykaz komitetów wyborczych, których listy kandydatów spełniają warunek, o którym mowa w art. 335.

Art. 356. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje podziału wszystkich mandatów pomiędzy uprawnione komitety wyborcze w sposób następujący:

- 1) liczbę głosów ważnych oddanych łącznie na listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych dzieli się kolejno przez: 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ilu posłów do Parlamentu Europejskiego jest wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) każdemu komitetowi wyborczemu przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada mu liczb kolejno największych.

§ 2. Jeżeli kilka komitetów wyborczych uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany sposób, a komitetów tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają komitety wyborcze w kolejności ogólnej liczby oddanych głosów na listy kandydatów tych komitetów. Gdyby na listy kandydatów dwu lub więcej komitetów wyborczych oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba okręgów wyborczych, w których na listy danego komitetu oddano większą liczbę głosów.

Art. 357. § 1. Po wykonaniu czynności określonych w art. 355 i art. 356 Państwowa Komisja Wyborcza sporządza protokół wyników głosowania w skali kraju oraz ogólnego podziału mandatów między komitety wyborcze.

§ 2. W protokole wymienia się liczby:

- 1) wyborców uprawnionych do głosowania;
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) kart wyjętych z urny, w tym:
  - a) kart nieważnych,
  - b) kart ważnych;
- 5) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
- 6) głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów;
- 7) głosów ważnych oddanych łącznie na listy kandydatów każdego komitetu wyborczego;
- 8) mandatów przypadających każdemu komitetowi wyborczemu uprawnionemu do uczestniczenia w podziale mandatów.

§ 3. W protokole wymienia się również komitety wyborcze, których listy kandydatów spełniają warunek, o którym mowa w art. 335, oraz komitety wyborcze, których listy kandydatów nie spełniają tego warunku. Do protokołu załącza się zestawienie, o którym mowa w art. 355.

Art. 358. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po ustaleniu, ile mandatów przypada poszczególnym komitetom wyborczym, sporządza zestawienie obejmujące:

- 1) liczbę głosów ważnych oddanych łącznie na listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych, których listy kandydatów spełniają warunek, o którym mowa w art. 335, oraz

- 2) liczby głosów ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 1.

§ 2. Na podstawie zestawienia, o którym mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza przystępuje do ustalenia liczby mandatów przypadających poszczególnym listom kandydatów. W tym celu, odrębnie dla każdego komitetu wyborczego, liczbę głosów ważnych oddanych na listę kandydatów danego komitetu wyborczego kolejno w każdym okręgu mnoży się za każdym razem przez liczbę przypadających danemu komitetowi mandatów, a następnie tak otrzymany iloczyn dzieli się przez liczbę głosów ważnych oddanych we wszystkich okręgach na listy kandydatów tego komitetu wyborczego. Wartość liczby całkowitej (przed przecinkiem) uzyskanego w ten sposób ilorazu oznacza liczbę mandatów przypadających danej liście kandydatów.

§ 3. Jeżeli po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w § 2, w odniesieniu do wszystkich list kandydatów danego komitetu wyborczego nie zostały rozdzielone wszystkie mandaty przypadające temu komitetowi, to pozostałe jeszcze do podziału mandaty przydziela się tym listom kandydatów tego komitetu, dla których wyliczone ilorazy wykazują po przecinku kolejno najwyższe wartości, uwzględniając także i te listy kandydatów, które nie uzyskały jeszcze żadnego mandatu.

Art. 359. Mandaty przypadające danej liście rozdziela się zgodnie z przepisami art. 233.

Art. 360. § 1. Po ustaleniu wyników wyborów w każdym okręgu wyborczym Państwowa Komisja Wyborcza sporządza protokół wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego.

§ 2. W protokole zamieszcza się, oddzielnie dla każdego okręgu wyborczego, wykaz list kandydatów zarejestrowanych w okręgu oraz wykaz list, które spełniły warunek, o którym mowa w art. 335, a także liczby:

- 1) wyborców uprawnionych do głosowania;
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) kart wyjętych z urny, w tym:
  - a) kart nieważnych,
  - b) kart ważnych;
- 5) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
- 6) głosów ważnych oddanych na każdą z list kandydatów;
- 7) głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list kandydatów;
- 8) mandatów przypadających każdej liście kandydatów spełniającej warunek, o którym mowa w art. 335.

§ 3. W protokole zamieszcza się także nazwiska i imiona wybranych posłów do Parlamentu Europejskiego z poszczególnych list.

Rozdział 6

Ogłaszanie wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego

Art. 361. Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, w formie obwieszczenia, oraz podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego. W obwieszczeniu zamieszcza się informacje, o których mowa w art. 357 § 2 oraz art. 360 § 2 i 3.

Art. 362. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów oraz wręcza posłom do Parlamentu Europejskiego zaświadczenia o wyborze nie później niż 14. dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 361.

§ 2. Marszałek Sejmu niezwłocznie po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 361, przesyła Przewodniczącemu Parlamentu Europejskiego zawiadomienie o wyborze posłów do Parlamentu Europejskiego i inne wymagane przez Parlament Europejski dokumenty.

Rozdział 7

Wygaśnięcie mandatu. Utrata mandatu

Art. 363. Wygaśnięcie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego następuje w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) zrzeczenia się mandatu.

Art. 364. § 1. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego następuje w przypadku:

- 1) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyboru;
- 2) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub pełnienia funkcji, o których mowa w przepisach art. 333 i art. 334 § 2;
- 2a) powołania w czasie kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, o których mowa w przepisach art. 333 i art. 334 § 2;
- 2b) objęcia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej;
- 3) wyboru na posła na Sejm albo senatora;
- 4) unieważnienia wyboru posła do Parlamentu Europejskiego.

§ 2. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, w przypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2, następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji, z zastrzeżeniem art. 383 § 2a i art. 492 § 2a.

§ 2a. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do posła do Parlamentu Europejskiego, który od dnia wyborów do dnia rozpoczęcia kadencji Parlamentu Europejskiego objął stanowisko lub funkcję, o których mowa w przepisach art. 333 i art. 334 § 2, oraz w odniesieniu do posła do Parlamentu Europejskiego, który uzyskał mandat w toku kadencji Parlamentu Europejskiego.

§ 2b. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego następuje z chwilą złożenia wobec Zgromadzenia Narodowego przysięgi, o której mowa w art. 130 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, w przypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2a i 3, następuje z dniem powołania lub wybrania.

§ 4. Jeżeli poseł do Parlamentu Europejskiego uzyskał mandat posła na Sejm na podstawie art. 251, traci mandat posła do Parlamentu Europejskiego z dniem wydania przez Marszałka Sejmu postanowienia o obsadzeniu mandatu posła na Sejm.

Art. 365. Do posłów do Parlamentu Europejskiego stosuje się przepisy art. 248.

Art. 366. § 1. Utratę mandatu posła do Parlamentu Europejskiego niezwłocznie stwierdza Marszałek Sejmu w drodze postanowienia.

§ 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, z zastrzeżeniem art. 367.

§ 3. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, z zastrzeżeniem art. 367.

§ 4. O utracie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego Marszałek Sejmu niezwłocznie zawiadamia Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, z zastrzeżeniem art. 367.

Art. 367. § 1. Postanowienie Marszałka Sejmu o utracie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego z przyczyn określonych w art. 364 § 1 pkt 1–3 wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie temu posłowi. Od postanowienia posłowi przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje odwołanie, o którym mowa w § 1, i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się posłowi, który wniósł odwołanie, Marszałkowi Sejmu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania przepisy art. 366 § 2–4 stosuje się.

Art. 368. § 1. Marszałek Sejmu zawiadamia, na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej, kolejnego kandydata z tej samej listy kandydatów, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów, o przysługującym mu pierwszeństwie do mandatu w przypadku:

- 1) wygaśnięcia mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, stwierdzonego przez Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego;
- 2) upływu terminu do wniesienia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu o utracie mandatu;
- 3) nieuwzględnienia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu o utracie mandatu przez Sąd Najwyższy.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w przypadku utraty mandatu posła do Parlamentu Europejskiego na podstawie art. 364 § 1 pkt 4.

§ 3. Jeżeli pierwszeństwo do mandatu przysługuje więcej niż jednemu kandydatowi stosuje się odpowiednio art. 233.

§ 4. Oświadczenie o przyjęciu mandatu powinno być złożone w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Niezłożenie oświadczenia w terminie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, oznacza zrzeczenie się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu.

§ 5. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kolejnego uprawnionego kandydata z tej samej listy. Oświadczenie o ustąpieniu pierwszeństwa powinno być złożone Marszałkowi Sejmu w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w § 1.

§ 6. Jeżeli obsadzenie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego w trybie określonym w § 1–3 byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów, którym mandat można przydzielić, Marszałek Sejmu o przysługującym pierwszeństwie do mandatu zawiadamia, na podstawie obwieszczenia, o którym mowa w art. 361, kandydata z innej listy kandydatów tego samego komitetu wyborczego, który w wyborach otrzymał największą liczbę głosów, o ile nie uzyskał mandatu.

§ 7. O obsadzeniu mandatu postanawia Marszałek Sejmu. Przepisy art. 366 § 2–4 stosuje się odpowiednio.

(...)

DZIAŁ IX

Przepisy karne

Art. 494. § 1. Kto, w związku z wyborami, prowadzi agitację wyborczą:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej lub administracji samorządu terytorialnego bądź sądów,
  - 2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie,
  - 3) na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub oddziałów obrony cywilnej bądź skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych,
  - 4) w lokalu wyborczym lub na terenie budynku, w którym lokal się znajduje
- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto prowadzi agitację wyborczą na terenie szkół wobec uczniów.

Art. 495. § 1. Kto, w związku z wyborami:

- 1) umieszcza plakaty i hasła wyborcze na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych bez zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia,
  - 2) przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej narusza obowiązujące przepisy porządkowe,
  - 3) umieszcza plakaty i hasła wyborcze w taki sposób, że nie można ich usunąć bez powodowania szkód,
  - 4) (utracił moc)
  - 5) (utracił moc)
- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega:

- 1) pełnomocnik wyborczy, który w terminie 30 dni po dniu wyborów nie usunie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii, z zastrzeżeniem art. 110 § 6a;
- 2) osoba będąca redaktorem w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, która dopuszcza do niewykonania obowiązku umieszczenia w informacjach, komunikatach, apelach i hasłach wyborczych, ogłaszanych w prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych wskazania przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.

Art. 496. Kto, w związku z wyborami, nie umieszcza w materiałach wyborczych wyraźnego oznaczenia komitetu wyborczego od którego pochodzą

– podlega karze grzywny.

Art. 497. § 1. Kto, w związku z wyborami, zbiera podpisy osób popierających zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata, stosując jakąkolwiek formę nacisków zmierzających do uzyskania podpisów

– podlega grzywnie od 1000 do 10 000 złotych.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto zbiera podpisy osób popierających zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej albo oddziałów obrony cywilnej lub skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§ 3. Kto udziela lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą w zamian za zbieranie lub złożenie podpisu pod zgłoszeniem listy kandydatów lub kandydata

– podlega grzywnie od 10 000 do 50 000 zł.

Art. 497a. Kto w dniu wyborów wynosi kartę do głosowania poza lokal wyborczy lub taką kartę poza lokalem wyborczym przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 498. Kto, w związku z wyborami, w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania prowadzi agitację wyborczą

– podlega karze grzywny.

Art. 499. (uchylony)

Art. 500. Kto, w związku z wyborami w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania, podaje do publicznej wiadomości wyniki przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych lub przewidywanych wyników wyborów, lub wyniki sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania

– podlega grzywnie od 500 000 do 1 000 000 złotych.

Art. 501. Kto, w związku z wyborami, prowadząc agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydata albo kandydatów organizuje loterie fantowe lub innego rodzaju gry losowe albo konkursy, w których

wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych

– podlega grzywnie od 5000 do 50 000 złotych.

Art. 502. Kto, w związku z wyborami, podaje lub dostarcza, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napoje alkoholowe nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia

– podlega grzywnie od 5000 do 50 000 złotych.

Art. 503. Kto, w związku z wyborami, udziela korzyści majątkowej jednego komitetu innemu komitetowi wyborczemu

– podlega karze grzywny od 1000 do 10 000 zł.

Art. 504. Kto, w związku z wyborami organizuje zbiórki publiczne na cele kampanii wyborczej

– podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

Art. 504a. (uchylony)

Art. 505. § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku gromadzenia środków finansowych na rachunku bankowym

– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie wprowadza zastrzeżenia do umowy rachunku bankowego zawartej przez niego w imieniu komitetu wyborczego o wymaganym ustawą sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 505a. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku prowadzenia, umieszczania na stronie internetowej lub uaktualniania rejestru zaciągniętych kredytów lub rejestru wpłat osób fizycznych

– podlega karze grzywny.

Art. 506. Kto, w związku z wyborami:

- 1) pozyskuje korzyści majątkowe na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego na cele inne niż związane z wyborami,
- 2) pozyskuje korzyści majątkowe na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego przed dniem, od którego zezwala na to ustawa,
- 3) pozyskuje korzyści majątkowe na rzecz komitetu wyborczego po dniu wyborów,
- 4) wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego po dniu złożenia sprawozdania finansowego,
- 5) wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego z naruszeniem limitów wydatków określonych dla komitetów wyborczych,

- 6) udziela komitetowi wyborczemu organizacji albo komitetowi wyborczemu wyborców lub przyjmuje w imieniu tych komitetów korzyść majątkową pochodzącą z innego źródła niż od obywatela polskiego mającego miejsce stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 7) udziela komitetowi wyborczemu partii politycznej albo koalicyjnemu komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w imieniu tych komitetów korzyść majątkową z innego źródła niż z funduszu wyborczego partii politycznej tworzącej komitet wyborczy partii politycznej lub z funduszy wyborczych partii politycznych tworzących koalicyjny komitet wyborczy,
- 8) nie będąc obywatelem polskim mającym miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, dokonuje czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu wyborczego – podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

Art. 507. Kto, w związku z wyborami, udziela komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w jego imieniu korzyść majątkową o charakterze niepieniężnym inną niż nieodpłatne usługi polegające na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne, pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne, wykorzystanie przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne, nieodpłatne udostępnianie miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy

– podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

Art. 508. § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia w terminie obowiązku przekazania przez komitet wyborczy na rzecz organizacji pożytku publicznego osiągniętej przez komitet wyborczy nadwyżki pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie obowiązku przekazania przez komitet wyborczy na rzecz organizacji pożytku publicznego nadwyżki pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami, o którym mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli osoba, o której mowa w § 2, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 509. § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku sporządzenia i przedłożenia w terminie komisarzowi wyborczemu albo Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania finansowego o źródłach pozyskania funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze albo podaje w tym sprawozdaniu nieprawdziwe dane

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie obowiązku sporządzenia i przedłożenia komisarzowi wyborczemu albo Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania finansowego, o którym mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli osoba, o której mowa w § 2, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 510. § 1. Kto, w związku z wyborami, nie dopuszcza do wykonywania lub utrudnia dopełnienie przez biegłego rewidenta obowiązku sporządzenia sprawozdania biegłego rewidenta dotyczącego sprawozdania finansowego

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Jeżeli osoba, o której mowa w § 1, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 511. Kto pobiera od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania opłatę za głosowanie w jego imieniu

– podlega karze grzywny.

Art. 512. Kto udziela pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą

– podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 513. Wyborca, który więcej niż jeden raz uczestniczył w głosowaniu w tych samych wyborach

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 513a. § 1. Kto bez uprawnienia otwiera pakiet wyborczy lub zaklejoną kopertę zwrotną

– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia niszczy pakiet wyborczy lub zaklejoną kopertę zwrotną.

Art. 513b. § 1. Kto bez uprawnienia otwiera opakowanie zbiorcze, o którym mowa w art. 79, lub kopertę z dokumentami, o których mowa w art. 78, lub przetrzymuje tę kopertę w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia

– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia dokumenty z głosowania albo opakowanie zbiorcze, o których mowa w art. 79, nieuprawnionym podmiotom lub w celach innych niż określone w art. 79 § 3 i 4.

Art. 513c. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza osobom uprawnionym na mocy przepisów kodeksu w ich czynnościach polegających na monitorowaniu lub dokumentowaniu procedur wyborczych

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 514. Kto dokonuje wydatków na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy w wysokości przekraczającej limit określony w art. 136

– podlega grzywnie.

Art. 515. § 1. W przypadku skazania za wykroczenie określone w art. 495 § 1 sąd orzeka przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, lub nawiązkę w wysokości do 1500 złotych.

§ 2. W przypadku skazania za przestępstwa określone w art. 501, art. 504, art. 506 oraz art. 508 § 1 lub wykroczenia sąd orzeka przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot przestępstwa lub wykroczenia.

§ 3. Przepadek przedmiotów, o którym mowa w § 1 i 2, orzeka się, chociażby przedmioty te nie były własnością sprawcy.

§ 4. Jeżeli orzeczenie przepadku przedmiotów, o których mowa w § 2, nie jest możliwe, sąd orzeka obowiązek uiszczenia kwoty pieniężnej stanowiącej ich równowartość.

Art. 516. Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 494–496, art. 498, art. 503, art. 505, art. 505a, art. 511, art. 512, art. 513a oraz art. 513b, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

DZIAŁ X

Przepis końcowy

Art. 517. Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy.

Załączniki do ustawy z dnia 5 stycznia
2011 r.

(...)

Załącznik nr 3

WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH W WYBORACH DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

OKRĘG WYBORCZY NR 1 obejmuje obszar województwa pomorskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Gdańsk.

OKRĘG WYBORCZY NR 2 obejmuje obszar województwa kujawsko-pomorskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Bydgoszcz.

OKRĘG WYBORCZY NR 3 obejmuje obszar województwa podlaskiego i województwa
warmińsko-mazurskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Olsztyn.

OKRĘG WYBORCZY NR 4 obejmuje obszar części województwa mazowieckiego: m. st. Warszawy oraz
powiatów: grodzkiego, legionowskiego, nowodworskiego, otwockiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego,
warszawskiego zachodniego i wołomińskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Warszawa.

OKRĘG WYBORCZY NR 5 obejmuje obszar części województwa mazowieckiego: powiatów –
ciechanowskiego, gostynińskiego, mławskiego, plockiego, płońskiego, przasnyskiego, sierpeckiego,
sochaczewskiego, żuromińskiego, żyrardowskiego, białobrzeskiego, grójeckiego, kozienickiego, lipskiego,
przysuskiego, radomskiego, szydłowieckiego, zwoleńskiego, garwolińskiego, łosickiego, makowskiego,
mińskiego, ostrołęckiego, ostrowskiego, pułtuskiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego,
wyszkowskiego oraz miast na prawach powiatu – Płock, Radom, Ostrołęka i Siedlce.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Warszawa.

OKRĘG WYBORCZY NR 6 obejmuje obszar województwa łódzkiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Łódź.

OKRĘG WYBORCZY NR 7 obejmuje obszar województwa wielkopolskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Poznań.

OKRĘG WYBORCZY NR 8 obejmuje obszar województwa lubelskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Lublin.

OKRĘG WYBORCZY NR 9 obejmuje obszar województwa podkarpackiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Rzeszów.

OKRĘG WYBORCZY NR 10 obejmuje obszar województwa małopolskiego i województwa świętokrzyskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Kraków.

OKRĘG WYBORCZY NR 11 obejmuje obszar województwa śląskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Katowice.

OKRĘG WYBORCZY NR 12 obejmuje obszar województwa dolnośląskiego i województwa opolskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Wrocław.

OKRĘG WYBORCZY NR 13 obejmuje obszar województwa lubuskiego i województwa zachodniopomorskiego.

Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Gorzów Wielkopolski.